ØKONOMI

og

POLITIK

Kvartalsskrift udgivet af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi . 30. Årgang . Nummer 1 . 1956
København 1956

ØKONOMI OG POLITIK

30. ÅRGANG . NR. 1 . 1956

INDHOLD

GEORGE DAMBORG: Fransk indenrigspolitik..... 3

Benelux-Samarbejdet..... 24

Institutet for Historie og Samfundsøkonomi i 1955.... 44

Den internationale økonomiske situation..... 49

Udviklingen i Finland 1951–56..... 49

Udviklingen i Østrig siden 1948..... 55

Den danske økonomiske situation..... 61

Politisk kronik..... 75

KVARTALSSKRIFT UDGIVET AF
INSTITUTET FOR HISTORIE OG SAMFUNDSØKONOMI
KØBENHAVN 1956

FORFATTER

GEORGE DAMBORG: Cand. jur., fuldmægtig i Finansministeriet og Statens udvandringskontor. Studieophold i Frankrig 1952. Har tidligere skrevet om fransk politik i »Økonomi og Politik«.

Eftertryk uden tydelig kildeangivelse er ikke tilladt.

ØKONOMI OG POLITIK udkommer med et hefte i hvert kvartal. Årsabonnement 8 kr. Enkelte hefter 2.50 kr. Abonnement kan tegnes i alle boglader og hos postvæsenet. Ansvarshavende redaktør docent POUL WINDING, Institutet for Historie og Samfundsøkonomi, Sct. Peders Stræde 5, København K. Telefon: Palæ 5182. Ekspedition og abonnement sammesteds samt for boghandlernes vedkommende også gennem Danske Boghandleres Kommissionsanstalt.

Udsendt i boghandelen 28. juni 1956.

Printed in Denmark. Aarhuus Stiftsbogtrykkerie.

FRANSK INDENRIGSPOLITIK

GEORGE DAMBORG

MENDÈS-FRANCE OG EDGAR FAURE

Den 4. februar 1955 styrtedes *Mendès-France* som Frankrigs ministerpræsident under dramatiske optrin i den franske nationalforsamling. Først efter 3 ugers regeringskrise lykkedes det hans radikale partifælle og finans- og udenrigsminister *Edgar Faure* at danne en ny regering med et program, der ikke adskilte sig væsentligt fra forgængerens: økonomiske reformer i hjemlandet og kolonierne, politiske indrømmelser overfor den nordafrikanske nationalisme og en udenrigspolitik, der bl. a. gik ud på, at Frankrig inden for rammerne af det vestlige samarbejde skulle virke for en afspænding mellem øst og vest. Et mere konkret program var der ikke flertal for i nationalforsamlingen. Mange deputerede, der måske i deres stille sind ikke ønskede større reformer, var også mere villige til at acceptere et sådant program, når det ikke længere var den dynamiske Mendès-France, der stod for dets gennemførelse.

Det er givet, at det var Faure's hensigt på væsentlige punkter at fortsætte forgængerens politik, og de resultater, som han opnåede, bør ikke undervurderes; bl.a. blev aftalerne om selvstyre for Tunis ratificeret, London- og Parisaftalerne om den vesteuropæiske union godkendt i republikkens råd, de lavest lønnedes vilkår forbedret gennem minimumslønnens forhøjelse etc. Faure's arbejdsmetode var imidlertid en anden. Han var mere en smidig forhandler end en dynamisk personlighed som Mendès-France, og det flertal, som han støttede sig til i nationalforsamlingen, var væsentlig mere højreorienteret: radikale, MRP (katolske folkerepublikanere) og højre i stedet for en koalition af radikale, socialister og venstreorienterede gaullister. Faure var derfor ikke i stand til at føre en reformpolitik med samme kraft som forgængeren. Illustrerende er i denne forbindelse Faure-regeringens vanskeligheder i det marokkanske spørgsmål og den økonomiske politik.

I Marokko var terror- og modterrorhandlinger blevet dagens orden, siden de franske kolonister og embedsmænd havde tvunget sultan *Sidi ben Yussef,* der sympatiserede med nationalisterne, fra tronen. Faure's forsøg på at opnå en afspænding ved forhandling med de marokkanske nationa-

lister og ved at søge at formå den upopulære nye sultan *ben Arafa* til at træde tilbage, strandede længe på modstand ikke blot fra kolonisternes, men også fra flere ministres side. Nogle af ministrene, deriblandt den gaullistiske krigsminister general *Koenig*, opfordrede ligefrem embedsmændene i Marokko til at sabotere regeringschefens bestræbelser. Først efter en omdannelse af regeringen opnåedes enighed med nationalisterne om en selvstyreordning for Marokko. Når også Sidi ben Yussef omsider kunne vende tilbage til sin trone, skyldtes det dog navnligt, at pashaen af Marrakesh, *el Glaoui*, som var kolonisternes vigtigste støtte blandt marokkanerne, pludseligt skiftede signaler og sluttede sig til Sidi ben Yussef. Kolonisternes modstand brød derved sammen.

Den skatteprotestbevægelse, som siden 1953 havde bredt sig blandt Syd- og Mellemfrankrigs småhandlende, og hvis inspirator var den 35-årige papirhandler fra St. Céré, *Pierre Poujade*, var i 1955 blevet en faktor, som også parlamentarikerne regnede med. Da Faure i marts 1955 anmodede nationalforsamlingen om økonomiske fuldmagter, måtte han modificere sit projekt således, at ca. 1,2 mill. småhandlende og håndværkere opnåede skattelettelser og fritagelse for effektiv skattekontrol. Den nedgang i statsindtægterne, der måtte blive følgen, skulle opvejes ved en forhøjelse af aktieselskabsskatten – en foranstaltning, der måtte begrænse investeringerne og således var i modstrid med Faure's egne bestræbelser for at modernisere Frankrigs produktionsapparat, både nu som ministerpræsident og tidligere som finansminister.

Det brud, der indtrådte mellem Mendès-France og Faure i februar 1955, var både personligt og politisk. I foråret 1955 startede Mendès-France en energisk kampagne for at erobre ledelsen af det radikale parti og omdanne det fra en løs sammenslutning af lokale organisationer til et moderne socialliberalt parti. Det således fornyede radikale parti skulle afbryde det samarbejde med højre, som Faure stod som talsmand for, og i stedet sammen med socialisterne danne det stærke ikke-kommunistiske venstre, der længe har været følt som et savn i fransk politik. På en ekstraordinær partikongres, som det med støtte af partiets alderspræsident *Herriot* var lykkedes Mendès-France at sammenkalde i marts 1955, blev den højre-orienterede partimaskine under *Martinaud-Déplat* sat ud af spillet. Mendès-France blev valgt til partiets vicepræsident og en særlig komite under hans faktiske ledelse blev nedsat med det formål at udarbejde nye partistatutter og fastlægge retningslinierne for partiets fremtidige kurs. Mendès-France støttedes navnligt af de yngre elementer inden for partiet og af de delegerede fra Sydfrankrig, hvor de »jakobinske« traditioner er stærkest hos de radikale. Hans sejr betød tillige en styrkelse af de menige partimedlemmers stilling i forhold til partiets parlamentarikere, hvoraf de fleste hældede mere til højre. Sejren blev beseglet på

den ordinære partikongres i november, hvor den gamle partiledelse definitivt blev afsat.

FAURE UDSKRIVER NYVALG

Den 25. oktober 1955 fremsatte Faure i nationalforsamlingen forslag om afholdelse af nyvalg allerede i december, d.v.s. ca. et halvt år før udløbet af de fem år, hvori nationalforsamlingen sidder ifølge forfatningen. Den officielle begrundelse var, at Frankrig i den kommende tid i Nordafrika og på det udenrigspolitiske område ville stå over for problemer, der krævede et parlament med et klart flertal, og hvis medlemmer ikke var hæmmet i deres beslutninger af hensynet til kommende valg. Mindst ligeså afgørende var imidlertid ønsket om at komme Mendès-France i forkøbet, inden det var lykkedes denne at skabe en stemning blandt vælgerne for sin nye venstreblok.

Selve forslaget om nyvalg blev vedtaget af nationalforsamlingen mod socialisternes og de mendèsistiske radikale stemmer. Under den følgende diskussion om valgordningen lykkedes det derimod ikke at opnå flertal for noget af de 12 forslag, der blev fremsat. I virkeligheden samlede interessen sig navnligt om to muligheder: valgordningen fra 1951 – det foregående valg – eller valg i enkeltmandskredse.

Det centrale i valgordningen af 1951 var bestemmelsen om, at et parti, der fik absolut flertal i valgkredsen (departementet), opnåede samtlige kredsens mandater, samt at flere partier ved at indgå listeforbund (»apparrantements«) blev stillet som eet parti med henblik på mandaternes tildeling. Blandt en fælleslistes partnere blev mandaterne fordelt i forhold til det antal stemmer, som hver havde opnået. Hvis intet parti eller listeforbund opnåede et flertal af valgkredsens stemmer, skulle forholdstalsvalgmåden gælde i fuldt omfang.

Denne valgordning blev vedtaget på et tidspunkt, da man frygtede, at kommunisterne og gaullisterne tilsammen skulle opnå over halvdelen af stemmerne i landet. Ved at indgå valgforbund opnåede de partier, der ønskede at bevare det parlamentariske system: socialisterne, de radikale, MRP og det moderate højre, at besætte 63 % af pladserne i nationalforsamlingen, skønt de kun havde fået lidt over halvdelen af stemmerne. Kommunisterne, der var isolerede, og gaullisterne, der ikke ønskede at indgå valgforbund, blev således underrepræsenteret. Ordningen var upopulær i befolkningen, dels på grund af sin komplicerede karakter, dels fordi fordelingen af mandaterne mellem en fælleslistes partnere skete på en sådan måde, at den menige vælger ofte ikke på forhånd kunne vide, hvilken af kandidaterne hans stemme endeligt ville tilfalde. Kun få deputerede gik derfor direkte ind for ordningens bevarelse. Bag mange af

de forslag, der blev fremsat navnligt af højre, lå imidlertid den bagtanke, at forslagene ikke ville gå igennem, og at man derfor til sidst ville falde tilbage til ordningen af 1951.

Valg i enkeltmandskredse ønskedes navnligt af Mendès-France og hans tilhængere blandt de radikale, »mendèsisterne«, samt af socialisterne.

Under denne ordning har partiledelserne en relativt begrænset indflydelse på kandidaternes opstilling. Da det ikke blot er i det radikale parti, at sympatien for Mendès-France er større i partigeleddet end hos ledelsen, håbede han under denne ordning at få det størst mulige antal af sine personlige tilhængere opstillet uden hensyn til, hvilket parti de tilhørte. De partier, i hvis rækker der navnlig fandtes tilhængere af Mendès-France, var – foruden de radikale – modstandsdemokraterne og gaullisterne. Regeringen selv indtog nærmest en neutral holdning til spørgsmålet om valgmåden.

Selve forslaget om nyvalg vandrede derefter mellem nationalforsamlingen og republikkens råd, der hver gang tilføjede en bestemmelse om, at valget skulle ske i enkeltmandskredse. Til sidst stemte også nationalforsamlingen for denne ordning. Gennemførelsen heraf krævede imidlertid vedtagelsen af en ny valglov og en omlægning af valgkredsene, hvilket måtte resultere i en yderligere udsættelse af nyvalgene. Valg i enkeltmandskredse var desuden den metode, som Faure frem for alt ønskede at undgå. Han gjorde derfor spørgsmålet om valgenes afholdelse indenfor en frist af 7 uger til et tillidsspørgsmål med det resultat, at han styrtedes den 30. november 1955 med absolut flertal. Afgørende for regeringens fald var, at kommunisterne, der hidtil af taktiske grunde havde stemt for nyvalg, nu gik imod regeringen. Der opstod nu den paradoksale situation, at regeringen netop ved at blive styrtet kunne realisere sit ønske om nyvalg. Ifølge forfatningen kan nationalforsamlingen opløses, når to regeringer er blevet styrtet med absolut flertal indenfor et tidsrum af 18 måneder. Da Mendès-France var blevet styrtet på denne måde i februar 1955, havde Faure nu adgang til uden videre at opløse forsamlingen.

Opløsningen kritiseredes skarpt af Mendès-France og hans tilhængere. Kritikken rettede sig ikke imod selve opløsningsretten – Mendès-France har altid stærkt hævdet regeringschefens autoritet over for parlamentet – men mod den omstændighed, at opløsningen var sket før en ny valglov var vedtaget. Regeringen havde således ved at anvende opløsningsretten opnået, at valgordningen af 1951 måtte anvendes, og derved undgået valg i enkeltmandskredse. De radikales ledelse reagerede omgående på opløsningen ved at ekskludere Faure og hans nærmeste medarbejdere af partiet.

VALGET OG DETS RESULTATER

Valget fandt sted d. 2. januar, og det blev en skuffelse for Faure. I stedet for den ventede sejr for regeringsblokken blev resultatet et ryk til venstre inden for forsamlingens midterpartier samtidig med en stærk fremgang for de yderligtgående partier både på venstre og højre fløj.

Tabellen side 8 viser de enkelte partiers andele af de afgivne stemmer henholdsvis i 1951 og 1956 samt mandaternes fordeling i den gamle og den nye nationalforsamling.

Selvom det officielt var valgordningen fra 1951, der blev anvendt også denne gang, var det i virkeligheden forholdstalsvalgmåden, der hovedsageligt kom til at virke. De partier, der havde optrådt samlet i 1951, var nu opdelt i to grupper: på den ene side en koalition af folkerepublikanere, et mindretal af radikale samt højre, på den anden side Mendès-France' republikanske front, bestående af socialisterne, de fleste radikale, modstandsdemokraterne under *Mitterand* og en gruppe venstreorienterede gaullister under *Chaban-Delmas*. Grundlaget for den republikanske front var et i forvejen udarbejdet fællesprogram, hvis hovedpunkter var en løsning af krisen i Algier, en ny valgordning og visse sociale reformer. Bortset fra valgordningen og den dominerende plads, som var indrømmet Algier-spørgsmålet, var det måske mindre programmets indhold, som adskilte den republikanske front fra Faure-blokken, end den omstændighed, at Mendès-France stod som garant for dets gennemførelse. Den socialistiske ledelse havde afvist kommunisternes opfordringer til dannelsen af en folkefront, omfattende kommunisterne og socialisterne, og de socialistiske organisationer fulgte i almindelighed ledelsens direktiver. Kun enkelte steder, f.eks. departementet Vosges, kom kommunistisk/socialistiske fælleslister i stand.

Den vigtigste konsekvens af forholdstalsvalgmådens faktiske anvendelse blev, at den kommunistiske repræsentation i nationalforsamlingen steg fra ca. 100 til 150 mandater, svarende til kommunisternes andel af det samlede stemmetal, og at samtlige midterpartier mistede mandater, selvom de med undtagelse af MRP alle forøgede deres andel af stemmerne. Kommunisterne generobrede således den position i nationalforsamlingen, de havde haft før 1951. Deres andel af stemmerne blev den samme som ved valget i 1951, ca. 26%. Socialisterne gik lidt frem i stemmetal – den første fremgang siden 1946. Tilsammen opnåede de to venstrepartier således en mindre fremgang. Samtidigt skete der visse lokale forskydninger såvel mellem de to venstrepartier indbyrdes, som mellem de andre partier. I de industrialiserede nordvestlige departementer vandt socialisterne stemmer fra kommunisterne – det første tilfælde efter krigen, hvor socialisterne har genvundet terræn fra kommunisterne. Kommunisternes fremgang var kraftigst i Alsace og Lorraine, hvor en indu-

	1951		1956	
	Pct. af stemmerne[1]	Antal mandater[2]	Pct. af stemmerne[1]	Antal mandater[3]
Kommunister og progressister	25,9	98	25,6	150
Uafhængige venstre[4]	0,1	–	1,6	–
Socialister	14,9	104	15,0	95
Radikale[5]	11,2	76	13,6	58
Modstandsdemokrater (UDSR – *Union Démocratique et Socialiste de la Résistance)* og Afrikanske demokrater (RDA – *Rassemblement Démocratique Africaine)*[6]		23		19
Republikanske venstre (RGR – *Rassemblement des Gauches Républicaines)*[7]		–		14
Folkerepublikanere (MRP – *Mouvement Républicain Populaire)*	12,8	87	10,6	73
Oversøiske uafhængige *(Independants d'outre Mer–* allieret med MRP)	–	16	–	10
Moderate højre (uafhængige republikanere, bønder, tidligere gaullister etc.)	12,3	135	14,1	95
Socialrepublikanere (gaullister)	20,4	68	4,2	22
Poujadister (UFF – *Union et Fraternité Française)*[8]	–	–	12,1	52[9]
Andre	2,4	15	3,2	6[10]
	100,0	622[11]	100,0	594[12]

Kilde: »Le Monde«.

Den franske valgstatistik lider af unøjagtigheder og uklarheder. Partiorganisationen er løs, og der opstilles mange mindre lister, som det kan være vanskeligt at placere i forhold til de større partier. De på disse lister valgte kandidater plejer at tilslutte sig de større partier.

[1]i det franske moderland; [2]ved den sidste afstemning før opløsningen; [3]ved Mollets tiltræden.

[4]Det drejer sig her om mindre grupper, der kan være vanskelige at skelne fra socialisterne og kommunisterne, og hvis valgte kandidater oftest tilslutter sig et af disse partier ved afstemningerne i nationalforsamlingen. Som følge heraf er der ikke opført nogen kandidater for de pågældende grupper.

[5]Medens deciderede modstandere af Mendès-France indenfor det radikale parti opstilledes som kandidater for RGR (jvf. note 7), er ikke alle på de egentlige radikale lister opstillede kandidater at betragte som Mendès-France-tilhængere. Adskillige blev valgt uden at engagere sig på forhånd, og deres endelige stillingtagen ville først vise sig senere, bl.a. under afstemningerne i nationalforsamlingen. Som følge heraf fremgår det nøjagtige antal af den republikanske fronts kandidater ikke af tabellen.

[6]UDSR må nærmest placeres mellem socialisterne og de radikale, for nogle deputeredes vedkommende mellem socialisterne og MRP. RDA omfatter navnligt negerdeputerede fra de franske departementer i Vestafrika.

[7]RGR var oprindeligt en koalition af radikale, UDSR og visse mindre grupper. Ved valgene i 1956 var det imidlertid blevet et tilholdssted for Mendès-France's mest deciderede modstandere indenfor det radikale parti. I den officielle valgstatistik er den procentvise andel af stemmerne angivet for alle de i noterne 5–7 omtalte grupper under eet.

[8]Den poujadistiske gruppes officielle navn betyder Det franske broderskab.

[9]Et antal poujadistiske mandater blev senere erklæret for ugyldige af nationalforsamlingen som følge af angivelige valgmisbrug (flere poujadistiske lister i samme kreds). Den poujadistiske repræsentation blev derved efterhånden reduceret til 43 mandater. De mandater, som pou-

strialiseringsproces foregår, og hvor industribefolkningen derfor vokser hurtigt. Også i Paris-området og i et antal departementer vest for Paris gik kommunisterne frem, omend knapt så kraftigt. I alle disse områder gik socialisterne enten frem eller bevarede deres positioner. I Mellem- og Sydfrankrig tabte derimod såvel socialisterne som navnligt kommunisterne terræn til poujadismen. Det drejede sig her hovedsageligt om »marginale« stemmer: bønder og håndværkere, der hidtil har stemt for de marxistiske partier, ikke fordi de var tilhængere af marxismen, men fordi disse to partier for dem repræsenterede traditionerne fra den store revolution. Disse traditioner har været levende hos de sydfranske bønder og håndværkere op til vore dage.

Når valgets resultat er blevet karakteriseret som et ryk til venstre, er det dog mindre på grund af den beskedne kommunistiske og socialistiske fremgang, som fordi de radikale samtidigt med at foretage en svingning til venstre, forøgede deres andel af stemmerne med ca. 3 %. Det er betegnende, at de radikales fremgang har været størst der, hvor Mendès-France' tilhængere var opstillet, således f. eks. i Paris-området og i Østfrankrig, der ikke traditionelt er radikale. Kun i få tilfælde vandt et af venstrepartierne fremgang på bekostning af et andet venstreparti.

Af regeringsblokkens partier mistede folkerepublikanerne både stemmer og mandater. Deres vælgere findes nu væsentligst i de traditionelt katolske egne i Øst- og Vestfrankrig, således at partiet nu i højere grad end tidligere er konfessionspræget. De moderate højregrupper, der optrådte mere samlet end under de tidligere valg, gik frem i stemmer, men tabte mandater. Deres fremgang var størst i de traditionelt konservative egne i Vest-, Central- og Østfrankrig, vel overvejende på bekostning af MRP og gaullisterne.

Regeringsblokken baserede sine forhåbninger på forventningen om, at gaullisterne ville lide et fuldstændigt nederlag, og at de tidligere gaullistiske stemmer nu ville tilfalde højre og folkerepublikanerne, der således måske ville opnå majoritet. Disse forventninger slog til, hvad det første angår: det tidligere så mægtige gaullistiske parti led et fuldstændigt sammenbrud og reduceredes til en snes mandater. En væsentlig del af de tidligere gaullistiske stemmer gik imidlertid til poujadisterne, medens resten spredtes for alle vinde; ikke så få gik til Mendès-France.

---

jadisterne derved mistede, blev fordelt blandt de kandidater indenfor de øvrige partier, der havde været nærmest til at blive valgt. Den endelige fordeling af mandaterne blev derved noget modificeret.

[10] Herunder 3 deputerede for det yderligtgående højreparti Rassemblement National (den nationale samling).

[11] Incl. de oversøiske territorier og Algier. 4 af forsamlingens 626 mandater var vakante.

[12] Som følge af den urolige situation i Algier fandt der ingen valg sted dèr. De 30 mandater, der repræsenterer Algier, er indtil videre ubesat. Endvidere manglede 2 valgresultater fra oversøiske områder.

Når den poujadistiske UDCA (Union pour la Dèfense de Commerçants et Artisans)[1] ved valget kunne opnå over 10 % af stemmerne og 52 mandater, skyldtes det, at den var undergået en udvikling, der delvis havde forandret dens karakter. Oprindeligt havde poujadismen bredt sig som en spontan protestbevægelse i det økonomisk tilbagestående Midt- og Sydfrankrig blandt småhandlende og håndværkere. Disse grupper følte deres eksistens truet ved inflationens standsning og den trods alle hensyn til »velerhvervede rettigheder« fremadskridende modernisering af Frankrigs produktions- og fordelingsapparat. Protest mod skatterne og visse unægteligt besværlige former for skattekontrol var dens væsentlige indhold og noget tydeligt politisk ansigt havde bevægelsen oprindeligt ikke; antirepublikansk terminologi anvendtes i flæng med paroler fra den store revolution. Poujade's antiparlamentariske demagogi og hans voldsomme angreb på »systemet« tiltrak imidlertid ikke blot fascister, tidligere Vichytilhængere og de traditionelt antiparlamentariske kræfter, der var skuffede over gaullismens udvikling til et politisk parti. Utilfredse elementer indenfor samtlige partier: højre såvel som MRP, radikale og socialister såvel som kommunister sluttede sig i stor udtrækning til Poujade. En analyse[2] af valgresultaterne synes at vise, at poujadisterne desuden har kunnet mobilisere mange, der tidligere afholdt sig fra at stemme, enten fordi de var politisk uinteresserede, eller fordi de stillede sig helt afvisende overfor det parlamentariske system. Poujadismen synes dog stadig hovedsageligt at være et syd- og mellemfransk fænomen, der har sin hovedstyrke i det »statiske« Frankrig syd for Loirefloden. Nord for Loire i den økonomisk mere fremskredne del af Frankrig, har poujadismens fremgang været mere beskeden. Her har de tidligere gaullistiske vælgere vel snarere stemt enten på højre eller på Mendès-France.

Man kan ikke sige, at den nye nationalforsamling i højere grad end den foregående udviste et beslutningsdygtigt flertal. I store træk grupperede de deputerede sig i følgende fire blokke:

Kommunisterne	150	mandater
Den republikanske front (socialister, radikale, modstandsdemokrater, gaullister)	170–190[3]	-
MRP, RGR, moderate højre	190–210	-
Poujadister og yderligtgående højre	55	-

Den republikanske front afviste kommunisternes energiske opfordringer til dannelsen af en folkefrontregering. Højreblokken ønskede på den

[1] Sammenslutningen til beskyttelse af handlende og håndværkere.
[2] Brindillac og Prost: »Geographie electorale«. »Esprit«, Marts 1956.
[3] Adskillige deputerede, navnlig radikale, stillede sig afventende m.h.t., hvorvidt de ville støtte Mendès-France eller Faure.

anden side ikke at samarbejde med poujadisterne. Alene en samlingsregering, der spændte fra socialisterne til højre, kunne således støtte sig til et flertal i nationalforsamlingen. Den republikanske front afviste imidlertid alle opfordringer hertil fra højreblokkens side og krævede hele regeringsmagten. Den henviste dels til, at en sådan samlingsregering ville rumme for mange indre modsætninger til at være effektiv, dels til at valget – hvorledes dets resultater end kunne fortolkes – klart havde vist befolkningens ønske om en kursforandring.

GUY MOLLET

Den 25. februar 1956 anmodede præsident *Coty* den republikanske fronts kandidat, det socialistiske partis generalsekretær *Guy Mollet* om at danne regering. Nogle dage senere forelagde Mollet sit regeringsprogram, der i det væsentlige var identisk med den republikanske fronts valgprogram, for nationalforsamlingen. Foruden at skitsere et forslag til en nyordning i Algier – det mest opsigtsvækkende og dristige punkt i programmet – gik Mollet ind for en ny valgordning, baseret på valg i enkeltmandskredse. De økonomiske og sociale punkter i programmet var af relativt beskedent omfang: forslag om forbedring af aldersrenteordningen gennem oprettelse af en national fond, en gradvis afskaffelse af de »zoner«, hvori Frankrig er inddelt med hensyn til den lovbestemte minimumsløn og 3 ugers betalt ferie for samtlige Frankrigs arbejdere.

Ved den følgende afstemning opnåede Mollet det betydelige flertal af 420 stemmer; kun poujadisterne og et mindre antal højredeputerede stemte imod, medens resten af højre afholdt sig fra at stemme. Afstemningens resultat var mindre udtryk for en almindelig tilslutning til programmet, end for, at mange deputerede ikke ønskede at lægge en negativ holdning for dagen straks efter valget. De deputerede vidste jo også, at den virkelige styrkeprøve først ville komme ved behandlingen af de love, der var nødvendige til programmets gennemførelse i praksis. Når så mange af de udenfor den republikanske front stående deputerede stemte for Mollet, spillede dog også andre, mere specielle motiver ind.

Kommunisterne ønskede at demonstrere deres ønske om nært samarbejde med socialisterne og derved styrke stemningen for en folkefront blandt de menige socialistiske vælgere og partimedlemmer.

MRP følte sig beroliget ved, at Mollet havde indtaget et neutralt standpunkt i spørgsmålet om ophævelsen af de ved Barangé-loven af 1951 indførte statstilskud til de katolske privatskoler, skønt kravet om tilskuddenes afskaffelse havde spillet en betydelig rolle i socialisternes valgprogram. De folkerepublikanske ledere følte desuden presset fra de venstrekatolske elementer, i første række de katolske fagforeninger; disse

havde længe været skuffede over MRP's samarbejde med højre og ønskede en mere venstreorienteret kurs, der var i overensstemmelse med MRP's oprindelige sociale idealer. Medvirkende var også den omstændighed, at Mendès-France, der stadigt er genstand for MRP's modvilje, hverken var blevet ministerpræsident eller udenrigsminister. Denne modvilje skyldes dels personlige momenter, navnligt modsætningen mellem Mendès-France og MRP's tidligere leder *Bidault*, dels at Mendès-France' udenrigspolitik på visse punkter virkede som en korrektion af MRP's udenrigspolitiske linie.

Endelig ønskede de radikale, der havde fulgt Faure over i RGR, ikke et definitivt brud med den radikale hovedgruppe, som måske kunne afskære dem fra at genvinde deres plads i de radikale rækker.

Det varede ikke længe, før udviklingen i Algier stillede den ny regerings styrke og sammenhold på en alvorlig prøve.

ALGIER

I modsætning til Marokko og Tunis har Algier – den ældste franske besiddelse i Nordafrika – indtil de seneste år været forholdsvis uberørt af nationalistiske strømninger. I det omfang, i hvilket muhammedanerne havde politiske ønsker, gik disse mere ud på at opnå fuld fransk statsborgerret, lokalt selvstyre og adgang til offentlige stillinger end national selvstændighed. Den i 1947 gennemførte Algier-statut, der bl.a. gav muhammedanerne valgret til nationalforsamlingen i Paris og til den samtidigt oprettede Assembleè Algerienne, og en *vis* kommunal valgret fremkaldte forhåbninger, men endnu flere skuffelser. På grund af de franske højrepartiers modstand fremtrådte statutten i en i forhold til det oprindelige forslag stærkt beskåret skikkelse. De franske kolonister og muhammedanerne skulle danne to adskilte vælgerkorps, »colleges electorales«. Skønt de to befolkningsgrupper talte hhv. 1 mill. og 8 mill. skulle hvert kollegium vælge det samme antal deputerede (15) og medlemmer af Assembleè Algerienne (60). Assembleè Algerienne fik kun rådgivende beføjelser, og statuttens bestemmelser om kommunalt selvstyre for de muhammedanske områder blev aldrig helt gennemført. I de såkaldte »kommuner«, hvor en betydelig del af befolkningen var fransk, fik muhammedanerne kun $^2/_5$ af pladserne i de kommunale organer. Kun disse kommuner fik reelt selvstyre. De muhammedanske områder blev som hidtil reelt styret af franske embedsmænd og af franskmændene udnævnte »caids«. Også fra fransk side erkendes det, at der ved de første valg til Assembleèn fandt sådanne misbrug sted, at forsamlingen på ingen måde blev repræsentativ for den muhammedanske befolkning.

Ikke mindre alvorlige end de politiske er den muhammedanske befolknings økonomiske og sociale problemer. Udviklingen af landets res-

sourcer er ikke sket i samme tempo som befolkningstilvæksten. Den industrielle udvikling har kun været ubetydelig. Overbefolkning både på landet og i byerne, arbejdsløshed og underernæring er følgen. Af den dyrkbare jord tilhørte i 1951 ca. 1,5 mill. ha franske landmænd, hvis tal ikke overstiger 25.000, medens de resterende 2,6 mill. ha er fordelt blandt 532.000 muhammedanske småbrugere og fæstere[1]. En stor del af den muhammedanske landbefolkning er jordløse landarbejdere. Det er desuden den bedste jord, som ejes af de franske kolonister, medens muhammedanerne må nøjes med ringere, dårligt afvandet og primitivt dyrket jord. En landarbejder i Orandistriktet lønnes med 360 frc.[2] om dagen og arbejder 150 dage om året og er endda langt bedre stillet end de mange, der er helt arbejdsløse[3]. Den støtte, der hidtil er ydet, f. eks. i form af lån til investeringer, er fortrinsvis kommet kolonisterne tilgode og er anvendt til mere intensiv dyrkning af f. eks. vin – som muhammedanerne ikke drikker, men som i kraft af de lave landarbejderlønninger fordelagtigt kan afsættes i hjemlandet. Store strækninger, der ved intensiv drift og overrisling kunne ernære mange tusinder muhammedanske småbrugere, tilhører enkelte godsejere eller jordselskaber, hvis incitament til at overgå fra ekstensiv til intensiv drift er ringe. De franske økonomiske interesser har hidtil kunnet forhindre en landbrugsreform. En kraftig industrialisering er påkrævet for at afhjælpe overbefolkningen, men bekæmpes af de franske industrikredse i hjemlandet, der er interesseret i at bevare det beskyttede marked i Algier.

Mere alvorlig end disse interessemodsætninger er dog måske den modstand mod reformer, der kommer fra den store masse af franske kolonister. De fleste af disse er jævne landmænd, håndværkere og funktionærer, der langtfra udgør nogen overklasse, men måske netop derfor hårdnakket nægter at give afkald på deres forrettigheder. De er præget af stærk nationalisme – måske fordi de udgør et mindretal, omgivet af folk af en anden kultur og religion. Mange kolonister er efterkommere af spanske og italienske indvandrere og deres tilknytning til Frankrig er således af forholdsvis ny dato; sådanne gruppers nationalisme vil – som erfaringer fra andre steder viser – ofte antage yderligtgående former. Enhver indrømmelse over for muhammedanerne betragtes som et angreb på selve kolonisternes eksistens, og stemningen kan let påvirkes af yderligtgående kredse.

Kolonisterne støttes af en stærk opinion i nationalforsamlingen, ikke udelukkende hos højre. Det er vel i lige så høj grad nationale prestige-

[1] »Esprit«. Juli 1955.
[2] 1 frc. = ca. 2 øre efter officiel kurs.
[3] Rapport afgivet af en fransk parlamentsdelegation, der i 1955 besøgte Algier, jfr. »Le Monde« i juni 1955.

hensyn som hensynet til økonomiske særinteresser, der gør sig gældende i denne forbindelse.

Trods den tiltagende spænding mellem muhammedanerne og franskmændene kom det alligevel som et chock for den franske offentlighed, da der den 1. november 1954 brød væbnede opstande ud på forskellige steder i Algier, ledsaget af en bølge af sabotagehandlinger og attentater. Skønt det til tider så ud til, at det i kraft af en betydelig militær indsats – de franske styrker bragtes efterhånden op på ca. 200.000 mand – kunne lykkes det franske militær at begrænse oprøret til traditionelle oprørscentre som Aurèsbjergene, er kampene hver gang blusset op igen med større styrke og har nu udviklet sig til en veritabel partisankrig. Oprørerne, der officielt betegner sig som ALN (Arme de libèration nationale)[1], råder talmæssigt kun over beskedne styrker – angivelserne varierer mellem 15.000–20.000. De er imidlertid i stand til at bevæge sig hurtigt fra sted til sted og foretager nu også terroraktioner i umiddelbar nærhed af de store byer. De har efterhånden opnået kontrol over betydelige strækninger, hvor de opretholder en slags skyggeforvaltning. I mange distrikter er størstedelen af de franske landbrug rømmet af beboerne af frygt for overfald. Oprørerne kan i stor udstrækning regne med den muhammedanske befolknings støtte, hvad enten denne så skyldes frygt for terrorhandlinger eller sympati eller – hvad der vel er mest sandsynligt – en blanding af begge dele. Gengældelsesaktioner fra militærets side og kolonisternes selvtægtshandlinger rammer ofte i flæng og skaber en muhammedansk nationalisme dér, hvor den måske ikke eksisterede for få år siden. Religiøse motiver synes at ligge til grund for oprøret i samme omfang som nationalisme og social nød.

Både Mendès-France og Faure var af den opfattelse, at en varig pacificering forudsatte, at der foruden militære foranstaltninger iværksattes sociale og økonomiske reformer i større målestok. Mendès-France udnævnte den reformvenlige gaullist *Jacques Soustelle* til Algiers generalguvernør, men styrtedes, før han nåede at iværksætte sine planer. Det var netop Mendès-France' politik i Algier, der var den umiddelbare anledning til hans fald. Faure savnede politisk styrke til effektivt at kunne støtte Soustelle, der i øvrigt med tiden syntes at blive mere modtagelig for kolonisternes synspunkter.

I det program for Algier, som Mollet skitserede i sin tiltrædelsestale, gik han videre end nogen af forgængerne. Det mest bemærkelsesværdige punkt var et løfte om afskaffelse af systemet med de to adskilte vælgerkorps[2] og om afholdelse af demokratiske valg i løbet af den kortest mulige

[1] Den nationale befrielseshær.
[2] Soustelle's såkaldte integrationsplan indeholdt visse forslag af lignende karakter.

tid. Regeringen ville modsætte sig enhver løsning, der ikke tog hensyn til begge befolkningsgruppers ønsker. Båndene mellem Frankrig og Algier måtte betragtes som uløselige, men det var regeringens vilje at respektere »la personalité Algerienne« – den hidtil første indrømmelse fra fransk regeringsside af, at Algier ikke i alle henseender kan behandles som en del af Frankrig.

Det viste sig hurtigt, at Mollet havde undervurderet kolonisternes reaktion mod i særdeleshed planen om afskaffelse af det todelte vælgerkorps. Da Mollet i overensstemmelse med et i programtalen afgivet løfte nogle dage senere rejste til Algier, blev han fra yderligtgående kolonisters side udsat for voldsomme demonstrationer. Under indtryk heraf anvendte han det meste af sit ophold til at berolige kolonisterne i stedet for at føre samtaler med muhammedanerne, som oprindeligt påtænkt. Dette styrkede igen muhammedanernes tvivl om den ny regerings vilje og evne til at handle i overensstemmelse med sit program. Allerede før sin afrejse modtog Mollet en afskedsbegæring fra den gamle general *Catroux,* som var blevet udnævnt til Soustelle' efterfølger som generalguvernør og tillige fik ministerrang. Catroux var kendt for sin reformvenlige indstilling, og hans udnævnelse havde derfor vakt forbitrelse i de yderligtgående kolonistkredse.

Den kurs, som regeringen Mollet har fulgt siden, må betegnes som et tilbagetog. Den 13. marts anmodede Mollet nationalforsamlingen om en række fuldmagter på det militære, økonomiske og sociale område, delvis af ret vidtgående karakter. Regeringen bemyndigedes således til fra ejendomme af en vis størrelse at ekspropriere jord, der er egnet til kunstig vanding og ikke har været tilstrækkeligt udnyttet. Den eksproprierede jord skal udstykkes og anvendes til oprettelse af muhammedanske selvejerbrug. Endvidere fik regeringen adgang til at dekretere lønforbedringer for muhammedanske arbejdere, til at udvide forskellige af de i Frankrig gældende sociale sikringsbestemmelser til også at omfatte muhammedanerne etc. Derimod har der ikke foreløbig været tale om ændringer i de to befolkningsgruppers politiske status, idet indrømmelser af politisk karakter udtrykkeligt er blevet forbeholdt nationalforsamlingens senere afgørelse.

Regeringens kurs har givet anledning til stærke modsætninger inden for kabinettet, hvor to retninger står overfor hinanden. Den ene, der hovedsageligt repræsenteres af Catroux' efterfølger *Robert Lacoste,* betragter oprørets nedkæmpelse som det primære. Først når fredelige tilstande er tilvejebragt, vil frie valg kunne afholdes, og forhandlinger om Algiers fremtidige status indledes med de således valgte repræsentanter for den muhammedanske befolkning. Mendès-France, der repræsenterer den anden retning, benægter ikke nødvendigheden af en militær indsats –

han er tilmed gået videre i denne retning end Mollet selv i begyndelsen – ligesom han ikke undervurderer betydningen af økonomiske og sociale reformer. Mendès-France mener imidlertid, at der straks også bør iværksættes reformer af politisk karakter, således indførelse af ligelig repræsentation for franskmænd og muhammedanere i de kommuner, der allerede har selvstyre, og reelt kommunalt selvstyre i de rent muhammedanske områder.

Hidtil er det Lacoste's linie, der har været dominerende. Mollet, der oprindelig havde ment at kunne undgå et så upopulært skridt som indkaldelse af reserver, er således senere gået med til Lacoste's krav om en massiv militær indsats ved indkaldelse af ca. 100.000 reservister. På den anden side har Mendès-France under et kabinetsmøde i midten af april truet med at demissionere, hvis man ikke inden for en kortere tid også begyndte at realisere politiske reformer. En vis tilnærmelse er senere sket mellem de to synspunkter, f. eks. i spørgsmålet om en fjernelse af nogle af de mest reformfjendtlige franske embedsmænd i Algier. De principielle uoverensstemmelser er dog ikke herved bragt ud af verden. Både i de socialistiske rækker og blandt de ungradikale har der været voksende skuffelse over, at de militære forholdsregler hidtil har domineret regeringens politik. Kommunisternes standpunkt har ikke været helt konsekvent: de har protesteret mod indkaldelserne og taget til orde for direkte forhandlinger med oprørerne, men har på den anden side indtil nu stemt for Mollet i Nationalforsamlingen. De kommunistiske opfordringer til socialisterne om fælles optræden til fordel for forhandlinger har imidlertid fået tilslutning fra flere socialistiske organisationer.

Regeringens standpunkt har hidtil været, at oprørerne udgør et mindretal, der ikke repræsenterer den muhammedanske befolkning, og at man højst kan gå med til lokale våbenhvileforhandlinger. Heller ikke Mendès-France er gået ind for forhandlinger med oprørernes nuværende ledelse. Hans betragtning synes at være, at politiske indrømmelser vil berøve oprørerne en væsentlig del af deres støtte i befolkningen og foranledige mange muhammedanere, der nu sympatiserer med oprøret, til at gå ind for en også for Frankrig akceptabel løsning[1].

Oprørsbevægelsens officielle mål – oprettelsen af en selvstændig muhammedansk nationalstat i Algier – er af franske regeringskredse betegnet som uakceptabelt, bl. a. under hensyn til størrelsen af den franske befolkning i landet.

Der hersker en betydelig uvished om, hvem oprørernes ledelse, den

[1] Om Mendès-France's udtræden af regeringen d. 23. maj 1956, der var motiveret med hans uenighed med dennes socialistiske medlemmer om de nævnte spørgsmål, se tilføjelsen s. 22–23.

illegale FLN (Front de Libération Nationale)[1] i virkeligheden repræsenterer, herunder om forholdet mellem FLN og de to ældre politiske organisationer i Algier, *Ferhat Abbas'* UDMA (Union Démocratique du Manifeste Algérien)[2] og *Messali Hadj's* MTLD (Mouvement pour le Triomphe des Libertés Démocratiques)[3]. Den første som hovedsageligt har sine tilhængere blandt den af fransk kultur prægede middelstand i byerne, har været den mest moderate og har kun krævet selvstyre for Algier inden for den franske unions rammer. MTLD, der har krævet fuld selvstændighed for Algier, er mere udbredt blandt den primitive landbefolkning og arbejderne i byerne; den er mere afvisende i sin indstilling overfor den vestlige kultur og stærkt påvirket af Islam. Dele af MTLD synes oprindeligt at have deltaget i oprøret, senere er der dog opstået et modsætningsforhold mellem denne og FLN, og der har været adskillige tilfælde, hvor tilhængere af de to bevægelser er stødt sammen. UDMA synes hidtil at have været mere tilbageholdende. I begyndelsen af maj 1956 dukkede Ferhat Abbas imidlertid pludseligt op i Cairo og erklærede sin tilslutning til FLN og dens krav om fuld selvstændighed for Algier. Selv moderate muhammedanske kredse synes således nu at betragte krigen som befrielseskrig. Det har dog også været påstået, at Ferhat Abbas er rejst til Cairo med den franske regerings vidende for at knytte uofficielle kontakter med FLN og måske påvirke denne i mere moderat retning.

Det centrale problem for selv den mest reformvenlige franske regering er, at det politiske demokratis fulde gennemførelse i Algier – hvad enten det skete i en uafhængig Algier-stat eller indenfor et selvstyres rammer – ville gøre 1 mill. franskmænd til et permanent mindretal. Uden effektive garantier ville dette mindretal være afhængig af en befolkning af en væsentligt forskellig kultur og religion.

Hvad der efter officiel fransk opfattelse adskiller situationen i Algier fra situationen i de to protektorater Tunis og Marokko er dels den omstændighed, at den franske befolkning i protektoraterne er mere fåtallig, dels at de lokale dynastier dèr udgør en stabiliserende faktor. Selv de kredse i Frankrig, der går længst i deres krav om eftergivenhed over for muhammedanerne, tør derfor ikke anbefale en opgivelse af Algier.

En yderligere faktor er Frankrigs økonomiske interesser i Algier og landets stilling som en hjørnesten i Frankrigs afrikanske imperium. Disse hensyn kunne dog måske tilgodeses ved aftaler med et selvstændigt eller autonomt Algier, navnligt da landet i mange år fremover vil have behov for fransk teknisk og økonomisk bistand.

Hvad der ikke mindst gør udviklingen i Algier tragisk, er, at muham-

[1] Den nationale befrielsesfront.
[2] Algiererklæringens demokratiske sammenslutning.
[3] Bevægelsen for de demokratiske frihedsrettigheders sejr.

danernes nationalfølelse måske ville være blevet tilfredsstillet ved forholdsvis beskedne politiske indrømmelser, såfremt disse blot var kommet på et tidligere tidspunkt. Jo længere krigen varer, desto uforsonligere kan standpunkterne blive på begge sider.

Udviklingen i Algier kan ikke undgå at komplicere Frankrigs forhold til Marokko og Tunis, hvis stilling i forhold til Frankrig endnu ikke er helt afklaret. I begge protektorater har moderate nationalister, der ikke ønsker noget definitivt brud med Frankrig, nu regeringsmagten. Disse nationalistiske regeringer må allerede, delvis med våbenmagt, bekæmpe yderligtgående nationalistkredse. Solidaritet med muhammedanerne i Algier, såvel som ønsket om ikke at miste deres prestige hos deres egne landsmænd, foranlediger dem til at intervenere til fordel for oprørerne hos den franske regering. Sidst har Tunis premierminister *Habib Bourguiba* således taget til orde for, at den franske regering skulle optage direkte forhandlinger med oprørerne som repræsentanter for den algierske nation.

ANDRE MODSÆTNINGER MELLEM SOCIALISTER OG RADIKALE. PARTIERNES STILLING

Uoverensstemmelserne inden for regeringskoalitionen er ikke begrænset til spørgsmålet om, hvilken kurs der bør følges i Algier. Allerede ved sammensætningen af Mollets ministerliste vakte det almindelig forundring, og hos de radikale skuffelse, at Mendès-France alene blev viceministerpræsident uden porteføljc, medens såvel udenrigsministeriet som de to store ministerier for økonomiske og sociale anliggender overtoges af socialister – henholdsvis *Pineau, Ramadier* (oprindeligt Lacoste, før dennes udnævnelse til generalguvernør i Algier) og *Gazier*. I en senere offentliggjort rundskrivelse til de radikale lokalorganisationer har Mendès-France begrundet sin nægtelse af at overtage et af de økonomiske ministerier med, at han ikke ønskede direkte at være ansvarlig for den økonomiske gennemførelse af Mollets sociale program. De forøgede udgifter til bl. a. aldersrenteordningen, ville efter hans opfattelse medføre en fare for, at den inflation, der var bragt til ophør i de sidste par år, på ny kom i gang. Under afstemningen om de nye aldersrentelove i begyndelsen af maj, var stemningen for forslagene i virkeligheden mere gunstig inden for MRP end hos de radikale. Ganske vist stemte de radikale for lovkomplekset i dets helhed, ligesom i øvrigt også MRP. Under den særlige afstemning om de skatter, der skal finansiere ordningen, afholdt imidlertid flertallet af de radikale, incl. mendèsisterne sig fra at stemme eller stemte imod, medens 10 MRP-deputerede stemte for, deriblandt *Robert Schuman* og *Maurice Schuman*. Resten af MRP afholdt sig fra at stemme.

Selv efter de radikales ryk til venstre er den republikanske front i det

væsentlige en alliance af politisk karakter alene. I politiske og økonomiske spørgsmål hylder de fleste radikale synspunkter, der ikke adskiller sig væsentlig fra højres. Mendès-France selv må vel nærmest betegnes som en moderne liberal, der ser midlet til Frankrigs økonomiske fornyelse i en oplyst kapitalisme snarere end i socialisme.

I et så løst organiseret parti som det radikale må Mendès-France til stadighed tage hensyn til modstridende tendenser. Medens partiets »jacobinere« har opfordret ham til at træde ud af regeringen, såfremt hans ønsker om politiske reformer i Algier ikke straks realiseres, har højrefløjen af partiets deputerede i slutningen af april vedtaget en resolution, hvori de indirekte beskylder Mendès-France for at ville prisgive Frankrigs interesser i Nordafrika. Dette fremstød, hvortil også den gamle partimaskine har været medvirkende, er foreløbigt forblevet uden følger, idet den radikale parlamentsgruppe har givet Mendès-France en tillidserklæring. Mange radikale deputerede betragter imidlertid Mendès-France' politiske program for Algier som alt for vidtgående.

Socialisterne må på deres side tage hensyn til, at den i partiet udbredte skuffelse over regeringens politik i Algier skaber en gunstig jordbund for kommunisternes propaganda for dannelsen af en ny folkefront. En lignende virkning har poujadismens fremgang, der fremkalder en frygt for, at en ny fascisme er i anmarch. Folkefronten dannedes jo i 1936 netop til republikkens forsvar mod fascismen.

Når kommunisterne indtil nu har stemt for Mollet i nationalforsamlingen, herunder også for regeringens fuldmagter i Algier, og når den kommunistiske propaganda har været særdeles skånsom mod regeringen, har dette dog næppe kun været et led i deres folkefrontstaktik, men skyldes vel også udenrigspolitiske hensyn. Et af Ruslands vigtigste udenrigspolitiske mål er at fjerne Frankrig fra Atlantpagten. Den russiske propaganda har været betydeligt mildere mod Frankrig end mod de andre vestmagter, også når det drejede sig om Nordafrika. Mollets interview til et amerikansk tidsskrift i begyndelsen af april indeholdt udtalelser, der kunne fortolkes som indrømmelser overfor det russiske standpunkt i det tyske spørgsmål. Det er sandsynligt, at kommunisternes fremtidige kurs vil afhænge af, om en fransk-russisk tilnærmelse bliver resultatet af Mollets og Pinau's netop afsluttede besøg i Moskva.

Selve omfanget af den poujadistiske fremgang har yderligere gjort denne bevægelse uensartet. Poujade selv har udtalt, at bevægelsen nu tæller 500.000 medlemmer, hvilket tal vel må tages med forbehold. De småhandlende, håndværkere og bønder, der stadigt udgør bevægelsens hovedstyrke, er dog for individualistiske til at underkaste sig en fast partidisciplin. Således som de har forladt de Gaulle for at slutte sig til Poujade, vil de måske snart følge en ny »stærk mand«. Stærke indre

modsætninger gør sig gældende indenfor UDCA's ledelse og kongressen i St. Cére i begyndelsen af maj har ikke bragt nogen afklaring med hensyn til bevægelsens karakter, herunder om, hvorvidt den ønsker at være en revolutionær antiparlamentarisk bevægelse, eller nærmest en erhvervsorganisation, der skal virke som en interessegruppe i kæmpeformat. Bortset fra at bevægelsens oprindelige programpunkt, kravet om indkaldelser af en »erhvervenes generalstænder«, pånyt blev vedtaget, blev et konkret program ikke opstillet. Kongressens vigtigste resultat var en beslutning om, at de poujadistiske deputerede i fremtiden skulle afholde sig fra at deltage i nationalforsamlingens møder. Kun et par deputerede skulle være til stede som »observatører«. Den poujadistiske gruppe i nationalforsamlingen, der officielt kalder sig UFF (Union et Fraternitè Française), og hvis leder er den juridiske student og tidligere faldskærmsjæger i Indokina, *Le Pen*, havde hidtil indtaget en ganske negativ holdning bortset fra, at den har identificeret sig med de mest yderligtgående kolonistkredse i Algier. Med undtagelse af enkelte demonstrationer har den dog ikke direkte saboteret nationalforsamlingens virksomhed. UDCA's ledelse fører en energisk kampagne for at erobre terræn indenfor andre befolkningsgrupper ved oprettelse af søsterorganisationer i særdeleshed blandt bønderne, og finder det derfor opportunt at dæmpe propagandaen på de punkter, der virker fascistisk.

På den anden side finder man i poujadismen mange af de elementer, hvorfra fascistiske bevægelser erfaringsmæssigt er blevet rekruteret. Mange tidligere indokinakæmpere, der føler sig rodløse, har f. eks. sluttet sig til Poujade. I nationalforsamlingen støttes UDCA virksomt af det yderligtgående lille højreparti »Rassemblement National«. Dets leder er en tidligere fascistisk deputeret og Vichyfunktionær, *Tixier-Vignancour,* der har vist sig at være en dygtig og skarpsindig debatør. Tixier-Vignancour er forsvarer for en af hovedmændene i den berygtede »lækage«-affære, *Baranès*. En anden af de implicerede personer, den tidligere politikommissær *Dides* er poujadistisk deputeret.

Mest farlig for det franske parlamentariske system er måske den gunstige jordbund, som poujadismen har fundet blandt franskmændene i Algier. Den hos kolonister udbredte følelse af, at det officielle Frankrig ikke i tilstrækkelig grad varetager deres interesser, giver sig ofte udslag i antirepublikanske stemninger. Poujadisterne spillede en betydelig rolle ved iscenesættelsen af f. eks. optøjerne mod Mollet. Hvis et eventuelt fransk tilbageslag i Algier resulterer i, at kolonisterne i større omfang flygter til hjemlandet, kan der opstå fare for en politisk eksplosion også i selve Frankrig.

Den kreds, hvortil det tidligere så mægtige gaullistiske parti nu er reduceret, og som er en af partnerne i den republikanske front, repræsen-

terer tillige det politisk mest fremskridtvenlige element inden for gaullismen. Bruddet mellem de Gaulle og de demokratiske partier skyldtes ikke så meget uenighed i økonomiske og sociale spørgsmål, som på den ene side generalens ønske om at give Frankrig en stærk regering, på den anden side de demokratiske partiers traditionelle mistro mod en stærk regeringsmagt. Tanken om at styrke den udøvende magt ved at give præsidenten en lignende forfatningsmæssig stilling som i U.S.A., har imidlertid i den sidste tid også vundet terræn hos de moderate venstrepartier. I en tale i Arras den 6. maj har Mollet selv taget til orde for en forfatningsrevision, der skulle give regeringen større autoritet. De drøftelser, som generalen har haft med fremstående politikere, herunder Mendès- France, kunne tyde på, at han forbereder et politisk come back, denne gang som et samlingspunkt for de demokratiske kræfter i landet.

I betragtning af, at dele af MRP i sociale og økonomiske spørgsmål står socialisterne nærmere end tilfældet er med mange radikale, ville det ikke være unaturligt for Mollet at søge at inddrage MRP i regeringskoalitionen eller eventuelt at sikre sig en mulighed for at udskifte de radikale med MRP som regeringspartner. Den modvilje mod Mendès-France, der som nævnt råder i MRP, vil måske også bevirke, at dette parti hellere vil samarbejde med socialisterne end med de radikale. I Algierspørgsmålet har Mollet da også søgt at opretholde en så nær kontakt som muligt til MRP-lederne, og det var muligvis også af hensyn til MRP, at Mendès-France ikke blev udenrigsminister. Imidlertid har skolespørgsmålet, der siden 1951 har vanskeliggjort samarbejdet mellem de to partier, pånyt skabt komplikationer. I februar foreslog nationalforsamlingens udvalg for undervisningsspørgsmål med kommunistisk, socialistisk og radikalt flertal, at spørgsmålet om Barangé-lovens afskaffelse skulle behandles af nationalforsamlingen fremfor andre spørgsmål. Ganske vist har der takket være et antal radikale deputerede hidtil i nationalforsamlingen været flertal for at stille spørgsmålet i bero. At spørgsmålet er blevet rejst straks efter nationalforsamlingens sammentræden, har dog ikke kunnet undgå pånyt at vække MRP's mistro.

I 1951 var det gaullisterne, som havde taget initiativet i skolespørgsmålet ved at gå ind for Barangè-projektet. De vidste, at det katolske MRP ikke kunne tillade sig ikke at følge med, og at resultatet måtte blive et brud mellem MRP og socialisterne, i hvis principielle holdning modstanden mod kirkens indflydelse spiller en fremtrædende rolle. Denne gang er det ikke mindst kommunisterne, der bringer skolespørgsmålet frem. Ved som led i deres folkefrontstaktik at opfordre socialisterne til fælles optræden for tilskudenes afskaffelse tvinger de den socialistiske ledelse til at indtage standpunkter, der vanskeliggør en tilnærmelse til MRP.

Når højre hidtil har indtaget en ret velvillig holdning over for Mollet,

er det måske ud fra den betragtning, at kun en regering med socialistisk deltagelse vil kunne gennemføre krigen i Algier, uden at denne i store kredse af befolkningen betragtes som imperialistisk. Spørgsmålet er, om højre også vil vise samme holdning, når Mollets økonomiske og sociale forslag skal omsættes i praksis.

Den politiske krise, som den fjerde republik længe har befundet sig i, synes således at ville fortsætte. Måske indeholder dog den ændrede indstilling til spørgsmålet om en styrkelse af regeringsmagten, der gør sig gældende indenfor den demokratiske opinion, løfter om en ny udvikling.

20.5.1956

MENDÈS-FRANCE's TILBAGETRÆDEN.

Midt i april havde Mendès-France opstillet visse betingelser, som han krævede opfyldt inden en måned for at forblive i regeringen. Da disse forlangender ikke var blevet imødekommet, indgav han sin demissionsbegæring d. 23. maj. Når han ikke havde demissioneret en uge før, skyldtes det hensynet til den politiske borgfred, der herskede under Mollets og Pineau's besøg i Moskva, samt at han fungerede som regeringschef i Mollets fravær. I et brev til Mollet præciserede Mendès-France de skridt, hvis manglende gennemførelse havde motiveret hans tilbagetræden. Foruden de tidligere omtalte kommunale reformer og en fjernelse af de embedsmænd i Algier, der saboterede reformbestræbelserne, drejede det sig om frigivelse af politiske fanger og pressefrihedens genindførelse for muhammedanernes vedkommende samt om en mere håndfast gennemførelse af de dekreterede landbrugsreformer og sociale fremskridt. Endelig gentog Mendès-France sin tidligere kritik af, at regeringens indgreb ensidigt var blevet rettet mod muhammedanerne.

Det er for tidligt at udtale sig om følgerne for regeringen Mollet af Mendès-France's udtræden. Mendès-France har selv opfordret de radikale ministre til at forblive i regeringen og udtalt ønsket om den republikanske fronts bevarelse. Det er også et spørgsmål, hvor mange af de radikale ministre der ville have fulgt Mendès-France. De radikale »jakobinere« hilser utvivlsomt Mendès-France's skridt med tilfredshed, men nye splittelsestendenser og en styrkelse af den anti-mendèsistiske radikale fløj vil næppe kunne undgås.

Selvom socialisterne i første omgang synes at have reageret overfor Mendès-France's udtræden ved at slutte tættere op om Mollet, vil kritikken overfor Algier-politikken sandsynligvis vokse i styrke, og adskillige socialister vil måske se en potentiel leder i Mendès-France – i det omfang de ikke vil føle sig tiltrukket af tanken om en folkefront.

Moskva-mødet mellem Mollet og Pineau og de sovietiske ledere har ikke resulteret i nogen reel tilnærmelse på sådanne punkter som afrust-

ningen og Tysklands genforening. Efter slutkommuniquéet at dømme har Rusland indtaget en i princippet neutral holdning, hvad Algier angår; den russiske sympati for den arabiske nationalisme kommer imidlertid ofte til udtryk.

Der er nu ikke samme anledning for de franske kommunister til at skåne Mollet som før Moskva-mødet, og deres holdning er da også betydeligt skærpet siden midten af maj. Talrige protestaktioner, inspireret af kommunisterne, har ved de indkaldtes afrejse til Algier fundet sted rundt omkring i Frankrig, og f.eks. i Grenoble er det kommet til alvorlige optøjer. Det er vel kun et spørgsmål om tid, før kommunisterne unddrager Mollet deres støtte i nationalforsamlingen. I betragtning af Mendès-France's konsekvent afvisende holdning overfor kommunisterne kan man vel se bort fra muligheden for en tilnærmelse mellem dem.

MRP's kongres i begyndelsen af maj prægedes af den afgående partiformand *Teitgens* meget skarpe angreb på Mendès-France; samtidigt kom ønsket om samarbejde med socialisterne tydeligt til udtryk. Efter Mendès-France's udtræden vil Mollet i højere grad end hidtil kunne regne med MRP's støtte; i samme grad, i hvilken han støtter sig til MRP, svækker han imidlertid sin position overfor den socialistiske venstrefløj.

I Algier går krigen sin gang, uden at en afgørelse synes at nærme sig. Ferhat Abbas' tilslutning til FLN opfattes af bl.a. Le Monde som tegn på, at eventuelle uofficielle kontakter mellem franske regeringskredse og den politiske ledelse af oprøret ikke har ført til resultater.

28.5.1956

BENELUX-SAMARBEJDET

Bestræbelserne for at skabe et fælles marked mellem de nordiske lande har styrket interessen i Norden for det arbejde, der udføres indenfor rammen af de såkaldte Benelux-aftaler for at tilvejebringe en økonomisk union mellem Nederland på den ene side og den Belgisk-Luxembourgske Økonomiske Union (Union Économique Belgo-Luxembourgeoise eller UEBL) på den anden. Et udslag af denne interesse er en række beretninger udarbejdet efter nordiske studiebesøg i Benelux-landene. Det svenske tidsskrift *Kooperatören* for 15. juni 1955 offentliggjorde en redegørelse udarbejdet af tidsskriftets redaktør Lars Eronn, der sammen med Georg Kéler foretog en rejse som repræsentanter for Kooperativa Förbundet i Sverige. I den »Beretning om nordisk økonomisk samarbejde«, som den 12. december 1955 blev afgivet til Nordisk Råd af den danske, norske og svenske regering (rådsdokument C 5/1956; også som særlig publikation udsendt 1956 af Schultz forlag under ovenstående titel), var optaget en »Beretning om en nordisk tjenestemandsdelegations studiebesøg i Belgien, Holland og Luxembourg i dagene 14.–27. juni 1955«. En redegørelse særligt om »Beneluxsamarbetets organisation«, skrevet af sekretæren ved den svenske delegation til Nordisk Råd, docent, jur. dr. Gustaf Petrén, var vedføjet rådspræsidiets rapport om dets virksomhed (rådsdokument B 1/1956). Begge dokumenter (C 5 og B 1) findes i øvrigt aftrykt i publikationen »Nordisk Råd, 4. session, København 1956«. Endelig bør omtales, at juli-august-heftet 1954 af tidsskriftet BENELUX, udgivet af le Comité Benelux, bringer en række korte artikler, deraf en del systematiske, om samarbejdet. Her gengives også nogle af de vigtigste aktstykker, på hvilke Benelux bygger.

På grundlag af ovenstående materiale er følgende oversigt udarbejdet.

BENELUX-SAMARBEJDETS FORHISTORIE

Da Belgiens, Nederlands og Luxembourgs regeringer under den anden verdenskrig opholdt sig i landflygtighed i Storbritannien, begyndte de på et tidligt tidspunkt at overveje, hvordan deres tre lande kunne samarbejde på det økonomiske område efter fjendtlighedernes ophør. På forhånd existerede tilløb til et økonomisk interessefællesskab mellem dem.

De havde således i mellemkrigsårene søgt at bistå hinanden med at modvirke følgerne af den protektionisme, der fulgte i den økonomiske verdenskrises fodspor. Sammen med de nordiske lande deltog de i Oslo-konventionen af 22. december 1930, Haag-arrangementet af 28. maj 1937 og Oslo-erklæringen af 11. maj 1938, alle i den hensigt at lægge en dæmper på indbyrdes toldforhøjelser og importrestriktioner. Mere interessant fra denne artikels synspunkt var Ouchy-overenskomsten af 18. juni 1932 mellem Nederland og den belgisk-luxembourgske økonomiske union[1], i følge hvilken toldsatserne mellem de to traktatpartnere i løbet af 5 år efterhånden skulle nedsættes til halvdelen. Overenskomsten fik dog ingen praktisk betydning, da Storbritannien modsatte sig den under påberåbelse af mestbegunstigelsesprincippet.

FINANSKONVENTIONEN AF 1943

Det første resultat af de tre exilregeringers forhandlinger i London var afslutningen af en finanskonvention den 21. oktober 1943. Ved denne aftalte Belgiens, Nederlands og Luxembourgs regeringer et fast værdiforhold (førkrigstidens 16 francs 52 centimes for 1 gylden) mellem deres landes valuta, og Nederland og UEBL åbnede hinanden gensidige kreditter. Indtil en vis grænse – 500 mill. frcs – skulle kreditterne være rentefri. Oversteg de 1.000 mill. frcs, var regeringerne forpligtede til at optage forhandlinger for at råde bod på den økonomiske uligevægt, som var årsag til stigningen i kreditterne. Skønt finansoverenskomsten ansås for nyttig i sig selv, havde den dog fremfor alt til formål at forberede og lette afslutningen af en langt mere vidtgående økonomisk overenskomst. Ud over den ovennævnte aftale om gensidige forhandlinger indeholdt den da også bestemmelser om, at regeringerne gensidigt skulle holde hinanden underrettede og rådslå om alle problemer vedrørende pengepolitiken og den økonomiske politik, for at de kunne tilvejebringe størst mulig overensstemmelse mellem de foranstaltninger, hvert land skulle træffe.

TOLDKONVENTIONEN AF 1944

Finansoverenskomsten blev udgangspunkt for videre forhandlinger, som den 5. september 1944 førte til afslutningen i London af den egentlige Benelux-aftale, den såkaldte toldkonvention, blandt hvis underskrivere var P.-H. Spaak for Belgien, Joseph Bech for Luxembourg og E. N. van Kleffens for Nederland. Toldkonventionen bekendtgjorde overfor

[1] Luxembourg havde indtil 1. januar 1919 været tilsluttet den tyske Zollverein, men ophørte at være medlem af denne i følge Versaillestraktatens artikel 40. Den 21. juli 1921 afsluttede Luxembourg i stedet en overenskomst med Belgien om i 50 år at indgå en økonomisk union med dette land. Denne overenskomst begyndte at løbe fra 1922.

omverdenen, at de tre regeringer, så snart landene var befriet, agtede at tilvejebringe de gunstigst mulige forudsætninger for en senere virkeliggørelse af en varig toldunion og for genrejsningen af det økonomiske liv. I den hensigt erklærede de tre regeringer, at de planlagde at skabe et toldfællesskab med ensartede toldsatser overfor omverdenen og med afskaffelse af alle toldafgifter mellem de tre lande. De fælles toldsatser, som skulle opkræves på varer fra omverdenen, forelå udarbejdet i et tillæg til konventionen og udgjorde en uadskillelig del af denne. Selv om de indbyrdes toldafgifter skulle ophøre, var der dog intet til hinder for, at landene kunne opkræve omsætningsafgifter på varer fra de andre Beneluxlande, svarende til de indenlandske afgifter (droits d'accises), der måtte betales i importlandet. Der nævntes udtrykkeligt sådanne afgifter på spiritus, vin, øl, sukker og tobak.

Konventionen optog desuden bestemmelser om det nødvendige embedsmaskineri, som måtte oprettes til at administrere samarbejdet: *Conseil Administratif des Douanes* (toldrådet) til at forestå udformningen af toldtariffer o.l., *Conseil Administratif de la Réglementation du Commerce Extérieur* (rådet for udarbejdelse af regler for udenrigshandelen) med den opgave at gøre indstillinger om, hvordan man i overgangstiden kan regulere samhandelen mellem Benelux-landene indbyrdes ved hjælp af kvotabestemmelser og andre begrænsninger i den frie samhandel, og endelig *Conseil des Accords Commerciaux* (rådet for handelsaftaler) til at samordne de tre landes handelsoverenskomster med omverdenen. De forslag, som disse organer måtte fremsætte, skulle ministre fra de tre lande lejlighedsvis mødes for at træffe afgørelse om og forelægge til godkendelse for deres respektive regeringer eller parlamenter.

Samarbejdets officielle navn blev Convention Douanière Belge-Luxembourgeoise-Néerlandaise, men den almindelige benævnelse blev hurtigt Benelux.

TOLDKONVENTIONEN REVIDERES 1947

Benelux-aftalen indeholdt i sin sidste artikel en bestemmelse om, at den – indtil den kunne ratificeres af parlamenterne – skulle træde i kraft som provisorisk foranstaltning, så snart regeringerne i Belgien og Nederland var blevet genindsat i deres lande. Dette viste sig dog ikke muligt i praxis, fremfor alt fordi de to lande fik en forskellig skæbne. Belgien blev befriet allerede i september 1944 og kunne straks begynde at udnytte sit produktionsapparat, der stort set var uskadt. Nederland var derimod besat til krigens allersidste uge. Det plyndredes for maskiner og rullende materiel og frigjordes først efter store lidelser og ødelæggelser. Derfor blev man hurtigt klar over, at beslutningerne fra september 1944 ikke kunne

sættes i værk uden ændringer. Nye forhandlinger blev optaget, som afsluttedes ved et *ministermøde i Haag den 17. og 18. april 1946.* I protokollen fra dette møde erklærede regeringerne, at det var deres hensigt at sætte toldkonventionen i kraft, så snart det var muligt. Dog måtte der først foretages en revision af bestemmelserne i toldtariffen af september 1944. Denne var som nævnt blevet udarbejdet i landflygtigheden uden den fornødne tekniske bistand og viste sig derfor at rumme forskellige fejl og svagheder. Ministermødet besluttede imidlertid, at de administrative organer straks skulle træde i funktion, bl.a. for at foretage revisionen af toldtariffen. Samtidig besluttedes det at omdøbe *Conseil Administratif de la Réglementation du Commerce Extérieur* til *Conseil de l'Union Économique* (Rådet for den Økonomiske Union). Dettes opgave blev at udarbejde forslag til ensartede skatter og interne omsætningsafgifter og at undersøge mulighederne for at samordne landenes økonomiske politik.

Da Nederlands krigshærgede økonomi og hårdt anstrengte betalingsbalance gjorde det vanskeligt for det at importere, traf ministrene også aftale om belgiske krediter til Nederland. Enkeltheder blev fastslået ved et *finansarrangement* og en *handelsaftale,* begge af 24. maj 1946.

Revisionen af 1944-konventionen gennemførtes ved en ny protokol, der blev underskrevet i *Haag den 14. marts 1947.* På en række punkter præciserede den konventionen af 1944. Den indeholdt desuden den reviderede fælles toldtarif og vedtægterne for en administrativ nydannelse, *generalsekretariatet for Benelux.*

PARLAMENTERNE GODKENDER BENELUX-AFTALEN 1947

Det næste skridt på vejen var, at regeringerne, hver i sit land, indbragte lovforslag om den parlamentariske godkendelse af toldkonventionen i dens således ændrede skikkelse. I Nederland godkendte kamrene enstemmigt forslaget uden navneopråb henholdsvis den 2. og den 30. juli 1947. Det belgiske Repræsentanternes Kammer vedtog det den 3. juli 1947 med 135 stemmer mod 5, mens 21 afholdt sig fra at stemme. Senatets godkendelse fulgte den 12. august 1947 med 93 stemmer mod 12 og 21 blanke stemmer. Deputeretkammeret i storhertugdømmet Luxembourg gav sit samtykke den 2. juli 1947 med 45 stemmer for, ingen imod og 5 blanke stemmer. Ratifikationsdokumenterne udvekslede i Bruxelles den 29. oktober 1947, og toldkonventionen trådte derpå i kraft den 1. januar 1948.

PÅ VEJ FRA TOLDKONVENTIONEN MOD DEN ØKONOMISKE UNION

Med toldkonventionens ikrafttræden etableredes en toldunion for Benelux-området. Man ophørte strax at opkræve enhver form for told-

afgift på de varer, som omsattes mellem UEBL på den ene og Nederland på den anden side. Samtidig begyndte man at opkræve ensartede toldafgifter på varer, som tilførtes Benelux-landene udefra. Endelig gik de aftalte organer i fuld gang dels med at overvåge de allerede opnåede resultater, dels med at forberede de videre skridt hen mod den fulde Økonomiske Union, der var det proklamerede mål for landenes fælles bestræbelser.

Den pludselige afskaffelse af al told mellem Benelux-landene fra 1. januar 1948 at regne fik dog langt mindre virkninger, end man måske ville tro. Årsagen var, at toldafgifterne på det daværende tidspunkt kun spillede en underordnet rolle i handelen mellem landene. Vareomsætningen kontrolleredes nemlig fortsat ved hjælp af et omfattende system af importrestriktioner, og der blev ikke ved toldkonventionen gjort noget indgreb i det enkelte Benelux-lands frie ret til ved kvantitative reguleringer at begrænse importen eller exporten. Dertil kom, at man levede i en periode med betydelig vareknaphed, hvilket bevirkede, at de nationale industrier så meget mindre følte sig under pres eller trusel fra konkurrence udefra.

AFTALEN OM FOR-UNIONEN I OKTOBER 1949

Når man skulle søge at nå frem mod den fulde økonomiske union, måtte det derfor blive den næste store opgave at fjerne handelsrestriktionerne mellem landene. Dette blev formålet med *aftalen om For-Unionen,* som underskreves den *15. oktober 1949* med tilbagevirkende kraft fra 1. juli 1949. For-Unionen skal være en slags overgangstilstand, før oprettelsen af den fuldstændige Økonomiske Union, og den skal have gyldighed, indtil den fulde union kan blive virkelighed. Dog regnede man med, at dette ville ske allerede fra 1. juli 1950. I virkeligheden lod dette sig slet ikke gennemføre, og man lever fortsat under For-Unionen.

Aftalen om For-Unionen fastslår det princip, at al handel med varer af Benelux-oprindelse skal være helt fri indenfor Benelux-området, hvilket er ensbetydende med, at ligesom tolden skal også alle kvantitative restriktioner afskaffes for disse Benelux-producerede varer. Såfremt der stadigvæk bevaredes kvantitative indskrænkninger i den frie samhandel, skulle dette udelukkende betragtes som forbigående undtagelser. I virkeligheden var dog i begyndelsen et meget betydeligt antal varer fortsat underkastet restriktioner, selv om de var produceret i Benelux. Dette gjaldt først og fremmest landbrugsvarer (se nærmere side 33), men også kul, koks, en del jern- og stålprodukter og forskellige textilvarer. Ved at bevare restriktionerne ønskede man at undgå alvorligere forstyrrelser i produktionen og i betalingsbalancen mellem landene og at gøre det mu-

ligt for de pågældende brancher, som særligt ville føle konkurrencen, at tilpasse sig den nye tingenes tilstand.[1]

Endvidere tog man det betydningsfulde forbehold, at For-Unionen først kunne afløses af den fulde Økonomiske Unions frie handelssamkvem indenfor Benelux, når man havde koordineret dels handelspolitiken mellem Benelux og omverdenen, dels den økonomiske politik indenfor Benelux.

SAMORDNING AF HANDELEN MED OMVERDENEN

Det var som nævnt oprindeligt hensigten, at den Økonomiske Union skulle være trådt i kraft fra midten af 1950. Det var dog umuligt så hurtigt at få overvundet de praktiske vanskeligheder, som rejste sig. Nogle af disse stammede fra handelspolitiken overfor omverdenen. Man havde strax givet sig i lag med at koordinere denne handel, men først på et *ministermøde i Ostende den 30.–31. juli 1950* nåede man frem til at udarbejde en plan for den videre fremgangsmåde på dette område. Fra 1. januar 1951 skulle man begynde at afslutte fælles handelstraktater med tredieland. Overfor OEEC-landene skulle der udarbejdes en fælles liberaliseringsliste. For varer fra lande, der ikke omfattedes af liberaliseringsarrangementerne, tænkte man sig tre muligheder: enten at fastsætte fælles importkontingenter eller – foruden importkontrollen ved indførsel til hvert enkelt Benelux-land udefra – for disse varers vedkommende at oprette en exportkontrol eller at bevare en importregulering indenfor Benelux. Til at arbejde med alle disse meget indviklede problemer nedsatte mødet i Ostende en *Commission Permanente de Coordination de la Politique Commerciale.*

Denne koordinationskommission for handelspolitiken gjorde i de følgende år en meget betydningsfuld indsats, men også her tog det dog ret lang tid, før de principielle beslutninger blev omsat i praxis. Næste etape var således undertegnelsen *den 9. december 1953* af *en protokol om handelspolitiken.* De tre regeringer besluttede i følge denne i løbet af 2 år at etablere en fælles politik vedrørende udenrigshandel og betalinger til udlandet og parallelt hermed at ophæve kvantitative restriktioner indenfor Beneluxområdet for alle varer uanset deres oprindelse. Især understregede man

[1] I 1947 levede i Belgien 12,5 % af befolkningen af landbrug, fiskeri og skovbrug, 5,6 % af minedrift og 38,7 % af industri og håndværk. Samme år beskæftigede i Nederland landbrug, fiskeri og skovbrug 19,3 %, minedriften 1,4 % og industri og håndværk 23,9 %. I begge lande er altså industri m.m. det førende erhverv og landbrug nr. 2. Indenfor industrien er den indbyrdes konkurrence dog hidtil i det væsentlige begrænset til textil, papir, fodtøj, møbler o.l. Dette hænger sammen med, at Belgien og Luxembourg frem for alt har en sværindustri, mens Nederlands industri især lægger vægt på produktion af forbrugsvarer. I Belgien frygter man dog, at Nederland for at ernære sin hurtigt voksende befolkning vil blive nødt til stærkt at udvide sin industri, og at dette vil skærpe konkurrencen mellem de to lande.

Vedrørende landbrugets konkurrence, se nedenfor s. 32 ff.

betydningen af at optræde i fællesskab indenfor de internationale økonomiske organisationer, fremfor alt GATT og OEEC.

I videreførelse af disse beslutninger forelagde de tre regeringer den *19. marts 1954* en *fælles liberaliseringsliste for OEEC* til Erstatning for de særlige lister, som Nederland og UEBL hidtil havde udarbejdet. Fællesslisten fandt dog ikke nåde for OEEC's øjne og blev afløst af en ny, som trådte i kraft den 1. juli 1955. Den frigjorde c. 90% af samhandelen mellem Benelux og OEEC-landene. For dollarområdets vedkommende var en lignende fællesliste sat i kraft allerede 1. juni 1954.

Som det vil blive påvist i det følgende (se side 37-38), blev de varer, som liberaliseredes udadtil, også fritaget for restriktioner mellem Beneluxlandene. Man er således både i den ydre og den indre handel nået meget langt frem mod den fulde frihed. Dog mangler der endnu aftaler om fælles import- og exportkontingenter overfor lande udenfor OEEC og dollarområdet. Heller ikke er man begyndt at afslutte fælles handelsaftaler, selv om man forhandler parallelt ved deres indgåelse.

FORANSTALTNINGER MOD INDRE KONKURRENCE I BENELUX 1952–1953

En af grundene til, at det tog ret lang tid, før man kunne nå til enighed om fælles liberaliseringslister o.l., var en alvorlig krise, som opstod, netop mens der arbejdedes på at udforme disse handelspolitiske arrangementer. Krisen, som ansås for ganske alvorlig for hele Benelux-samarbejdet, havde sin oprindelse i, at visse nederlandske industrier udsatte de tilsvarende belgiske industrier for en meget hård konkurrence. Denne forklares med, at Belgien mere end Nederland led under den forbigående økonomiske depression efter Korea-krigens ophør, og med at de nederlandske fabrikker var moderniseret i højere grad end de belgiske og derfor disse overlegne i konkurrencen. Da en række belgiske virksomheder følte sig hårdt trængt, opstod i store dele af det belgiske næringsliv en ikke ringe ulyst ved Benelux-planerne. De pågældende industrimænd gik så vidt, at de ligefrem organiserede en kampagne mod Benelux-ideen ved hjælp af flyveblade, plakater o.l. Fabrikanterne søgte også at hidse arbejderne op mod Benelux, men fagforeningerne hævdede, at en række af de vanskeligheder, som industriherrerne tilskrev konkurrencen fra Nederland, snarere end i tilkomsten af Benelux havde deres årsager i manglende rationalisering eller for ringe tilpasningsevne til den nye markedssituation fra de klagende belgiske fabrikanters egen side.

Den kontrære stemning i belgiske industrikredse var imidlertid så stærk, navnlig i 1952, at regeringerne ikke kunne lade den uænset. Der holdtes derfor en række forhandlinger, som sluttede med *erklæringen i Knokke* af den *14. oktober 1952*. Man enedes her om at søge at råde bod på besværlighederne for visse industrigrene i UEBL ved at tilskynde de

pågældende brancher i de to økonomiske hovedområder indenfor Benelux til at træffe indbyrdes konkurrencebegrænsende aftaler, om fornødent med bistand fra regeringsorganer. Med dette formål for øje oprettedes der indenfor visse områder af industrien såkaldte »specialkomiteer« af arbejdsgivere og arbejdere med embedsmænd som formænd. I en række tilfælde enedes de belgiske og de nederlandske industridrivende da også om visse aftaler om priser og kvoter ved salg i hinandens statsområde.

Imidlertid viste det sig hurtigt vanskeligt objektivt at fastslå, hvorvidt det ene land på visse områder sætter sin udførsel til det andet land op i et unormalt hurtigt tempo og derved fremkalder urimelige forstyrrelser i det andet lands økonomi. Derfor enedes regeringerne ved *protokollen i Haag af den 24. juli 1953* om ganske konkrete, men også temmelig indviklede regler for, hvad man skal foretage sig i sådanne situationer. Der åbnes bl.a. adgang for det »nødlidende« land til at indføre helt midlertidige importbegrænsninger overfor det andet land. Kan regeringerne ikke enes om arten af disse restriktioner, som *skal* være tidsbegrænsede, henskydes sagen til voldgift. Kan denne ikke træffe sin afgørelse indenfor to måneder, får det »nødstedte« land ret til for en periode af ikke over tre måneders varighed at begrænse importen af de pågældende varer til højst den mængde, der indførtes fra de pågældende lande i tiden umiddelbart forud for det tidspunkt, da sagen blev rejst. Dog er denne fremgangsmåde kun meget sjældent blevet anvendt. Regeringerne har foretrukket at lade de pågældende brancher selv forhandle sig tilrette ved direkte aftaler.

Forøvrigt varede den tilstand af økonomisk uligevægt, som var baggrunden for vanskelighederne, kun kort. Ikke desto mindre har aftalerne haft betydning ved at berolige stemningen i UEBL og derved skabe et gunstigere klima for de videre forhandlinger om udformningen af den økonomiske union. Man peger også på, at de direkte forhandlinger, som kom i gang mellem fabrikanterne i de to områder af Benelux, har givet begge parter en bedre forståelse af hinandens behov og problemer. Dette menes at ville lette arbejdet på at fremme rationaliseringen og fordelingen af produktionen indenfor Benelux.

OVERENSKOMSTEN OM ET FRIT KAPITALMARKED 1954

Haag-protokollen af 24. juli 1953 fastslog, at den Økonomiske Union havde til formål at lade personer, varer, tjenester og kapitaler udvexles frit i hele Benelux-området. Et års tid efter, at denne udtalelse blev gjort, lykkedes det at frigøre kapitalbevægelserne i meget betydeligt omfang.

I årene lige efter krigen var Nederlands betalingsbalance stærkt anspændt på grund af nødvendigheden af at skaffe kapital til genrejsningen af de krigshærgede områder. Som nævnt ydede Belgien betydelige kreditter til at dække underskuddet i de to landes samhandel. Oprettelsen

af European Payments Unions (EPU) multilaterale betalingssystem for Vesteuropa kom imidlertid til at betyde en stor lettelse for Benelux-bestræbelserne på dette felt. Takket være EPU blev det muligt for de enkelte lande i Benelux at udligne deres underskud overfor de andre lande i Benelux ved hjælp af overskud på andre lande i EPU eller ved at trække på den kredit, EPU selv ydede. Dette forhold kom i virkeligheden, hævdes det, til at udgøre en af de aller vigtigste forudsætninger for frigivelsen af handelen indenfor Benelux.

Oprindelig havde der været meget stramme bånd på kapitalbevægelserne indenfor Benelux, men Belgien lempede hurtigt sine restriktioner meget stærkt. Nederland var derimod nødt til i samklang med hele sin strengt regulerede økonomiske politik (se side 38) at bevare kontrollen med både import, export og investering af kapital. Den afgørende ændring indtrådte først med en overenskomst indenfor Benelux, underskrevet den *8. juli 1954*, som tilsigtede at frigive kapitaloverførelserne mellem landene. Derefter kunne enhver indbygger i de tre lande frit hjemføre kapital eller investere kapital indenfor området, købe fast ejendom, gøre indskud i pengeinstitutter eller omsætte værdipapirer lydende på belgiske frcs eller hollandske gylden. Friheden blev dog ikke ubegrænset. Indbyggere i Belgien kan således ikke uden tilladelse optage obligationslån i gylden på det nederlandske marked og omvendt. Derimod kan belgiere optage franc-lån på det hollandske marked og omvendt.

Det er naturligt, at overenskomsten af 1954 navnlig havde betydning ved at skabe friere kapitalforhold i det stramt regulerede Nederland. Belgierne fik derved mulighed for at hjemføre penge investeret dér i landet.

LANDBRUGET INDENFOR BENELUX OG AFTALERNE HEROM AF 1955

Den seneste principielle beslutning på vejen mod den Økonomiske Union gælder det meget vanskelige landbrugsspørgsmål. Når dette problem er mere indviklet end de fleste, som Benelux-regeringerne søger at løse, skyldes det den store forskel i landbrugets vilkår i alle tre lande.

Den vigtigste ulighed mellem Nederland og Belgien på dette område består i, at Nederland producerer meget mere mælk, smør, ost og kød, end det selv kan bruge og til billigere priser, og i at de nederlandske produktionsomkostninger for de pågældende varer er væsentligt lavere end de belgiske. Også hvad angår grøntsager og frugt indtager Nederland en overlegen stilling i konkurrencen. Det nederlandske landbrugs forrang skyldes ikke blot bedre jordbund, men også at de nederlandske landmænd er bedre uddannede, og produktion og afsætning bedre organiseret. Dertil kommer, at landarbejdernes lønninger er lavere i Nederland end i Belgien.

Da Nederland har exportoverskud på de ovennævnte varer, men Belgien importoverskud, medfører dette helt forskellig landbrugspolitik i de to stater. I Nederland opmuntrer man exporten, samtidig med at såvel import som export af landbrugsvarer reguleres nøje af staten i intimt samarbejde med landbrugets organisationer. En særlig landbrugsfond finansieres ved toldafgifterne på importeret korn og ved afgifter, der pålægges det hjemlige forbrug af animalske varer, når producenternes priser på hjemmemarkedet kommer under verdensmarkedspriserne. Landbrugsfonden benyttes til at give exportpræmier til landbrugsexporten og til at fremme rationaliseringen af det nederlandske landbrug.

Belgien har derimod beskyttet sit landbrug med høj told og med importbegrænsninger. Følgen er da også blevet, at landbrugspriserne ligger c. 30 % højere i Belgien end i Nederland. Selv indenfor UEBL er der endda bevaret toldgrænser mellem Belgien og Luxembourg for landbrugsvarernes vedkommende. Trods statstilskud til producenterne i Luxembourg er der alligevel forbud mod at indføre smør, kød og æg selv fra Belgien. Landbrugsvarerne i Luxembourg er derfor endnu dyrere end i Belgien.

På baggrund af denne tingenes tilstand er det forståeligt, at man fra første færd besluttede at holde landbrugsvarerne helt udenfor det fælles Benelux-marked. Dette blev fastslået i en *protokol af 9. maj 1947,* umiddelbart efter at man havde underskrevet den reviderede grundlæggende Benelux-overenskomst. Formelt anerkendte begge parter hinandens ret til at sikre deres landbrugserhverv minimumpriser på deres forskellige produkter og dermed også retten til at træffe de foranstaltninger (f.x. importbegrænsninger), som kunne værne erhvervet mod konkurrence fra de andre lande i Benelux. I realiteten var det dog alene landbruget i Belgien og i Luxembourg, som ville komme til at nyde godt af denne særstilling. På den anden side var dette den uundgåelige indrømmelse, Nederland måtte gøre, såfremt det ønskede Benelux-tanken virkeliggjort. Til en vis grad fik det nederlandske landbrug dog en opmuntring i en bestemmelse om, at såfremt noget Benelux-land ikke kan dække sit behov af landbrugsvarer ved egen produktion, skal de andre lande, og det vil i realiteten sige Nederland, have forret på at levere de partier, som må indføres udefra. Det er netop denne bestemmelse, der har gjort det muligt for Nederland at slå Danmark ud som leverandør af smør til det belgiske marked. Formentlig er det en ordning som denne, man har i tankerne fra dansk side, når man under forhandlingerne om det fælles nordiske marked har udtrykt ønske om en fortrinsstilling for dansk landbrug som supplerende leverandør til Norge og Sverige.

Ligesom ved de øvrige samarbejdsområder indenfor Benelux nedsattes der også her en *kommission* til at arbejde videre med problemerne.

I længden var det dog ikke muligt for landbruget i UEBL at holde den nederlandske konkurrence borte fra sit hjemmemarked. Dette skyldtes både det stadige pres fra landmændene i Nederland og ønsket fra forbrugerne i UEBL om at få levnedsmidler til lavere priser. Dog er man gået overmåde forsigtigt til værks under forsøgene på at skabe et fælles marked også for landbrugsprodukter.

Det første skridt blev taget i en *protokol,* som blev underskrevet den *21. oktober 1949,* omtrent samtidig med protokollen om For-Unionen af den 15. oktober 1949. Mens 1947-protokollen havde givet hver af regeringerne ubegrænset ret til at indføre minimumsordninger for alle slags landbrugsvarer, skulle for fremtiden kun nærmere angivne varer nyde denne beskyttelse. Tilmed blev det ikke længere det enkelte land, men en særlig fælles underkommission, der fik ret til at fastsætte minimumspriserne.

Hvilke varer, der skulle kunne beskyttes med minimumpriser, blev fastsat i *Luxembourg-protokollen af 21. oktober 1950.* Samtidig blev man enig om, hvordan beskyttelsessystemet skulle udformes i praxis. Ved de varer, for hvilke der fastsættes minimumpriser, påhviler det exportlandet indenfor Benelux at opkræve en exportafgift, der skal være lige så stor som forskellen mellem importlandets minimumpris og exportlandets markedspris. Siden deles de samlede afgifter lige mellem Nederland og UEBL. Skulle markedsprisen i importlandet gå ned under den fastsatte minimumpris, kan importen af den pågældende vare helt standses. – For varer, hvor det ikke er muligt at fremskaffe nøjagtige markedspriser i exportlandet, kan importlandet fastsætte kvotaordninger for indførselen.

Det mest bemærkelsesværdige skridt indenfor samarbejdet om landbrugsvarerne blev dog taget på et *ministermøde* den *3. maj 1955.* Ved denne lejlighed traf man den vigtige beslutning også at inddrage landbruget under det fælles marked. Dog skulle det ske gradvis – i løbet af 7 år. For at det belgiske landbrug i mellemtiden kan ruste sig til at modstå konkurrencen fra Nederland, oprettes der en belgisk landbrugsfond til at finansiere den påkrævede modernisering af de belgiske landbrugsbedrifter. Samtidig nedsattes to nye kommissioner, den ene til at forberede samordningen af de to landes landbrugspolitik; den anden til at tilvejebringe videnskabelige undersøgelser af det belgiske landbrugs omkostninger i lighed med de undersøgelser, man allerede foretager i Nederland.

EN RÆKKE SPECIALPROBLEMER

DEN FÆLLES TOLDTARIF

At udarbejde den fælles toldtarif for Benelux krævede overvindelse af ganske mange vanskeligheder, som forårsagedes af vigtige forskelle i de

hidtidige toldtariffer for henholdsvis UEBL og Nederland. Ved forstandige kompromisser lykkedes det dog overraskende hurtigt at komme til vejs ende.

I Nederland havde hidtil kun udtrykkeligt opregnede varer været toldpligtige. I UEBL var alle varer toldpligtige, med mindre de udtrykkeligt blev undtaget. Man enedes om at overtage princippet fra UEBL.

I Nederlands tarif var de enkelte varer opstillet alfabetisk, men i UEBL metodisk. Her valgte man den metodiske ordning baseret på folkeforbundets udkast til toldnomenklatur af 1937.

I Nederland havde man benyttet værdisatser; i UEBL specifikke satser. Benelux valgte værdisatserne.

I Nederland opkrævedes tolden og omsætningsafgiften på indførte varer hver for sig; i UEBL var de to afgifter slået sammen til een. Man besluttede i Benelux efter nederlandsk mønster at opkræve de to afgifter hver for sig, indtil man havde skabt ensartede omsætningsafgifter i hele Benelux.

Toldafgifterne i Belgien havde ligget betydeligt højere end i det udprægede lavtarifland Nederland. Man enedes her om, at Benelux-satserne stort set skulle ligge midt imellem de to toldniveauer. Resultatet blev, at varer, som i 1939 på grundlag af den belgiske tarif ville have betalt i alt 6,9 %, kom til at betale 5,67 % efter Benelux-tariffen.

Man har uden større besvær adskillige gange kunnet enes om at ændre tarifferne i den fælles toldrulle.

TOLDINDTÆGTERNE

tilfalder det land, som opkræver dem. Der er altså ingen fælles toldkasse. Hvis en importør i et af landene ønsker at opnå toldrefusion, må han derfor lade varen indføre over et toldsted i sit eget land, selv om det af den grund eventuelt må sendes som toldfrit transitgods gennem et andet Benelux-land.

TOLDADMINISTRATIONEN OG TOLDLOVGIVNINGEN

er lige så lidt som toldkassen fælles indenfor Benelux. Dog foreligger et fuldt udarbejdet forslag til en ensartet toldlovgivning. Da der ikke findes nogen fælles lovgivende forsamling, er man gået til værks på lignende måde som ved udarbejdelsen af »fælles« love i Norden: der forelægges parallelle udkast, som skal vedtages i hvert af de tre lande.

Mellem de selvstændige toldstyrelser i UEBL og Nederland er der etableret et intimt samarbejde. De har delegerede hos hinanden, og repræsentanter for de to styrelser afholder månedlige fællesmøder.

Ved en særlig konvention af 5. september 1952 er der givet tolddoku-

menter o.l. udstedt i et af landene gyldighed i hele Benelux. Konventionen indeholder desuden bestemmelser om samarbejde mod toldsvig o.l., om gensidig bistand ved indkrævning af toldrestancer og om forenkling af toldformaliteterne på grænsen mellem Nederland og Belgien.

OMSÆTNINGSAFGIFTER

Omsætningsafgifter spiller en stor rolle i alle tre Benelux-stater. Der findes almindelige omsætningsafgifter (taxes sur le chiffre d'affaires) på omsætningen i de forskellige handelsled og på tjenesteydelser; disse afgifter rammer principielt alle varer med ensartede satser, dog således at visse nødvendighedsartikler er helt eller delvis fritaget, medens der af luksusvarer opkræves en højere afgift. Hertil kommer specielle omsætningsafgifter (droits d'accises) på enkelte varer og endelig afgifter af motorkøretøjer.

Specielle omsætningsafgifter fandtes i alle tre lande på sprit, øl, vin, sukker, tobak og benzin. Desuden opkrævede de enkelte lande afgifter på visse andre varer. Nederland bl.a. på salt og cigaretpapir, Belgien på mineralvand og limonade og UEBL bl.a. på tændstikker, fyrtøjer, margarine og kaffe.

Oprettelsen af Benelux gjorde i begyndelsen ingen forskel i denne tingenes tilstand. De enkelte lande vedblev som før at opkræve deres omsætningsafgifter. Indførtes der varer fra eet Benelux-land til et andet, skulle der betales afgift af dem til importlandet på lignende måde som af varer, der indførtes fra lande udenfor Benelux. Dette forhold var en af grundene til, at man bevarede toldgrænsen mellem Nederland og Belgien.

Fra første færd var det dog hensigten, at man ville søge at skabe ensartede omsætningsafgifter over hele Benelux-området og yderligere at nå frem til et princip, hvorefter man kunne fordele de samlede indkomster herfra på de enkelte lande. Så tidligt som i 1946 begyndte man at arbejde hermed. Ved ministermødet i Haag den 17. og 18. april 1946 blev denne opgave særligt overdraget til det nydøbte Conseil de l'Union Économique (se side 27). Da toldkonventionen trådte i kraft den 1. januar 1948, havde man kun opnået enighed om en fælles afgift på vin.

Den 18. februar 1950 undertegnedes dog i Haag og den 19. november 1951 ratificeredes i Bruxelles en *konvention om fælles specielle omsætningsafgifter*. De enkelte bestemmelser i konventionen skulle dog først sættes i kraft efter ny samstemmende beslutning i hvert enkelt tilfælde. Man var nået til principiel enighed om fælles afgifter over hele Benelux på sprit, vin, øl, sukker, tobak og benzin samt på varer af guld, sølv og platin. Bortset fra vinafgiften, der var trådt i kraft allerede 1948, er disse fælles

afgifter dog kun blevet ført ud i livet for så vidt angår guld-, sølv- og platinvarer. I de øvrige tilfælde har det endnu ikke været muligt at nå til enighed, bl. a. fordi de nye afgifter betyder drastiske ændringer i nogle af de gamle. Hvor afgifterne skal forhøjes stærkt (som for sukker i UEBL og sprit i Nederland), er forbrugerne imod det, og hvor de skal nedsættes med tab for statskassen (som for sukker og øl i Nederland), er det finansministrene, som er modstandere.

Også vedrørende de almindelige omsætningsafgifter nåede experterne til enighed om et forslag, som skulle have gyldighed over hele Benelux-området. Dette ville medføre højere afgifter i Nederland, men lavere i UEBL. Af begge grunde har det foreløbigt været umuligt at få aftalen godkendt.

Som det fremgår af det ovenfor skildrede, er man både for de specielle og de almindelige omsætningsafgifter nået frem til enighed om principielle løsninger, men det har ikke været muligt at gennemføre disse i praxis. Det samme gælder iøvrigt et forslag om ensartede afgifter på motorkøretøjer. Heller ikke har man opnået enighed om, efter hvilke regler eventuelt fælles afgifter skal opkræves, eller hvordan de skal fordeles. Alting tyder derfor på, at det vil have lange udsigter, før man kan tilvejebringe ensartede omsætningsafgifter. Dog synes erfaringerne at vise, at toldunionen kan virke tilfredsstillende trods de endda meget betydelige forskelle i omsætningsafgifternes størrelse.

KVANTITATIVE HANDELSRESTRIKTIONER

Kvantitative handelsrestriktioner har spillet en vigtig rolle i de første år under Benelux og har fortsat deres betydning. De fleste varer, som er af Benelux-oprindelse, bortset fra landbrugsprodukter, er dog efterhånden fri ikke blot for told, men også for kvantitative begrænsninger[1].

Efter oprettelsen af de meget fyldige fælles liberaliseringslister overfor OEEC og dollarområdet gælder det samme også de varer, som de pågældende lister omfatter. For varer fra øvrige lande følger de enkelte Benelux-stater ofte forskellige importbestemmelser. Her gælder det om at hindre, at sådanne varer indføres til Benelux-lande med strengere bestemmelser gennem et land med lempeligere importregler. I sådanne tilfælde anvendes fortsat kvantitative handelsrestriktioner mellem de enkelte Benelux-lande, enten i form af exportkontrol i det land, som har indført varen fra udlandet, eller af importkontrol i det andet Benelux-land. For at undgå at der herved lægges produkter af Benelux-oprindelse

[1] Benelux-varer er sådanne, som enten er produceret i Benelux eller er indført udefra, men i Benelux bearbejdet i sådant omfang, at varens værdi er forøget med mindst 50 %.

hindringer i vejen, forsynes de med oprindelsescertifikater, som udstedes af handelskamrene.

SAMORDNING AF DEN ØKONOMISKE POLITIK OG AF SKATTEPOLITIKEN

Når man diskuterer det nordiske fælles marked, fremføres det ofte – navnlig fra norsk »borgerlig« side – at det må være en forudsætning for tilvejebringelsen af et sådant marked, at den økonomiske politik i de tre lande først samordnes, og at der i det væsentlige opnås ensartethed i skattebyrderne. Erfaringerne fra Benelux viser imidlertid, at de betydelige resultater, som arbejdet på at skabe en økonomisk union allerede kan notere, er opnået på trods af store uoverensstemmelser såvel i almindelig økonomisk politik som i skattepolitiken.

Således drev Nederland og Belgien meget forskellig økonomisk politik i efterkrigsårene. Det hårdt ramte Nederland skulle genopbygge sit hærgede territorium, og dets økonomi havde lidt smertelige tab ved det indonesiske koloniriges faktiske løsrivelse. Nederland måtte derfor drive den hårdeste planøkonomi. Priser og lønninger holdtes under skarp kontrol; importen kontrolleredes og forbruget begrænsedes, for at der kunne blive des mere til overs til investeringer. Derfor ophævedes de sidste rationeringer ikke førend i 1952. I Belgien var stillingen helt anderledes gunstig. Produktionsapparatet var uskadt, da landet befriedes, og det belgiske næringsliv tjente store penge ved leverancer og tjenester til de angelsachsiske allierede i krigens sidste fase. Også koloniriget i Kongo var en rigt strømmende indtægtskilde. På denne baggrund kunne man tillade sig at føre en helt anderledes liberal økonomisk politik end Nederland. Der blev hurtigt givet frie tøjler på alle områder: rationeringerne og priskontrollen forsvandt allerede 1948, så forbrug og priser kunne bevæge sig frit. Det samme gjaldt lønningerne. Importen foregik ligeledes uden indgreb af større omfang, og produktionen af forbrugsvarer tog et mægtigt opsving. De fornødne indgreb i den økonomiske politik indskrænkede sig i det væsentlige til ændringer i diskontoen.

Også i skattepolitiken var der betydelige forskelle mellem Nederland og Belgien. Dette gjaldt allerede selve skattesystemet, hvor Belgien i lighed med de romanske lande lægger hovedvægten på de indirekte skatter. Iøvrigt var skattebyrden som helhed langt tungere i Nederland end i Belgien. Dette gælder fremfor alt selskabsbeskatningen, som i det første land er c. 70 % og i det andet c. 45 %.

Indenfor valutapolitiken oplevede man, at Nederland ved den store europæiske devaluering i september 1949 nedskar sin gylden med c. 1/3, men Belgien sin franc med kun 1/5.

Også hvad lønningerne angår, er der store forskelle inden for Benelux,

og dette var navnlig udpræget i de første efterkrigsår. Men endnu så sent som i 1953 regnede man med, at den nederlandske realløn kun var 76 % af den belgiske. Umiddelbart før krigen havde Nederland derimod de højeste lønninger af de to lande. Det nuværende lave nederlandske lønniveau har kunnet holdes, fordi fagforeningerne selv har foretrukket at styrke deres lands økonomi og konkurrenceevne ved lave lønninger. Tiden er dog nu inde til, at man har kunnet begynde at føre en lempeligere lønpolitik. Således forhøjedes lønningerne i 1954 med 10 %, ja landarbejderlønnen endda med 25 %. Denne politik er på linje med ønskerne hos de belgiske fagforeninger, som foretrækker at udjævne forskellen mellem de to landes lønniveauer ved en forhøjelse af de nederlandske lønninger i stedet for ved en nedpresning af de belgiske til det nederlandske niveau.

FÆLLES ARBEJDSMARKED

Det fælles arbejdsmarked skal udgøre et af leddene i den Økonomiske Union. På trods af den betydelige forskel mellem det belgiske og det nederlandske lønniveau foregår der dog kun få bevægelser af arbejdere over de indre landegrænser i Benelux. Dette skyldes dels sprogforskellene, dels en vis ulighed i folketemperamenterne. Noget fælles arbejdsmarked er heller ikke formelt oprettet, således som tilfældet er i Norden. Dog er man i praksis altid højst villig til at give dem, som ønsker det, arbejdstilladelse. Der foreligger også udarbejdet et forslag til en *Traité de Travail,* som vil give alle borgere i Benelux-lande lige ret til at tilbyde eller tage arbejde ved ethvert privat foretagende over hele Benelux-området. Derved håber man både at forbedre mulighederne for at sikre fuld beskæftigelse og at udnytte produktionskræfterne så effektivt som muligt.

FORSKELLENE INGEN HINDRING FOR TOLDUNIONENS UDBYGNING

De kommissioner, som er nedsat for at forberede den Økonomiske Union, er ved deres undersøgelser kommet til det resultat, at det hverken er nødvendigt at skabe ensartede skattesystemer eller at tilvejebringe absolut ensartethed i skattebyrderne.

En af de kommissioner, som arbejder med lønproblemerne, har på lignende måde hævdet, at en vis lønforskel mellem landene ikke vil udgøre nogen uoverstigelig hindring for at oprette den Økonomiske Union. Man peger i den forbindelse på, at der allerede nu findes sådanne forskelle indenfor hvert enkelt af landene og mellem de to lande, som udgør UEBL.

SAMARBEJDE OM SOCIALPOLITIKEN

Allerede den 29. august 1947 blev der i Haag afsluttet en konvention mellem Belgien og Nederland om, at de to lande skulle yde hinandens borgere de samme sociale goder som deres egne statsborgere fik. En lignende konvention blev den 3. december 1949 underskrevet mellem Belgien og storhertugdømmet Luxembourg, og endelig afsluttedes den 8. juli 1950 en tilsvarende aftale mellem Nederland og Luxembourg. I øvrigt har Benelux-landene indgået tosidige socialpolitiske aftaler indenfor rammerne af den vesteuropæiske Bruxelles-pagt, som også omfatter Frankrig og Storbritannien. Endelig er disse tosidige aftaler nu afløst af en mangesidig konvention om social tryghed, omfattende alle Bruxelles-pagtens stater.

Ved en række af regeringsmøderne mellem Benelux-landene har man principielt taget stilling til det socialpolitiske samarbejde indenfor Benelux-området, mest udførligt i den tidligere nævnte Haag-protokol af 24. juli 1953 (se side 31). Her erklærede man bl.a., at gennemførelsen af den Økonomiske Union kræver harmonisering af den økonomiske politik, indad og udad, såvel som af socialpolitiken. Som ledestjerne for bestræbelserne på sidstnævnte område satte man en politik, som aktivt vil sikre socialt fremskridt og velstand. Denne politik skal søge at tilvejebringe den højeste beskæftigelse og velstand, som kan forenes med ligevægt i betalingsbalancen.

SAMARBEJDE OM INVESTERINGER

Det er naturligt, at spørgsmålet om et vist samarbejde vedrørende industriens investeringer også er blevet taget op til behandling. En rationel økonomisk udvikling forudsætter arbejdsdeling mellem virksomhederne. Ved en protokol underskrevet i Luxembourg den *31. januar 1948* enedes man derfor om en »forudgående rådslagning« på dette område. Indenfor 27 brancher, hvor der kan blive tale om konkurrence, skal påtænkte nyinvesteringer anmeldes for et fælles Benelux-organ med rådgivende beføjelser. I praksis hæmmes planlægningen dog af, at den belgiske regering i modsætning til den nederlandske ikke har bemyndigelse til at dirigere investeringerne. I Nederland har man derimod ved flere tilfælde oplevet, at regeringen har afslået ansøgninger om nyetableringer med henvisning til, at den belgiske produktionskapacitet var tilstrækkelig for hele Benelux-området. For eksempel skete dette, da man ønskede at oprette en fabrik for vinduesglas.

FORSKELLIGE FORANSTALTNINGER

På en lang række andre felter er der under Benelux-organisationens ægide sat samarbejde i gang. Der er i 1950 blevet oprettet en særlig kom-

mission med den opgave at sikre indbyggerne i Benelux ligestilling, når det gælder at få tildelt udførelsen af offentlige arbejder fra de statslige myndigheder. På grund af områdets beliggenhed spiller transportmidlerne en overordentlig stor rolle i dets økonomiske liv. For at øge dets konkurrenceevne studerer man derfor, hvordan man i fællesskab kan modernisere havneanlæggene, kanalerne, jernbanerne og landevejene. Der foretages også indgående sammenligninger og analyser af landenes offentlige budgetter, deres lønniveauer og sociale byrder. De statistiske centralkontorer samarbejder intimt under ledelse af en statistisk koordinationskommission for at fremskaffe de stadig flere oplysninger, som det voksende samarbejde gør nødvendige. Ved flere lejligheder er der udsendt en statistisk årbog (Annuaire statistique), der sammenstiller en mængde tal fra alle tre lande. Siden januar 1954 offentliggøres et statistisk kvartalsskrift. – Dertil kommer, at en række specialkommissioner sysler med problemer som byplanlægning, ensartet terminologi indenfor sociallovgivningen og enhed indenfor den økonomiske lovgivning. Også oplysningsarbejdet om Benelux-tanken og dens virkeliggørelse er organiseret systematisk, men på privat basis i lighed med foreningerne Norden. I hvert af landene arbejder således »comités de rapprochement«, bestående af fremtrædende personligheder indenfor den politiske, økonomiske og videnskabelige verden. Særlige kontaktkomiteer er nedsat indenfor arbejdsgiverforeningerne og i fagforeningerne.

SAMARBEJDSORGANER INDENFOR BENELUX

Allerede Benelux-konventionen af 5. september 1944 indeholdt bestemmelser om en række organer til at administrere det planlagte samarbejde og tilrettelægge dets videre udformning. Efterhånden oprettedes yderligere nogle organer og dertil en mængde underudvalg og underkommissioner. Det er iøvrigt karakteristisk for Benelux-samarbejdet, at det hidtil udelukkende er foregået på regeringsplanet, mellem ministre og embedsmænd. Først i 1955 blev der truffet beslutning om oprettelse af et parlamentarisk organ (se nedenfor).

Øverst på rangstigen står *ministerkomiteen* (Le Comité de Ministres), som oprettedes ved Haag-protokollen af 24. juli 1953 om koordineringen af den økonomiske og sociale politik. Forud for denne dato var der mere tilfældigt blevet holdt ministermøder for at træffe vigtigere principielle afgørelser. Fra nu af holdtes der ret regelmæssigt møder ca. hver tredie måned af de tre landes udenrigs-, finans-, økonomi- og landbrugsministre og den belgiske minister for udenrigshandelen. Ministerkomiteens opgave er at træffe de endelige afgørelser om forslag fra embedsmandsudvalgene.

Med udgangspunkt i Benelux-overenskomsten af 1944 oprettedes følgende tre råd af embedsmænd:

Told-administrationsrådet (Le Conseil Administratif des Douanes) påhviler det at foreslå eventuelle ændringer i den gældende fælles toldtarif, at skabe ensartede omsætningsafgifter samt at ensrette toldlovgivningen og toldadministrationen.

Rådet for den Økonomiske Union (Le Conseil de l'Union Économique) har til opgave at forestå den regulering, som endnu er nødvendig, af handelen indenfor Benelux-området ved hjælp af kvantitative restriktioner, exportlicenser o.l. Under dette råd sorterer desuden en lang række underudvalg (pr. 1. oktober 1955 ikke mindre end 52), som hver søger at løse sine specielle opgaver med henblik på den kommende Økonomiske Union. Bl.a. findes der en særlig kommission, som har fået overdraget at udarbejde det dokument, som til sin tid skal sætte den Økonomiske Union i kraft.

Rådet for handelsaftaler (Le Conseil des Accords Commerciaux) er trådt i baggrunden for den ved Ostende-mødet i 1950 oprettede Commission Permanente de Coordination de la Politique Commerciale (se side 29). Under denne sidste sorterer forberedelserne af de enkelte landes handelsforhandlinger udadtil, tilrettelægningen af liberaliseringen, forberedelsen af møderne i de internationale økonomiske organisationer o.l.

Generalsekretariatet (Le Secrétariat Général), som oprettedes ved protokollen af 14. marts 1947, har sæde i Bruxelles, men skal ledes af en nederlandsk generalsekretær og af vicegeneralsekretærer fra henholdsvis Belgien og Luxembourg. Generalsekretariatet har udelukkende til opgave at tage sig af de tekniske arrangementer i forbindelse med de mange møder i udvalg, råd og kommissioner.

Rådspræsidenternes Råd (La Réunion des Présidents des Conseils) består af formændene for den nederlandske og den belgisk-luxembourgske delegation til hvert af de tre ovennævnte råd og skal samordne samarbejdet mellem disse, løse uoverensstemmelser mellem dem og desuden overvåge generalsekretariatets virksomhed. Det er det øverste administrative organ indenfor Benelux. I denne egenskab skal det desuden forberede ministerkomiteens møder og iværksætte dens beslutninger.

Bortset fra generalsekretariatet findes der ingen særlige, overnationale Benelux-organer. Alle de forskellige kommissioner, udvalg og underudvalg består af to selvstændige delegationer, en nederlandsk og en belgisk-luxembourgsk.

Et rådgivende parlamentarisk råd. Efter at samarbejdet i Benelux i en årrække udelukkende var foregået mellem regeringerne og embedsmændene, undertegnedes den 5. november 1955 i Bruxelles en konvention mellem de tre regeringer om oprettelsen af et rådgivende parlamentarisk råd for

Benelux. Rådet skal omfatte 49 medlemmer, hvoraf det belgiske og nederlandske parlament hver vælger 21 og det luxembourgske 7, alle blandt parlamenternes medlemmer. Rådet skal mødes een gang om året, men iøvrigt hvis dets præsident, en af landenes regeringer eller flertallet af medlemmerne ønsker det. Regeringsmedlemmer fra de tre lande og desuden andre personer, som regeringerne udpeger, kan deltage i og tage ordet under rådets møder. Rådet vælger selv sin præsident og sin sekretær og kan nedsætte særlige udvalg.

Rådet kan fremsætte rekommandationer til de tre regeringer, især om problemer i forbindelse med den Økonomiske Union mellem de tre lande, den indbyrdes kulturelle tilnærmelse, samarbejde om udenrigspolitikken og spørgsmålet om overensstemmelse indenfor lovgivningen. Konventionen omfatter kun de tre staters europæiske område. Den er endnu ikke endeligt ratificeret.

INSTITUTET FOR HISTORIE OG SAMFUNDSØKONOMI

BERETNING OM VIRKSOMHEDEN I 1955

INSTITUTETS LEDELSE

Institutets styrelse består i henhold til grundbestemmelserne af lærerne i historie og samfundsøkonomi ved Københavns Universitet samt chefen for Det statistiske Departement tillige med et mindre antal valgte medlemmer.

I februar 1955 indvalgtes professoren i sociologi ved Københavns Universitet, *Kaare Svalastoga* i styrelsen. I marts 1955 fratrådte lektor, dr. polit. *Niels Lindberg* styrelsen efter sin udnævnelse til professor ved Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole. I november 1955 erstattede departementschef *C. Ulrich Mortensen,* Det statistiske Departement, fhv. departementschef *E. Cohn* som selvskrevent medlem af styrelsen. Samtidig optoges fhv. departementschef Cohn som valgt medlem. Desuden indtrådte lektor *P. E. Milhøj* i stedet for lektor *K. Vedel-Petersen* hvis lærerstilling ved Københavns Universitet lektor Milhøj havde overtaget.

Ved udgangen af 1955 bestod styrelsen af følgende:

Lektor, dr. phil. Erik Bach.
Professor, dr. phil. Povl Bagge.
Fhv. nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs.
Professor, dr. phil. Aksel E. Christensen.
Fhv. departementschef E. Cohn.
Fhv. indenrigsminister Bertel Dahlgaard, M. F.
Professor, dr. phil. Astrid Friis.
Professor, dr. phil. A. Hald.
Professor, dr. phil. Sven Henningsen, næstformand og kasserer.
Professor, dr. polit. Carl Iversen.
Lektor, dr. phil. Arne Jensen.
Fhv. minister Aksel Larsen, M. F.
Rigsarkivar, dr. phil. Axel Linvald.
Lektor P. E. Milhøj.
Departementschef C. Ulrich Mortensen.

Lektor Poul Nørregaard Rasmussen.
Professor H. Winding Pedersen.
Professor, dr. oecon Kjeld Philip.
Professor, dr. jur. & phil. Alf Ross.
Professor K. Skovgaard.
Professor Kaare Svalastoga.
Kontorchef, lektor P. P. Sveistrup.
Generalsekretær i Nordisk Råd, cand. mag. F. W. Wendt.
Lektor Kjeld Winding.
Docent Poul Winding.
Professor, dr. polit. & oecon. F. Zeuthen, formand.

Forretningsudvalget har bestået af formanden, professor *F. Zeuthen,* næstformanden og kassereren, professor *Astrid Friis,* som d. 1. marts 1955 trådte tilbage og efterfulgtes af professor *Sven Henningsen,* professor *Carl Iversen* samt rigsarkivar *Axel Linvald.* Tilsynet med det daglige arbejde er i 1955 ført af Institutets sekretær, cand. polit. *Erling Olsen.*

»ØKONOMI OG POLITIK«

Institutets kvartalsskrift »Økonomi og Politik« er i 1955 blevet redigeret af *Sven Henningsen* og *Poul Winding.* Oplaget har været 3.500 eksemplarer og abonnementsprisen 8.00 kr. (for studenter 5.00 kr.). »Økonomi og Politik« er i årets løb blevet udvekslet med udenlandske tidsskrifter, ligesom det også efter anmodning tilsendes en række danske institutioner.

»*Economic Conditions in Denmark*« et engelsk resumé af »Økonomi og Politik«s danske konjunkturoversigt, er blevet udsendt til danske repræsentationer i udlandet samt til 80 udenlandske, historiske og økonomiske instituter, biblioteker m.v.

DET HISTORISKE ARBEJDE

Institutets prishistoriske arbejde er blevet fortsat i 1955 under ledelse af professor, dr. phil. *Astrid Friis* og med universitetsadjunkt *Kristof Glamann,* cand. polit. *Erling Olsen,* cand. mag. *Edit Rasmussen* og mag. art. *Kirsten Willerslev* som medarbejdere. I årets løb har man fortsat udarbejdelsen af værkets første bind omfattende en redegørelse for pengevæsenet, mål og vægt samt en fremstilling af de københavnske torvepriser, priscouranter samt brød-, kød- og øltakster. I forbindelse hermed har professor Astrid Friss i rigsarkivet gennemgået Partikulærkammerets regnskaber for at supplere belysningen af møntomløbet med en redegørelse

for ind- og udbetalingerne ved de offentlige kasser 1730–50. Ved årets udgang forelå en række kapitler oversat til engelsk, ligesom størstedelen af tabellerne fandtes i 1. korrektur fra trykkeriet.

Undersøgelsen af dansk kvægeksport i 16. og 17. årh., som foregår under ledelse af professor, dr. phil. *Astrid Friis* og udføres af mag. art. *Svend Ellehøj*, er blevet fortsat i 1955. Arbejdet har især koncentreret sig om udarbejdelse af tabeller til belysning af de vigtigste købmænds handel, og i tilslutning hertil er der påbegyndt indsamling af supplerende materiale angående disse. I sommeren 1955 besøgte magister Ellehøj arkiverne i Flensborg, Husum, Slesvig, Hamburg, Amsterdam og Utrecht. Rejsens hovedformål var at indsamle materiale, især prismateriale, til belysning af forholdene på eksportmarkederne.

Institutet har i 1955 ved mag. art. *Svend Erik Stybe* igangsat en undersøgelse over Frederik Dreier med særligt henblik på hans forfatterskab. Magister Stybe har siden maj 1955 udarbejdet det meste af Dreiers biografi og foretaget en gennemgang af de ca. 2000 manuskriptsider, der foreligger fra Dreiers hånd i Det kgl. Biblioteks manuskriptsamling. På grundlag heraf er der udarbejdet en systematisk redegørelse for Dreiers filosofi. På grund af den betydelige indflydelse, som den franske politiske filosof Joseph Proudhons lære har øvet på Dreiers politiske og sociale forfatterskab, foretog magister Stybe i sommeren 1955 en studierejse til Paris for at gøre studier i Archive Nationale.

Institutet har i 1955 udsendt adjunkt *Erik Rasmussens* bog: Kurantbankens forhold til staten 1737–73. For dette arbejde har forfatteren erhvervet den filosofiske doktorgrad.

DET ØKONOMISKE ARBEJDE

Sekretær, cand. polit. *Erik Hoffmeyer* har i 1955 fortsat sin undersøgelse over »Dollarknaphed og valutakonvertibilitet«, de første 11 måneder af året som Rockefeller-stipendiat i U.S.A. Der er indsamlet et betydeligt materiale og bearbejdelsen er vidt fremskreden.

Sekretær, cand. polit. *Heinrich Schlebaum Larsen* har i 1955 fuldført sin afhandling: »Træk af de faglige storkonflikter i 1920 og 1925«.

Lecturer i landbrugsøkonomi ved University of Nottingham, cand. polit. *Knud Rasmussen* har i 1955 fortsat sin analyse af forrentningsprocenterne i Landøkonomisk Driftsbureaus regnskabsmateriale.

Institutet har i 1955 ved cand. polit. *Knud Erik Svendsen* igangsat en undersøgelse over de økonomiske ideers udvikling i Danmark i det 19. århundrede. Undersøgelsen tilsigter at skildre den økonomiske diskussion og begrebsverden gennem århundredet, herunder i hvilket omfang den udenlandske økonomiske debat har præget problemstillingen i den dan-

ske diskussion. Desuden søger den at belyse de økonomiske ideers forbindelse med og betydning for den økonomisk-politiske udvikling i Danmark.

ARBEJDET MED INTERNATIONALE FORHOLD

Institutet har i 1955 fortsat arbejdet med serien *Internationale Studier*, der redigeres af professorerne *Sven Henningsen* og *Kjeld Philip*.

Manuskriptet til seriens første bind, »Det mellemste Østen i Storpolitiken«, der er skrevet af lektor ved Århus Universitet, mag. art. *Erik Reske-Nielsen*, forelå ved årets udgang i 1. korrektur fra trykkeriet.

I dagene 21.–26. april 1955 repræsenterede professorerne *Carl Iversen* og *Sven Henningsen* samt cand. polit. *Erling Olsen* Institutet ved en studiekonference i Bruges, Belgien, om Tysklands stilling i Vesteuropa. I konferencen, som var arrangeret af det belgiske Institut des Relations Internationales, deltog repræsentanter for vesteuropæiske, amerikanske og canadiske instituter. Institutet bidrog til konferencen med et memorandum: Germanys Foreign Trade Policy and Western Europe.

Institutet har i det forløbne år haft forbindelse med følgende udenlandske institutioner, med hvilke der er udvekslet publikationer og tidsskrifter: Belgien: Institut des Relations Internationales i Bruxelles; Canada: Queens University; England: The Royal Institute of International Affairs i London, London School of Economics and Political Science, Department of Applied Economics ved Universitetet i Cambrige, The Institute of Statistics ved Universitetet i Oxford; Finland: Finlands Banks Institut för Ekonomisk Forskning i Helsingfors, Utrikespolitiska Samfundet i Helsingfors; Frankrig: Centre d'Etudes de Politique Etrangère i Paris; Holland: Institut voor internationale Zaaken i Haag; Japan: Economic Council, Government of Japan i Tokyo; Norge: Chr. Michelsens Institut for Vitenskap og Åndsfrihet i Bergen, Universitetets økonomiske Institut i Oslo; Sovjetunionen: Institut d'Economie et de politique i Moskva; Sverige: Företagsekonomiska Forskningsinstitutet ved Handelshögskolan i Stockholm, Konjunkturinstitutet i Stockholm, Nationalekonomiska Institutionen i Lund, Nationalekonomiska Institutionen i Uppsala, Utrikespolitiska Institutet i Stockholm; Tyskland: Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel; U.S.A.: Foundation for Foreign Affairs i Washington, Council on Foreign Relations i New York, Yale University Library i New Haven, University of International Relations i Los Angeles.

BIBLIOTEKS- OG REGISTRERINGSARBEJDE

Institutets bibliotek er i årets løb blevet forøget med ca. 200 bind. Avisregistraturen, som Institutet fortsat har afleveret til Det konge-

lige Bibliotek, Statsbiblioteket i Århus, Landsarkivet i Odense og Universitetsbibliotekets 1. afdeling (Fiolstræde), er blevet videreført således at »Berlingske Tidende« pr. 31/12 1955 er registreret indtil maj 1916 og »Politiken« til december 1921.

Registraturen af udenlandske og danske tidsskriftartikler er videreført i sædvanligt omfang. Der er i de senere år blevet udsendt ca. 800 kort om året til en pris af 4 øre pr. kort. 28 abonnenter modtager hele indekset, medens 20 abonnerer på enkelte grupper til en minimumspris af 6 kr. om året. Der er 2 udvekslingsabonnenter.

INSTITUTETS FINANSIELLE FORHOLD

Institutet har i årets løb modtaget tilskud fra Staten, Tipstjenesten, Statens almindelige Videnskabsfond, Rask-Ørsted Fondet, Gentofte Kommune, Danmarks Nationalbank, Landmandsbanken, Kjøbenhavns Handelsbank og Privatbanken, samt dagbladet »Berlingske Tidende«.

For disse tilskud bringer Institutet sin oprigtigste tak.

DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

I den relativt korte periode, der er gået siden udarbejdelsen af den sidste oversigt over den internationale økonomiske situation i »Økonomi og Politik« (afsluttet 6.4.1956), er der ikke i noget af de større lande indtruffet begivenheder af så stor rækkevidde, at de nødvendiggør tilføjelser til billedet af konjunktursituationen, som det tegnede sig i dette års første kvartal. Nærværende oversigt vil derfor blive anvendt til at give en fremstilling af udviklingen i et par af de lande, hvis økonomiske forhold ellers kun sjældent er genstand for en sammenfattende behandling på dette sted. Herudover bringes kun de stående tabeller »Amerikanske konjunkturtal« og »Engelske konjunkturtal« uden nærmere kommentarer.

UDVIKLINGEN I FINLAND 1950–56

Som berørt i afsnittet om Vesteuropa i den foregående oversigt hører Finland til de lande, der i årene 1950–55 har haft betydelig tilvækst i nationalproduktets reale værdi. I omstående tabel er gengivet en række tal, der nærmere belyser udviklingen i efterkrigsårene, og til sammenligning er anført de tilsvarende tal for 1938.

Man bemærker straks, at den betydelige vækst i bruttonationalproduktets nominelle værdi i første række hænger sammen med den stærke stigning i prisniveauet. I de senere år er dette dog blevet stabiliseret, og når der ses bort fra et tilbageslag i 1952, har der været tale om en ganske betragtelig *reel forøgelse af nationalproduktet* i løbet af efterkrigsperioden, således at produktionen pr. indbygger nu ligger godt en trediedel højere end før krigen.

En nærmere analyse af tallene viser bl.a., at *forbruget,* der i 1938 lagde beslag på godt tre fjerdedele af bruttonationalproduktet i hele tidsrummet siden 1947 har holdt sig på 70 pct. eller derunder. Gennem nogle år gik 2–3 pct. af landets produktion til *krigsskadeserstatninger.* Men den væsentlige del af den relative nedgang i forbruget – og siden 1953 praktisk talt hele denne nedgang – modsvares af *forøgede realinvesteringer;* disses værdi har i de senere år beløbet sig til omkring 30 pct. af bruttonationalproduktet mod ca. 22 pct. i 1938. I en vis udstrækning kan denne forskydning i forholdet mellem forbrug og investering bero på, at pri-

Finlands nationalprodukt 1938–54.

	Brutto nat. prod. i alt	Forbrug	Brutto-inv. i indland	Renter til udland	Ensidige ydelser til udland[1]	Netto-inv. i udland[2]	Netto-national-produkt[3]	Nationalprodukt i 1938-priser		Prisindeks for netto-nat. prod.
								i alt	pr. indbg.	
	Milld. mark[4] i løbende markedspriser						Milld. mark[4] i faktor priser	Indekstal (1938 = 100)		
1938.....	36	28	8	+0	÷ 0	+ 1	30	100	100	100
1947.....	280	192	77	+1	+ 9	+ 0	224	104	98	725
1948.....	392	273	113	+1	+10	÷ 6	307	111	104	928
1949.....	421	281	126	+1	+11	+ 2	323	116	107	932
1950.....	531	371	156	+2	+ 7	÷ 6	415	124	113	1129
1951.....	784	507	229	+2	+12	+34	615	136	123	1524
1952.....	804	556	258	+3	+ 8	÷21	613	134	120	1538
1953.....	815	555	246	+2	÷ 0	+12	615	137	121	1516
1954.....	892	601	276	+2	÷ 0	+13	682	149	130	1540
1955.....								(160)		

Kilde: Kansallis-Osake-Pankki. Economic Review. 1956. 1.

[1]Særlig krigsskadeserstatninger. [2]Herunder ændring i valutareserve. [3]Bruttonationalprodukt ÷ reparationer og vedligeholdelser ÷ indirekte skatter + subsidier. [4]I 1938 svarede 1 finmark efter officiel kurs til ca 10 danske øre, i 1947–48 til ca. $3\frac{1}{2}$ øre og siden sept. 1948 til $3\frac{1}{3}$ øre.

På grund af afrunding stemmer sammenlægningen af bruttoproduktets anvendelser ikke overalt nøjagtigt med totaltallet.

For 1955 foreligger endnu ikke nogen endelig opgørelse. Det anslås, at der er foregået en reel stigning på 6–7 pct. i forhold til 1954.

serne for investeringsgoder er gået mere i vejret end priserne på forbrugsvarer (bl.a. som følge af omfattende subsidier til disse sidste). Antagelig er der dog i overvejende grad tale om en real forskydning.

Af bruttoinvesteringerne er i efterkrigsårene ca. en trediedel – i 1953 og 1954 dog to femtedele – medgået til reparationer og vedligeholdelser, medens disse poster i 1938 lagde beslag på tæt ved halvdelen. I forhold til nettonationalproduktet (i markedspriser) har *nettoinvesteringerne* udgjort 20–23 pct. i hvert af årene 1947–54 mod 13 pct. i 1938. Dette ret betydelige investeringsomfang danner i forbindelse med forøget beskæftigelse de udbudsmæssige forudsætninger for den stærke produktionsstigning.

Hvad efterspørgselssiden angår, kan der næppe herske tvivl om, at den vigtigste ekspansionsfremmende faktor i de første år efter krigen var behovet for omfattende investeringer med henblik på *genopbygning* af den under krigsperioden ødelagte eller utilstrækkeligt vedligeholdte produktionskapacitet. Hertil kom endvidere de betydelige *krigsskadeserstatninger,* der i 1947 lagde beslag på 4 pct. af nettonationalproduktet, hvorefter disse ydelsers betydning gradvis aftog for helt at forsvinde fra 1953. Med stigende produktion og indkomst og på baggrund af de fra krigsårene udskudte behov navnlig for mere varige goder, måtte også forbruget bi-

drage til efterspørgselspresset, der, som det ses af sidste kolonne i nationalindkomsttabellen, var så stærkt, at det førte til ganske antagelige *prisstigninger* i årene op til 1950.

Med Koreakrigens udbrud i sommeren 1950 fik den økonomiske ekspansion i Finland en yderligere stimulans. Priserne for *Finlands vigtigste eksportvarer* – træ og produkter heraf – steg voldsomt og vedvarende fra midten af 1950, og ved slutningen af det følgende år var *eksportprisindekset* næsten 3-doblet. Eksportindustriens produktion og de eksporterede mængder tog som følge heraf ligeledes et stærkt opsving, der smittede af på aktiviteten inden for de fleste andre grene af erhverslivet (jvf. at stigningen i nettonationalproduktets realværdi var særlig kraftig i 1950 og 1951). Samtidig forstærkedes prisstigningstendenserne også indadtil.

Ved årsskiftet 1951–52 skete der imidlertid et *sammenbrud af eksportkonjunkturen*. Eksportpriserne faldt brat og stærkt, omend de ikke nåede ned på det niveau, der gjaldt, før opgangen satte ind, og *produktionen i træ- og papirindustrien* skrumpede ind med ca. 15 pct. fra 1951 til 1952. Også i denne kontraktion fulgte en række andre industrier med; men typiske forbrugsgodeindustrier som tekstil- og fødevarebrancherne kunne dog fortsat opretholde og udvide produktionen med det resultat, at hjemmemarkedsindustrierne som helhed udviste uforandret produktionsniveau fra 1951 til 1952. For hele industrien under eet foregik der en tilbagegang på 4–5 pct., medens nettonationalproduktets realværdi (1938 = 100) faldt fra 136 til 134.

Udsprunget som de var af udefra kommende påvirkninger, gav disse bevægelser sig naturligvis også – og især – voldsomme udslag i *udenrigshandelen og valutareservens udvikling*. Eksportens værdi blev godt og vel fordoblet fra 1950 til 1951. Kulminationen indtraf i oktober kvartal 1951, da der eksporteredes for et omtrent lige så stort beløb som i hele året 1949. Dette skyldtes dog delvis sæsonmæssige årsager, idet eksporten af træ og produkter heraf altid ligger særlig højt i årets sidste halvdel. Skønt også importens værdi gik stærkt i vejret – godt 70 pct. fra 1950 til 1951 – gav året 1951 dog et betydeligt overskud på handelsbalancen. I det følgende år reduceredes eksportværdien drastisk, og da importen både af forbrugs- og investeringsgoder på grund af den foregående tids store indkomster fortsatte med at stige, forvandledes mereksporten til en merimport, der slugte det meste af det foregående års overskud. En radikal nedskæring af importen i 1953 medførte, at dette år igen kunne udvise eksportoverskud til trods for, at eksportens absolutte beløb fortsat dalede. Også de to følgende år har givet en vis mereksport.

De foran beskrevne bevægelser i udenrigshandel, produktion og beskæftigelse er vist i omstående diagram, der samtidig tjener til at illustrere de stærke *sæsonmæssige fluktuationer* i den økonomiske aktivitet i Finland.

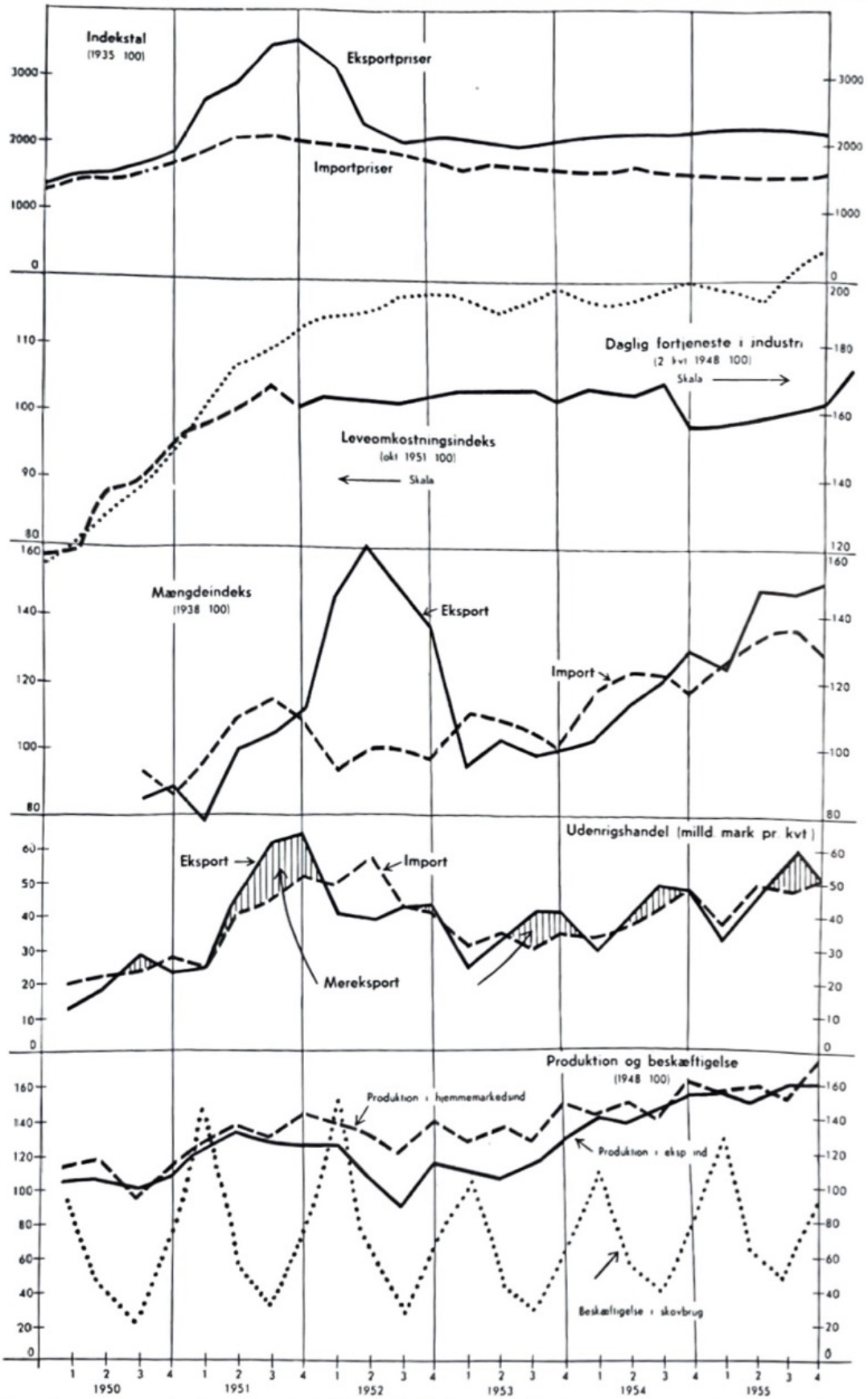

Bemærk, at skalaerne for leveomkostningsindeks, daglig fortjeneste i industrien samt eksport- og importmængde *ikke* går helt ned til 0.
Mængdeindeksene for import og eksport refererer til henholdsvis 1. kvt., 1.+2. kvt., 1.+2.+3. kvt. og alle fire kvartaler i det enkelte år.
Eksporttallene omfatter ikke krigsskadeserstatninger.

Efter de store udsving i 1950–52 har udviklingen i de følgende år haft et langt *roligere forløb,* således som både tabellen over nationalindkomsten og de forskellige kurver i diagrammet også tydeligt viser. Produktionens realværdi er steget støt, omend tilsyneladende med en vis afsvækkelse i tempoet i løbet af 1955, antagelig især fordi man er nået tæt op i nærheden af fuld beskæftigelse. Samtidig har *prisniveauet* holdt sig *temmelig konstant* omkring det niveau, der nåedes ved årsskiftet 1951/52; dette gælder både engrospriser og leveomkostninger. Da arbejdernes timefortjeneste har udvist nogen stigning, er der sket en vis *forbedring af reallønnen.* Den stabilitet i prisforholdene, der således er opnået efter krigsårenes og den første efterkrigstids voldsomme stigninger, beror naturligvis i nogen grad på, at verdensmarkedets priser i disse år har været i relativ ro. Imidlertid er stabiliteten også delvis et resultat af bevidste bestræbelser. I Finland er ikke blot lønsatserne, men også en stor del af landbrugets pengeindkomster direkte sammenkædet med leveomkostningsudviklingen, og det har derfor været de skiftende regeringer magtpåliggende så vidt muligt at imødegå tendenser til prisstigninger, som atter kunne starte et kapløb mellem de forskellige befolkningsgrupper om forhøjelse af pengeindkomsterne og dermed bringe Finlands internationale konkurrenceevne i fare. Som middel til at imødegå truende prisstigninger har man i udstrakt grad benyttet sig af *subsidier* og *lempelse af omsætningsskatter* foruden af *direkte kontrolforanstaltninger* og tilladelse til øget import. Man har med andre ord især grebet problemet an fra omkostningssiden, medens man under den stærkt restriktive økonomi, som har rådet, i mindre grad har lagt vægt på at regulere den effektive efterspørgsel gennem påvirkning af den totale købekraft.

Netop med hensyn til restriktionernes omfang er der imidlertid i løbet af det sidste halvår foregået en betydningsfuld udvikling. I december 1955 nægtede rigsdagsflertallet ud fra ønsket om at frigøre økonomien fra nogle af de indgreb, den hidtil har været genstand for, at forlænge den økonomiske fuldmagtslov, der har været i kraft siden 1939, og i henhold til hvilken priskontrollen administreredes. Ganske vist reguleres huslejer og priser på importerede varer fortsat i henhold til særlige love, men på de fleste andre områder er *prisdannelsen blevet fri.* På linie med denne politik foreslog regeringen derefter at reducere subsidierne til levnedsmidler med omkring 50 pct.

I begyndelsen af indeværende år indtraf da forskellige *prisstigninger* på vigtige områder; dels reguleredes huslejen i ældre ejendomme, dels satte landbrugerne priserne på mejeriprodukter i vejret for at imødegå virkningerne af subsidiernes forventede bortfald. Følgen blev en stigning i leveomkostningsindekset (okt. 1951 = 100) fra 101 i december til 107 i februar 1956. På denne baggrund udløstes en stærk uro på arbejdsmar-

kedet, idet fagforeningerne krævede, at levcomkostningerne skulle bringes tilbage til decemberniveauet, eller at lønsatserne skulle forhøjes tilsvarende. Landbrugets organisationer erklærede på deres side, at enhver lønforhøjelse, der berørte landbruget, ville føre til yderligere stigning i priserne på fødevarer, og man stod med andre ord efter 4 års relativ ro over for truslen om en ny løn-pris-spiral.

Forhandlingerne mellem arbejdere og arbejdsgivere gav ikke noget resultat, og fagforeningerne erklærede derfor *generalstrejke* fra d. 1. marts, ligesom landbrugsorganisationerne iværksatte *leveringsstandsning* fra samme dato for at imødegå truslen mod de nye højere landbrugspriser og for at fremtvinge en gunstigere beregningsmåde for landbrugsindkomster i det hele taget. Leveringsstandsningen blev dog kun af få dages varighed, idet organisationerne erklærede sig tilfreds med et skitsemæssigt forslag fra regeringen vedrørende beregningen af landbrugets pengeindkomst.

Derimod trak generalstrejken ud til d. 20. marts, da det ved regeringens medvirken lykkedes at nå frem til en løsning, der indebar en gennemsnitlig *lønforhøjelse på omkring ved 10 pct.* Samtidig blev grundlaget for pristalsreguleringen af lønningerne ændret til febr. 1956. (I november var man blevet enige om 1955 som basis, og samtidig havde man gjort reguleringsmetoden lidt mere smidig, idet man var enedes om, at hver af parterne på arbejdsmarkedet i tilfælde af en ændring i levcomkostningerne på 5 pct. kunne forlange optaget forhandlinger om tilsvarende lønændringer; kun hvis disse ikke førte til noget resultat, kunne der erklæres arbejdsstandsning). Til gengæld for lønforhøjelserne opnåede arbejdsgiverne en nedsættelse af deres bidrag til forskellige socialpolitiske formål fra 4 til 3 pct. af de udbetalte lønninger, foruden nedsættelse af selskabs- og ejendomsbeskatningen og lempeligere afskrivningsregler.

Der foreligger endnu ikke materiale til belysning af disse begivenheders indflydelse på priserne og dermed konkurrenceevnen og udviklingen på længere sigt. Derimod er det blevet anslået[1], at det direkte *tab som følge af strejken,* der omfattede ca. 440.000 arbejdere, beløber sig til ca. 13 milld. mark eller noget mindre end 2 pct. af den årlige nationalindkomst. Heraf falder den væsentligste part på industrien, og det angives, at arbejdernes løntab udgør 9 milld. mark. Ved beregningen er der dog ikke taget hensyn til de indirekte virkninger (fx. tab af eksportordrer) af strejken, så lidt som til muligheden af at afbøde nogle af dens følger gennem forøget kapacitetsudnyttelse senere hen.

[1] Kansallis-Osake-Pankki. Economic Review. 1956. 1.

UDVIKLINGEN I ØSTRIG SIDEN 1948

Ligesom i Finland har udviklingen i Østrig i de senere år været præget af en *stærk og støt fremgang i produktionen,* der kun sagtnede farten i årene 1952–53 under den almindelige afmatning af verdenskonjunkturen. Fra 1948 til 1955 voksede bruttonationalproduktets realværdi (regnet i 1951-priser) med 38 milld. schilling til 83 milld. eller med henved 9 pct. i gennemsnit pr. år. En nærmere specifikation af nationalproduktets udvikling i denne periode og af dets sammensætning efter anvendelse fremgår af nedenstående tabel.

Østrigs nationalprodukt 1948–55.

	Brutto-nat. prod.	Netto-nat. prod[1]	Privat forbr.	Off. forbr.	Investering i fast kap. brutto	Investering i fast kap. netto[1]	Lager-ændr.	Betalings-balancens saldo	Rådigheds-beløb
	Milld. sch.[2] *i løbende priser.*								
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9) (=1—8=3+4+5+7)
1948.....	29.0	26.7	22.1	3.0	4.4	2.1	+1.8	÷2,3	31.3
1949.....	40.3	37.6	29.5	4.7	6.9	4.2	+2.0	÷2.8	43.1
1950.....	49.6	46.3	36.3	5.5	9.5	6.2	+0.3	÷2.0	51.6
1951.....	66.4	62.1	45.6	7.4	14.1	9.8	+2.8	÷3.5	69.9
1952.....	76.8	71.6	52.5	9.0	15.4	10.2	+1.7	÷1.8	78.6
1953.....	77.6	72.2	52.7	9.5	14.7	9.3	÷1.4	+2.1	75.5
1954.....	87.5	81.2	59.0	9.8	18.6	12.3	÷1.7	+1.8	85.7
1955.....	99.8	92.8	65.3	10.8	24.8	17.8	+2.0	÷3.1	102.9
	Milld. sch. i 1951-priser.								
1948.....	45.2	41.6	36.0	5.1	7.3	.	+3.0	.	51.4
1949.....	54.3	50.5	42.1	6.7	10.0	.	+3.8	.	62.6
1950.....	60.8	56.8	44.7	7.2	12.3	.	+0.5	.	64.7
1951.....	66.4	62.1	45.6	7.4	14.1	.	+2.8	.	69.9
1952.....	66.7	61.4	46.1	7.8	13.8	.	+1.7	.	69.4
1953.....	68.5	64.3	48.4	8.0	12.4	.	÷2.8	.	66.0
1954.....	75.3	70.5	52.3	8.0	16.0	.	÷3.2	.	73.1
1955.....	83.0	77.6	57.7	8.6	20.5	.	+1.4	.	88.2

Kilde: Monatsberichte des Österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung.
[1]Bruttostørrelser ÷ reparationer og vedligeholdelser. [2]1 schilling svarer siden 1953 efter officiel kurs til ca. 27 øre; før dette tidspunkt anvendtes et system med flere forskellige valutakurser. I 1948 var forholdet officielt 1 schilling = 48 øre.

Man ser klart af denne tabel, at *investeringernes andel* af nationalproduktet er gået stærkt i vejret – dog således at der også her spores en standsning i udviklingen i 1952–53. I 1955 svarede de samlede bruttoinvesteringer (incl. lagertilvækst) til 27 pct. af bruttoproduktet mod 21–22 pct. i 1948. De tilsvarende tal for det totale forbrug var 76 pct. i 1955 og 86–87 pct. i 1948, idet differencen dækkedes ved en merimport på 3 pct. af bruttoproduktet i 1955 mod 8 pct. i 1948.

Hvad angår *nationalproduktets fordeling efter oprindelse,* kan det oplyses,

at industri og håndværk i 1955 svarede for 44 pct., land- og skovbrug for 15 pct., byggeriet for 6–7 pct. og handel og transport for 14–15 pct. I forhold til 1948 betegner denne sammensætning en betydelig fremgang for industrien (fra 38 pct.) og en mindre relativ tilbagegang for land- og skovbrug (fra 16 pct.). Den gruppe, hvis bidrag til nationalproduktet er reduceret stærkest, er offentlige tjenesteydelser, der er gået tilbage fra 10 til 6 pct.

Af den samlede nationalindkomst opgjort i faktorpriser (nettonationalprodukt ÷ indirekte skatter + subsidier) tilfalder ca. 58 pct. *lønmodtagere*, ca. 41 pct. *erhvervsdrivende og passive kapitalister*, og mindre end 1 pct. det offentlige (i form af overskud af offentlig virksomhed o. l.). Fordelingen mellem lønmodtagere og andre har i den betragtede periode varieret noget; i 1950 var lønmodtagernes andel 56 pct. i 1953 60 pct. Varierende andele af kapitalindkomsterne er blevet tilbageholdt i form af henlæggelser i aktieselskaber og lignende foretagender; i årene 1949–51 drejede det sig om godt 7 pct. af nationalindkomsten, i de følgende år noget mindre (1954 4.7 pct.). I 1948 dækkede disse henlæggelser ca. to trediedele af de totale nettoinvesteringer i fast realkapital, i de senere år kun knapt een trediedel. Selvfinansieringens betydning har altså været aftagende, og foretagenderne har i stigende grad måttet vende sig til det åbne kapitalmarked.

Drivkræfterne bag ekspansionen i den østrigske økonomi har i de første år af den betragtede periode først og fremmest været *behovet for genopbygning* i forbindelse med befolkningens ønsker om at sætte *forbruget* i vejret, der støttedes af den stærke vækst i realindkomsterne. Ganske vist har det offentlige lagt beslag på en stigende del af nationalindkomsten, idet skatteindtægterne er gået stærkt i vejret, nemlig fra ca. 3.5 milld. sch. i 1948 til 17.9 milld. i 1955; men til trods herfor har de disponible private indkomsters realværdi været opadgående; skønsmæssigt er de steget med godt 50 pct. i løbet af hele perioden, nogenlunde svarende til væksten i det private forbrug.

Også *stigende eksport* har været medvirkende til at fremme den økonomiske aktivitet. Som hosstående diagram viser, havde eksportmængden fra 1947 til 1950 arbejdet sig op fra et meget lavt niveau til at ligge omtrent på højde med 1937. Herefter stagnerede den i 1951–52, men den begyndende internationale højkonjunktur i 1953 bragte Østrigs eksport betydeligt i vejret og bidrog stærkt til pâny at sætte den økonomiske aktivitet i gang. I 1953 var der praktisk talt ligevægt på handelsbalancen, og den samlede vare- og tjenestebalance udviste for første gang i efterkrigsperioden et ikke helt ubetydeligt overskud. Dette forhold skyldes udelukkende større eksportmængde, idet priserne for eksporten snarest var nedadgående.

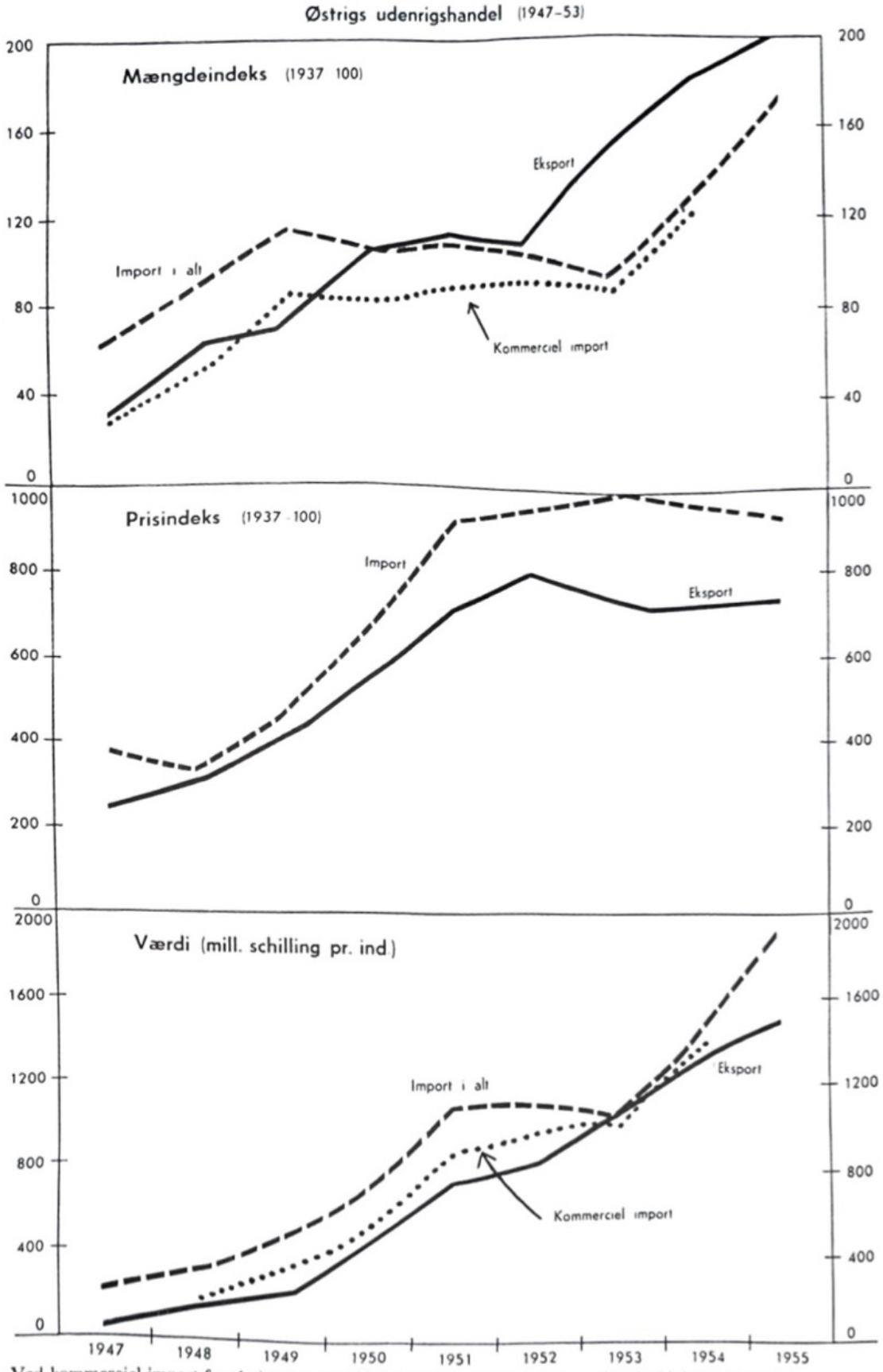

Ved kommerciel import forstås import, der ikke er finansieret under de amerikanske hjælpeprogrammer.

Allerede i løbet af 1954 skiftede vægten i ekspansionen imidlertid over til de indenlandske kræfter, *øget realinvestering og forbrugsudvidelse*, og denne udvikling fortsatte i 1955 (jvf. de stærke stigninger i forbrug og investering regnet i faste priser fra 1953 til 1955). Følgen blev bl.a., at *importmængderne* gik kraftigt i vejret, og at overskuddet på vare- og tjenestebalancen – trods fortsat vækst i eksporten – reduceredes for i 1955 atter at blive afløst af et temmelig stort underskud. Denne udvikling har bl.a. medført en *nedgang i valutareserverne* på ca. 2.5 milld. schilling i løbet af perioden oktober 1954 til febr. 1956. På dette tidspunkt rådede centralbanken dog fortsat over en guld- og valutabeholdning på 9.1 milld. schilling, svarende til 4–5 måneders import.

Den *tiltagende knaphed* på indenlandske produktionsfaktorer, som blev en følge af højkonjunkturen, viste sig særlig inden for investeringsvareindustrierne og byggeriet. Også priserne, der havde været præget af relativ stabilitet siden 1952, begyndte atter at komme i bevægelse opad. *Byggeomkostningerne* steg stærkt i sidste halvdel af 1955, og *leveomkostningsindekset* lå i februar 1956 på 729 (marts 1938 = 100) eller ca. 5 pct. højere end eet år tidligere.

Disse tendenser havde allerede i den første del af 1955 fremkaldt *konjunkturdæmpende indgreb* særlig på det pengepolitiske område. Diskontoen blev i to tempi forhøjet fra 3½ til 5 pct., og den kvalitative og kvantitative *kreditkontrol* blev skærpet, ligesom det offentlige var tilbageholdende med iværksættelsen af bygge- og anlægsarbejder i højsæsonen for derved at lette den samlede efterspørgsel efter investeringsgoder. I forbindelse med underskuddet på betalingsbalancens løbende poster bevirkede kreditstramningen en standsning i den cirkulerende pengemængdes vækst, fald i obligationskurserne og en tilsvarende *stigning i den effektive rente*. De private pengeinstitutter måtte begrænse deres beholdninger af værdipapirer og efterhånden også nedsætte tempoet i tilvæksten i deres direkte udlån.

I de første måneder af indeværende år har der på flere områder kunnet spores en vis *afmattelse af højkonjunkturen* både på grund af den strammere kreditpolitik og som følge af vejrligets indflydelse, der i år har bevirket en forsinkelse af den sædvanlige sæsonmæssige produktionsstigning. Industriproduktionen voksede ganske vist fortsat, når der korrigeres for sæsonvariationer, men ordretilgangen begyndte at falde, og industriens dispositioner er blevet forsigtigere efter de forcerede investeringer i 1955. Importen faldt ret kraftigt i jan.-febr.; men dette er dog delvis et sæsonbetinget fænomen og kan næppe tages som udtryk for virkningerne af den konjunkturdæmpende politik.

Det skal endelig tilføjes, at Østrig i henhold til den i 1955 afsluttede *fredstraktat* har påtaget sig en række økonomiske forpligtelser, blandt hvilke kan nævnes, at der i en periode af 6 år skal leveres for 650 mill. schil-

ling årlig til Sovjetunionen som erstatning for »tysk ejendom« i den tidligere sovjetiske besættelseszone. I 10 år skal Østrig endvidere levere 1 mill. ton råolie om året til Sovjetunionen; denne sidste ydelses værdi androg ca. 500 mill. schilling per år. På den anden side mener man i Østrig, at der allerede under besættelsestiden foregik en ukontrolleret mereksport til Sovjetunionen af mindst samme størrelsesorden[1]. Et andet forhold, som må tages i betragtning, er, at Østrig fremtidig selv må sørge for at fremskaffe midler til finansiering af vedligeholdelse og udbygning af de tidligere russisk-kontrollerede bedrifter. Endvidere kan det nævnes, at besættelsesmagternes køb af østrigsk valuta (ca. 1.3 milld. schilling om året) til underhold af troppestyrker m.v., nu er bortfaldet.

17.5.1956.
P. W.

[1]Franz Nemschak: »Österreichs Wirtschaft nach dem Staatsvertrag«.

Amerikanske konjunkturtal.

	Pristal, 1947-49 = 100			Industriproduktion[1]	Bygge- og anlægsvirksomhed[2] 1947-49 = 100		Arbejdsmarked			Detailomsætning[3]	Udenrigshandel[4]		Aktiekurser[7]	Personlige indkomster[8]	Bruttonationalprodukt[8]
	Engrospriser														
	Samlet indeks	Landbr.-produkt	Leveomkostn. 1947-49 = 100		Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[2] Mill.	Arbejdsløshed Mill.	Arbejdsløn[4] Cents	Mld. $	Import Mill. $	Eksport Mill. $	1935 = 39-100	Mld. $	Mld. $
1938	51	38	60	48	35	27	28.9	10.4	63	3.5	163	258	88	68	85
1950	103	98	103	112	159	185	44.7	3.1	147	12.0	747	857	146	226	285
1951	115	113	111	120	171	170	47.3	1.9	159	13.2	923	1253	177	254	328
1952	112	107	114	124	183	181	48.3	1.7	167	13.7	899	1267	188	268	345
1953	110	97	114	134	192	177	49.7	1.5	177	14.2	914	1315	193	288	365
1954	110	96	115	125	216	232	48.3	3.2[9]	181	14.2	858	1259	229	286	361
1955	111	90	115	139	261	278	49.4	2.7[9]	188	15.4	953	1294	301	303	383
1. kvt. 1955	110	93	114	133	260	291	48.5	3.3[9]	185	14.9	919	1250	275	294	375
2. kvt. —	110	92	114	138	250	285	49.2	2.7[9]	187	15.4	932	1301	291	301	385
3. kvt. —	111	89	115	140	255	277	49.7	2.3[9]	189	15.7	930	1252	320	306	392
4. kvt. —	111	85	115	144	277	259	50.1	2.3[9]	192	15.8	1030	1370	318	312	397
Jan. 1956	112	84	115	143	300	290	50.3	2.9[9]	193	15.7	1073	1276	323	313	
Febr.	112	86	115	143	306	318	50.3	2.9[9]	193	15.3	1078	1343	324	313	399
Marts	112	87	115	141			50.2	2.8[9]	195	15.7		1562	347	315	
April —	114	88		142				2.6[9]		15.4			351		

Kilde: »Survey of Current Business«, udg. af U.S. Department of Commerce.
Tallene refererer til måneder eller til gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder.
[1]Sæsonudjævnet. [2]Værdien af byggekontrakter; sæsonudjævnet. [3]Antal beskæftigede (»employees«) uden for landbruget ifl. Dept. of Labor. [4]Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [5]Udjævnet for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1951. [6]Generalhandel. [7]Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og »public utility« selskaber. [8]Udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til helårsbasis. [9]Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1954.

Engelske konjunkturtal.

	Priser		Industriproduktion[1] 1948 = 100	Fuldført boligbyggeri 1000 lejligheder	Arbejdsmarked			Privat forbrug[4] Mill. £ 1948-priser	Udenrigshandel[5]		Valutastilling		
	Engrospriser Juni 1949 = 100	Leveomkostninger Juni 1947 = 100			Beskæftigede Mill.	Arbejdsløse[2] 1000	Arbejdsløn[3] Juni 1947 = 100		Import c. i. f. Mill. £	Eksport f. o. b. Mill. £	Guld- og dollarbeholdning[6] Mill. $	EPU stilling Mill. $	Gæld i sterling Mill. $
1938	..	63	86	30.0	17.32	1859	61	694	77	44	3449	.	2776
1950	107	114	114	17.1	22.55	341	111	741	218	191	3300	225	10486
1951	125	125	117	16.8	22.73	281	120	736	325	226	2335	−465	10665
1952	128	136	114	20.7	22.51	463	130	728	290	227	1846	−614	9612
1953	125	140	121	27.2	22.74	380	136	756	279	224	2518	−555	10368
1954	126	143	130	29.5	23.12	318	142	789	281	231	2762	−335	10926
1955	130	149	136	27.0	23.43	265	151	812	324	252	2120	−339	10478
1. kvt. 1955	128	146	134	28.0	23.23	320	147	803	335	258	2667	−330	..
2. kvt. —	129	148	136	25.0	23.38	265	152	807	299	225	2680	−268	10822
3. kvt. —	130	150	136	26.7	23.53	225	153	814	327	253	2345	−305	..
4. kvt. —	137	154	138	28.3	23.59	248	154	(823)	334	272	2120	−339	10478
Jan. 1956	133	153	137	22.0	23.49	302	156		346	272	2149	−344	
Febr. —	134	153	135	18.1	23.45	312	158		309	260	2210	−345	
Marts —	134	155	134	29.6	23.45	300	162		330	285	2277	−348	
April —	135	158	(136-37)	23.7		282	163		327	270	2328	−345	
Maj —						264					2369		

Kilder: »Economist«, »London & Cambridge Economic Service«, »International Financial Statistics« samt »Monthly Bulletin of Statistics«.
Tallene refererer til kalendermåneder eller er gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder. Tallene for valutastillingen er dog altid ultimotal.
[1]Incl. minedrift og energiproduktion. Sæsonudjævnet af LCES. [2]Anmeldt til arbejdsanvisningen. [3]Lønsats pr. uge i hovederhvervene. [4]Sæsonudjævnet. [5]Generalhandel. [6]Sterlingsmrådets beholdninger af guld samt amerikanske og canadiske dollars.

DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION[1]

Den økonomiske aktivitet har i den forløbne del af 1956 været påvirket af *ekstraordinære faktorer:* først en ualmindelig lang frostperiode og senere strejkerne i marts–april. Herved er igangsættelsen af nybyggeri og den sædvanlige sæsonopgang i industriproduktionen blevet forsinket.

I Det økonomiske Sekretariats årsoversigt, der blev afsluttet den 10. marts, er der regnet med, at den nedgang i den samlede efterspørgsel, som satte ind i 1955, i løbet af indeværende år vil blive bragt til ophør og afløst af stigende efterspørgsel og forøget økonomisk aktivitet. Bl.a. på grund af de nævnte ekstraordinære forhold er der ikke på det nuværende tidspunkt mulighed for at danne sig et skøn over denne prognoses holdbarhed.

For den udenlandske efterspørgsel – eksporten – tegner udsigterne sig imidlertid i øjeblikket mørkere, end da den økonomiske årsoversigt blev afsluttet, idet der siden da er indtruffet et stærkt fald i smørprisen. Den *nedgang i landbrugets indtægter,* som bliver en følge heraf, vil modvirke de tendenser til opgang i den samlede indenlandske efterspørgsel, som er udløst ved *lønstigningen for arbejdere og tjenestemænd,* men næppe ophæve den. Formentlig kan det derfor stadig anses for sandsynligt, at den økonomiske aktivitet vil vokse i den kommende tid. Man må derfor også regne med en stigning i importen, som med de nuværende udsigter for landbrugseksporten kan blive farlig for valutabalancen, idet det er tvivlsomt, om der kan skaffes fuld dækning gennem forøgelse af industrieksporten og højere indtægter fra skibsfarten. Handelsstatistikken for januar kvartal viser ganske vist en betydelig fremgang i industrieksporten i sammenligning med januar kvartal i 1955, men man tør ikke gå ud fra, at stigningstakten fra 1954 til 1955 kan opretholdes, dels fordi der kan opstå vanskeligheder ved at udvide produktionen tilstrækkeligt, dels fordi de gunstige afsætningsforhold i udlandet kan forringes. I denne forbindelse kan navnlig henvises til virkningerne af de foranstaltninger, der i England er gennemført for at dæmpe efterspørgslen, og til udviklingen i U.S.A., hvor produktionens fremskridt i den sidste tid er foregået i aftagende tempo.

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

INDUSTRIEN

Årets første måneder viser normalt stigende industriproduktion. Dette var også tilfældet i februar i år, hvor produktionsindekset steg til 119 mod 116 i januar, men stigningen var svagere end på samme tid de foregående år, og i marts gik indekset igen tilbage til 116.

Medens årsagen til, at stigningen i produktionen fra januar til februar i år indskrænkede sig til 3 points (mod 7 points i hvert af de to foregående år), i hvert fald delvis må søges i de klimatiske forhold, skyldtes produktionsnedgangen i marts i ganske overvejende grad *strejkerne,* der fra omkring midten af måneden helt standsede arbejdet i en række virksomheder og indirekte også må antages at have påvirket produktionen i nedadgående retning i virksomheder, hvor arbejderne ikke var gået i strejke. For industriens vedkommende fandtes de direkte strejkeramte virksomheder især i grupperne »papir- og grafisk industri«, »jern- og metalindustri« og »transportmiddelindustri«. I disse grupper gik produktionsindeksene ned fra henholdsvis 123, 143 og 153 i februar til 112, 136 og 116 i marts. Det må dog bemærkes, at nedgangen i produktionsindekset giver et for stærkt indtryk af strejkernes direkte virkninger på industriens samlede produktion. Det månedlige produktionsindeks bygger alene på oplysninger fra de større virksomheder, og da strejkerne for industriens vedkommende overvejende omfattede store virksomheder, bliver nedgangen, inden for det udsnit indekset omfatter, relativt stærkere end for industrien som helhed.

På forhånd må det antages, at *industriproduktionen i april* var påvirket af strejkerne i mindst samme omfang som i marts. Forligsmandens mæglingsforslag blev ophøjet til lov den 13. april, og arbejdet skulle have

Industriproduktionen.
(Procentvis forandring fra tilsvarende periode det foregående år).

	1. kvt. 1955	2. kvt. 1955	3. kvt. 1955	4. kvt. 1955	1. kvt. 1956	1954	1955
Næringsmiddelindustri	+ 4	÷ 2	+ 7	+ 1	÷ 1	+ 3	+ 2
Tekstilindustri	+ 4	÷ 3	÷ 9	÷14	÷13	÷ 4	÷ 6
Fodtøjs- og beklædningsindustri	+ 5	÷ 3	÷10	÷16	÷18	+ 2	÷ 6
Træindustri	+ 4	+ 2	+ 5	÷ 1	÷ 7	+ 4	+ 3
Papir- og grafisk industri	+ 5	+ 3	+ 3	+ 1	÷ 3	+10	+ 3
Kemisk industri	+ 3	÷ 7	+ 2	÷ 1	+ 2	+ 9	÷ 1
Sten-, ler- og glasindustri	0	÷ 9	÷ 4	÷ 8	÷10	+ 5	÷ 6
Jern- og metalindustri	+10	+ 4	0	÷ 2	÷ 5	+16	+ 3
Transportmiddelindustri	+ 6	+ 1	+ 1	+ 1	÷ 8	+22	+ 2
Industrien ialt	+ 5	÷ 1	0	÷ 3	÷ 6	+ 9	0
Heraf:							
Konsumvareindustri	+ 4	÷ 2	0	÷ 3	÷ 4	+ 5	0
Produktionsmiddelindustri	+ 7	+ 1	0	÷ 2	÷ 7	+14	+ 1

været genoptaget samme dag, men lovgivningsmagtens indgreb i arbejdskonflikten førte til omfattende proteststrejker, der også standsede arbejdet i virksomheder, som ikke hidtil havde været strejkeramt. Først den 16. april blev arbejdet genoptaget praktisk taget overalt, idet dog sømændene og nogle rugbrødsbagere i København fortsatte den ulovlige strejke måneden ud. På den anden side var chaufførstrejken i de store oliefirmaer standset ved lov allerede den 6. april, hvorved faren for olie- og benzinmangel var afværget også for industriens vedkommende.

BYGGEVIRKSOMHEDEN

For de tre første måneder af 1956 foreligger oplysninger om boligbyggeriet i hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer (Århus, Odense, Aalborg, Nørre Sundby og Esbjerg) og disses forstæder. Antallet af *påbegyndte lejligheder* i dette tidsrum er opgjort til 1862 (januar kvartal 1955: 1240), men samtidig fuldførtes 2205 lejligheder (januar kvartal 1955: 2785), hvorved antallet af *lejligheder under opførelse* i løbet af januar kvartal formindskedes med ca. 350 til ca. 11800. I marts var antallet af påbegyndte lejligheder dog lidt større end antallet af fuldførte lejligheder. Antallet af påbegyndte lejligheder i de større byområder var ca. 50 pct. større end i januar kvartal 1955, men med gunstigere vejrforhold ville der utvivlsomt allerede være blevet igangsat endnu mere boligbyggeri. Herpå tyder, at antallet af givne, men endnu ikke udnyttede byggetilladelser gennem hele kvartalet var stigende.

For *hele landet,* eksklusive de egentlige landkommuner, anslås antallet af lejligheder under opførelse pr. 1. april 1956 til 18800 mod 20700 på samme tidspunkt i fjor. De tilsvarende tal for det igangværende boligbyggeri pr. 1. april 1954, 1. april 1953 og 1. april 1952 var henholdsvis 22000, 21300 og 17500.

ARBEJDSLØSHEDEN

Ved udgangen af februar var det *samlede antal ledige* blandt de arbejdsløshedsforsikrede nået op på 140000, hvilket svarer til en arbejdsløshedsprocent af 20.5. I løbet af marts reduceredes ledigheden med ca. 10000, hvorved arbejdsløshedsprocenten gik ned til 19.1 mod 14.0 på samme tidspunkt i 1955. Det må dog tilføjes, at opgørelsen pr. ultimo marts i år var påvirket af arbejdskonflikten og den efterfølgende påskeuge. De direkte konfliktdeltagere er ikke medtaget som arbejdsløse, medens arbejdsløshedskassemedlemmer, der var arbejdsløse ved konfliktens begyndelse, fortsat er betragtet som ledige, uanset om de var udelukket fra at oppebære understøttelse gennem arbejdsløshedskasserne. Medlemmer, som uden at være direkte konfliktdeltagere blev ledige som følge af konfliktens virkninger, er medregnet i statistikken som arbejdsløse.

Siden udgangen af marts er arbejdsløsheden gået stærkt tilbage. Ved ugeopgørelsen den 16. maj taltes ca. 48000 arbejdsløse, hvilket giver en arbejdsløshedsprocent af 7.2. Men ledigheden lå dog *stadig noget højere* end på det tilsvarende tidspunkt i 1955.

LANDBRUGET

Husdyrproduktionen lå i gennemsnit for januar kvartal 9–10 pct. lavere end i januar kvartal i fjor. *Mælkeproduktionen* var trods nedgang i antallet af malkekøer et par procent større end i fjor, og for *okse- og kalvekød* var der en stigning på ca. 7 pct., men *ægproduktionen* gik ned med næsten 9 pct., og *flæskeproduktionen* var omtrent en femtedel mindre end i januar kvartal 1955. Den sidste svinetælling omkring midten af april viser imidlertid fortsat *stigning i svinebestanden*. På dette tidspunkt var det samlede antal svin siden begyndelsen af året steget med ca. ½ mill. stk. til næsten 4.5 mill. stk. mod ca. 4.7 mill. stk. i april 1955. Det samlede antal søer var nået op på 507000 mod 473000 i april i fjor, og heraf var 129000, henholdsvis 97000 drægtige for første gang.

Prisnoteringer for de vigtigste husdyrprodukter.
(Gennemsnit af ugentlige noteringer).

Kr. pr. kg	Smør	Flæsk	Æg	Kød
Januar–marts 1955	6,65	4,00	3,04	1,90
Januar–marts 1956	7,65	4,31	3,47	2,10

Trods den betydelige nedgang i de producerede mængder er *værdien af den animalske produktion* opgjort til samme beløb som i januar kvartal 1955, nemlig gnstl. knap 490 mill. kr. pr. måned, idet der for samtlige de vigtigste produkter er opnået højere priser end i fjor.

Smørnoteringen – det såkaldte afregningstal – var i hele januar kvartal uforandret 7.65 kr. pr. kg, men de priser, der kunne opnås ved eksport, var gennem det meste af perioden væsentligt lavere, og afregningstallet kunne kun holdes oppe ved betydelige tilskud fra smøreksportudvalgets reguleringsfond. I de første 3 uger af 1956 var prisen ved salg til England ca. 8,20 kr. pr. kg f.o.b., men i den sidste uge af marts var den faldet til 6.70 kr. pr. kg. Nedgangen fortsatte i de følgende uger, og i begyndelsen af maj opnåedes kun 5.39 kr. pr. kg på det engelske marked, næsten en trediedel mindre end ved årets begyndelse. Forinden havde smøreksportudvalget den 19. april sat afregningstallet ned fra 7.65 til 6.50 kr. pr. kg, og den 26. april fulgte en ny nedsættelse til 5,75 kr. På samme tidspunkt i fjor var afregningstallet 6.65 kr. pr. kg.

Baggrunden for sammenbruddet på smørmarkedet må først og fremmest søges i afsætningen af de *amerikanske overskudslagre,* der hindrede eksporten af dansk smør til en række sekundære markeder – især Vesttyskland og Finland. Herved blev eksporten til England større, end hvad der svarede til de gældende priser. Desuden var der i januar kvartal store tilførsler af *new zealandsk og australsk smør* til det engelske marked, og prisfaldet på disse sorter påvirkede også de priser, der kunne opnås for dansk smør. Ifølge den engelske importstatistik indførte England i januar kvartal ialt ca. 108 mill. kg smør mod 92 mill. kg i januar kvartal i fjor, deraf fra Danmark henholdsvis ca. 20.5 og 12.5 mill. kg.

Markedsberetningerne fra den allersidste tid tyder på en *stabilisering af smørmarkedet,* hvilket vel bl. a. hænger sammen med, at de amerikanske overskudslagre er udsolgt. Desuden kan der af sæsonmæssige årsager ventes en nedgang i tilførslerne fra New Zealand og Australien til det engelske marked, men der findes betydelige lagre af new zealandsk og australsk smør på kølehus i England. I denne forbindelse kan også nævnes, at den nye handelsaftale med Sovjetunionen indeholder tilsagn om at aftage 10000 tons dansk smør i de 2 år, aftalen gælder. Der foreligger dog endnu intet om, hvornår leveringer skal finde sted.

Hvad *baconmarkedet* angår, har noteringerne i London for dansk bacon været uforandret siden den 23. februar, da de ansattes til 304, 294 og 280 s. pr. cwt. for henholdsvis 1., 2. og 3. kvalitet. Det vil sige, at de danske eksportører til England foruden den faste minimumspris af 240 s. pr. cwt. har opnået et tillæg på henholdsvis 34, 24 og 10 s. pr. cwt. (= forskellen mellem noteringerne og 270 s. pr. cwt.) for den ganske vist stærkt formindskede baconeksport.

Den britiske regerings beslutning om at lade baconindførslen overgå til privat handel fra den 1. oktober 1956, da langtidskontrakten om køb af dansk bacon udløber, og samtidig indføre en *værditold på 10 pct. på bacon fra ikke-britiske lande,* har skabt et nyt usikkerhedsmoment for den danske landbrugseksport. Om virkningerne af den engelske bacontold kan vel på forhånd kun siges, at det vil afhænge af de til enhver tid herskende markedsforhold, om og i hvilket omfang den vil blive båret af de danske producenter. Imidlertid har den britiske regering i en protokol, der blev underskrevet den 27. februar, givet den danske regering visse tilsagn. Blandt disse er der navnlig grund til at hæfte sig ved de indrømmelser, som vedrører den situation, som vil opstå, hvis den engelske regering skulle indføre kvantitative restriktioner på indførslen af dansk bacon. I tilfælde af, at en regulering af indførslen af bacon sker ved tildeling af individuelle kontingenter til ikke-britiske lande, har den britiske regering forpligtet sig til at rådføre sig med den danske regering om valget af basisperiode og til at tildele Danmark i det mindste den procent, der er

fastsat i den dansk-britiske handelsoverenskomst af 1933 som ændret ved overenskomsterne af 1938 og 1949, det vil sige 70–75 pct. af baconimporten fra ikke-britiske lande. Desuden skal tolden, der for dansk bacon ikke kan overstige 10 pct. af værdien, suspenderes, så længe de kvantitative restriktioner er i kraft.

Iøvrigt har den britiske regering forpligtet sig til på anmodning at optage forhandlinger med Danmark med henblik på at træffe passende afhjælpende foranstaltninger, såfremt der på noget tidspunkt skulle indtræffe begivenheder, som berører eller kan ventes at ville berøre forholdene på det engelske baconmarked på en sådan måde, at der tilføjes de danske producenter væsentlig skade.

Den ordning, der er truffet ved protokollen af 27. februar, skal forblive i kraft i 4 år fra den 1. oktober 1956, hvorefter den kan bringes til ophør af en af regeringerne med 6 måneders varsel.

Udførslen af de vigtigste landbrugsprodukter.[1]

	1. januar—13. maj 1955	1956
Smør, 1000 tons	41	41
Ost, 1000 tons	18	18
Bacon og flæsk, 1000 tons	113	82
Æg, 1000 tons	39	37
Hornkvæg, 1000 stk.	187	204

I de første ca. 4½ måned af 1956 (til 13. maj) er der sket visse forskydninger i *landbrugseksportens geografiske fordeling* i sammenligning med den tilsvarende periode i 1955. Af en uforandret smøreksport på 41 mill. kg aftog England 32 mill. kg mod 23 mill. kg i 1955, medens Vesttyskland kun købte 1.8 mill kg mod 8.4 mill. kg og Finland intet mod 3.2 mill. kg. Årsagen til denne udvikling er allerede nævnt. Osteeksporten, der androg 18 mill. kg ligesom i den tilsvarende periode i fjor, har også i år haft Vesttyskland som hovedaftager, og dette gælder i endnu højere grad ægeksporten. Medens den samlede ægeksport viser en mindre nedgang fra 39 mill. kg i 1955 til knap 37 mill. kg i 1956, steg eksporten til Vesttyskland fra 19 til næsten 23 mill. kg, hvorimod England i år kun har aftaget ca. 3 mill. kg æg mod over 10 mill. kg i 1955. Vesttyskland har også som sædvanligt aftaget hovedparten af eksporten af levende og slagtet hornkvæg. Af eksporten af bacon og flæsk, der i forhold til 1955 er formindsket med over 25 pct., er i år kun ca. 3 mill. kg afsat udenfor det engelske marked mod ca. 13 mill. kg i fjor. Til trods herfor er baconeksporten til England gået ned fra 99 til knap 79 mill. kg.

[1] Efter »Landbrugsraadets Meddelelser«.

LANDBRUGETS OVERENSKOMSTFORHOLD

Samtidig med at det voldsomme fald i smørprisen har bevirket en nedgang i landbrugets indtægter, er det lykkedes *landarbejderne* at opnå en forholdsvis større lønforhøjelse end den, arbejderne i de øvrige erhverv har fået ved mæglingsforslagets ophøjelse til lov den 13. april. Lønforhøjelserne angår dog direkte kun de landarbejdere, der er beskæftiget på de større gårde, som står i landbrugets arbejdsgiverforening. Det lykkedes ikke parterne selv at forhandle sig til rette om de nye overenskomster, men forligsmanden kunne den 20. april fremsætte et mæglingsforslag, som var anbefalet af både arbejdernes og arbejdsgivernes repræsentanter, og den 2. maj forelå meddelelse om mæglingsforslagets vedtagelse. For arbejdsgivernes vedkommende skete vedtagelsen dog kun med et forholdsvis ringe flertal, idet der blev afgivet ja-stemmer svarende til 141 mill. kr. i udbetalt arbejdsløn, medens nej-stemmerne repræsenterede 112 mill. kr. I Dansk Arbejdsmands Forbund skete vedtagelsen derimod med overvældende majoritet.

Ved den nye overenskomst, hvis gyldighedsperiode er 2 år, har landarbejderne opnået både *arbejdstidsforkortelse* og *lønforhøjelser*. Hidtil har arbejdstiden i landbruget været 54 timer ugentlig i sommerhalvåret og 48 timer i de øvrige 6 måneder, men efter overenskomsten skal arbejdstiden i det første år være 54 timer i 5 måneder og 48 timer i 7 måneder, i det andet år 54 timer i 4 måneder og 48 timer i 8 måneder. Dette betyder, at arbejdstiden det første år reduceres med 25 timer og det andet år med yderligere 25 timer i forhold til den hidtidige tilstand.

Lønforbedringerne for landarbejderne består dels i et lavtlønstillæg, dels i et generelt løntillæg, og bestemmelserne herom følger i hovedsagen loven af 13. april. Lavtlønstillægget, der også her varierer mellem 1 og 10 øre pr. time, har imidlertid meget større betydning i landbruget end i industri og håndværk, idet man må regne med, at langt den overvejende del af landbrugets arbejdskraft vil få det fulde lavtlønstillæg, medens kun en meget begrænset del af industriens arbejdere har så lave lønninger, at de kan opnå det fulde tillæg. Det generelle løntillæg andrager for mandlige arbejdere over 18 år 9 øre pr. time og for kvindelige arbejdere over 18 år 8 øre pr. time, heri indbefattet erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i de uger, hvori der forekommer »søgnehelligdage«. For arbejdere under 18 år forhøjes normallønnen med 2 øre pr. time.

Da man som nævnt kan regne med, at de allerfleste landarbejdere vil få det maksimale lavtlønstillæg, kan *den samlede lønforhøjelse* for voksne mandlige arbejdere anslås til ca. 19 øre pr. time. Den samlede omkostningsforøgelse er af arbejdsgiverne beregnet til ca. 75 mill. kr. årlig eller ca. 650 kr. pr. arbejder, og den procentvise lønstigning som følge af overenskomsten til ca. 6 mod ca. 3 i industrien.

Arbejdsgivernes betænkeligheder ved at antage mæglingsforslaget fremgår ikke alene af, at et betydeligt mindretal stemte imod forslaget, men bevirkede også, at der inden dets fremsættelse blev ført en *forhandling mellem parterne og regeringen*. Under denne forhandling gav arbejdsgiverne udtryk for deres frygt for, at de med mæglingsforslaget forbundne merudgifter skal bringe landbruget i vanskeligheder, som kan medføre en nedgang i eksporten, og anmodede regeringen om den fornødne støtte fra statsmagtens side i en sådan situation. På denne foranledning afgav statsministeren en erklæring, der er optaget som tillæg til selve mæglingsforslaget, og hvori det hedder, at regeringen i påkommende tilfælde vil være villig til at forhandle med landbrugets hovedorganisationer med det formål at søge veje til afhjælpning af sådanne vanskeligheder.

UDENRIGSHANDEL OG VALUTASTILLING

Trods faldet i smørprisen og nedgangen i baconeksporten var *den samlede eksport* i januar kvartal noget større end i den tilsvarende periode i fjor, idet nedgangen i landbrugseksporten mere end opvejedes af forøget eksport af industriprodukter. Fremgangen i *industrieksporten* i sammenligning med januar kvartal 1955 androg godt 16 pct. En gennemgang af de enkelte hovedgrupper i handelsstatistikken viser stigende eksport på næsten alle områder, hvor eksporten er af nogen betydning. Den vigtigste undtagelse er eksporten af kødkonserves, der er gået ned fra 72 til 58 mill. kr. Særlig stærk var stigningen for transportmidler, hvor eksporten i januar kvartal i år udgjorde ialt 93 mill. kr. mod 41 mill. kr. i januar kvartal i fjor. Man må dog ikke drage for vidtgående slutninger af denne udvikling, idet det meget høje tal for denne gruppe i år for den væsentligste del skyldes eksport af nye skibe, og denne eksport ikke kan ventes at fordele sig jævnt over året.

For januar kvartal som helhed lå *importen* lidt lavere end i fjor, og i sammenligning med oktober kvartal 1955 var der en væsentlig nedgang. Importen af korn og kornvarer, af foderstoffer og af tobak viser betydelige stigninger (til gengæld var eksporten af korn og kornvarer mere end dobbelt så stor som i januar kvartal i fjor), men i de fleste andre varegrupper var importen mindre end i fjor. Specielt lægger man mærke til, at importen af brændselsstoffer, smøreolier m. v. trods den stærke prisstigning for kul og koks kun er steget fra 388 mill. kr. i januar kvartal 1955 til 391 mill. kr. i januar kvartal 1956. Denne ubetydelige stigning dækker over en væsentlig nedgang i de importerede mængder af fast brændsel, for stenkul med over en trediedel og for cinders og koks med ca. en femtedel. Der kan næppe være tvivl om, at der på dette og andre områder er tæret på de eksisterende lagerbeholdninger, og at en del af valutafrem-

gangen i de første 3 måneder af 1956 er sket på bekostning af lagerbeholdningerne, der som nærmere udviklet i det foregående nummer af »Økonomi og Politik« (se side 254) er en slags sekundær valutasererve.

Udenrigshandelen.
(Månedsgennemsnit i mill. kr.).

	Import	Eksport	Heraf:		Importoverskud
			Landbrugsprodukter	Industrivarer	
1953	573	508	320	165	65
1954	669	546	329	193	123
1955	675	599	345	228	76
1. kvartal 1955	682	585	350	208	97
2. – –	651	579	324	230	72
3. – –	652	570	323	219	82
4. – –	714	664	380	253	50
1. kvartal 1956	672	606	334	242	66

Nationalbankens netto- valutagæld formindskedes i januar kvartal med 109 mill. kr., og da de private bankers udenlandske tilgodehavender samtidig forøgedes med 41 mill. kr., blev den samlede valutafremgang i de tre måneder 150 mill. kr. Nationalbankens og de private bankers *samlede netto-valutagæld* udgjorde herefter kun 68 mill. kr. mod 412 mill. kr. i juni 1955. Fremgangen blev imidlertid brat afbrudt i april, da nationalbankens valutagæld forøgedes med næsten 70 mill. kr., og i første halvdel af maj fulgte en ny stigning i gælden på godt 55 mill. kr.; fra 15. til 31. maj bedredes stillingen dog påny med ca. 5 mill. kr.

Det er nærliggende at sætte valutaunderskuddet i månederne maj og april i forbindelse med *arbejdskonflikten,* der bl.a. medførte forsinkelser i landbrugseksporten og merudgifter i fremmed valuta til varernes transport ad store omveje, indtægtstab for skibsfarten o.s.v. Desuden kan det tænkes, at usikkerheden i forbindelse med hele overenskomstsituationen har medført betalingsmæssige forskydninger, der har virket i samme retning. Antagelig er det dog kun en del af valutaunderskuddet, der kan forklares på denne måde. En anden og på længere sigt mere alvorlig årsag må utvivlsomt søges i nedgangen i landbrugets eksportindtægter som følge af faldet i smørprisen, og man tør i det hele taget næppe regne med, at den nye stigning i valutagælden udelukkende er et eengangsfænomen.

Bankernes nettotilgodehavende i udlandet[1].

(Mill. kr.).

Ultimo	E.P.U.	U.S.-doll.	Can. doll. o. sfrcs.	Andre valutaer	Internat. inst. (netto)	Ialt national-banken	Private banker	Tilsammen
Dec. 1951....	÷266	267	4	106	÷ 91	20	÷54	÷ 34
Dec. 1952....	÷223	494	8	156	÷103	332	÷44	288
Dec. 1953....	÷432	669	8	172	÷ 91	326	÷33	293
Dec. 1954....	÷673	637	8	÷59	÷ 85	÷172	÷35	÷207
Jan. 1955....	÷666	647	7	÷63	÷ 84	÷159	÷11	÷170
Febr. —	÷703	563	6	÷59	÷ 60	÷253	15	÷238
Marts —	÷716	546	7	÷58	÷ 85	÷306	5	÷301
April —	÷758	537	7	÷47	÷ 71	÷332	18	÷314
Maj —	÷755	480	6	÷34	÷ 98	÷401	42	÷359
Juni —	÷848	474	6	÷22	÷ 66	÷456	44	÷412
Juli —	÷836	499	6	÷17	÷ 77	÷425	34	÷391
Aug. —	÷816	506	10	÷17	÷114	÷431	51	÷380
Sept. —	÷813	544	10	÷15	÷ 80	÷354	29	÷325
Okt. —	÷795	520	11	÷14	÷ 93	÷371	18	÷353
Nov. —	÷743	572	12	÷39	÷ 92	÷290	15	÷275
Dec. —	÷732	596	12	÷40	÷ 75	÷239	21	÷218
Jan. 1956....	÷682	598	11	÷40	÷ 75	÷188	26	÷162
Febr. —	÷677	628	10	÷37	÷ 87	÷163	40	÷123
Marts —	÷670	659	10	÷39	÷ 90	÷130	62	÷ 68
April —	÷687	592	8	÷40	÷ 72	÷199	57	÷142
Maj —	–	–	–	–	–	÷251	–	–

[1] Tallene i første kolonne angiver gælden til E. P. U. efter afregningen for den pågældende måned og tallene i den anden kolonne dollarbeholdningen med tillæg af tilgodehavende eller fradrag af skyldige dollarbetalinger til E. P. U.

PRISER OG LØNNINGER

Det danske *engrospristal* er i løbet af de første 4 måneder af 1956 steget med næsten 2 pct. Stigningen omfatter praktisk taget alle varegrupper med undtagelse af animalske levnedsmidler, hvor faldet i smørprisen er hovedårsagen til en nedgang i indekset på henved 5 pct. Indekset lå dog endnu i april lidt højere end for et år siden. De største stigninger finder man for vegetabilske levnedsmidler og for brændsel og mineralske olier, jvfr. nedenstående oversigt. På de internationale varemarkeder har korn- og foderstofpriserne været stigende, medens der har været prisfald for nogle metaller og gummi. Det bør også nævnes, at stigningen i fragterne synes at være ophørt. Fragtratetallet for april er beregnet til 179 (1949 = 100) mod 146 i april i fjor og 162 i gennemsnit for hele året 1955.

Engrospristallet.
(1935=100).

	April 1955	Dec. 1955	Jan. 1956	Febr. 1956	Marts 1956	April 1956	Ændring i pct. April 1955 -april 1956	Ændring i pct. Dec. 1955 -april 1956
Vegetab. levnedsmidler	355	348	352	354	361	371	+ 4.5	+ 6.6
Animalske levnedsmidler	311	335	322	325	332	319	+ 2.6	÷ 4.8
Foderstoffer	437	422	413	408	415	435	÷ 0.5	+ 3.1
Gødningsstoffer	235	239	242	244	246	247	+ 5.1	+ 3.3
Brændsel og mineralske olier	444	505	505	534	537	538	+21.2	+ 6.5
Jern, metaller og varer deraf.	328	345	346	349	351	350	+ 6.7	+ 1.4
Bygningsmaterialer (undt. træ)	262	270	279	279	279	279	+ 6.5	+ 3.3
Træ og papir	486	495	496	498	500	500	+ 2.9	+ 1.0
Tekstil og konfektion	333	330	330	332	332	333	-	+ 0.9
Huder. læder og skotøj	306	307	307	306	306	307	+ 0.3	-
Kemisk-tekniske varer	229	250	248	248	251	251	+ 9.6	+ 0.4
Engros-pristallet	350	360	358	362	366	367	+ 4.9	+ 1.9
Råvarer og halvfabrikata	406	424	423	431	435	442	+ 8.9	+ 4.2
Færdigvarer	323	330	327	329	333	331	+ 2.5	+ 0.3
Importvarer	416	432	431	439	440	441	+ 6.0	+ 2.1
Eksportvarer	309	370	349	349	343	326	+ 5.5	÷11.9

Prisudviklingen har i den forløbne del af 1956 været i høj grad *ugunstig for Danmark,* dels fordi importpriserne har været stigende, dels og især på grund af faldet i eksportpriserne. I sammenligning med december 1955 var prisindekset for importvarer i april gået op med ca. 2 pct., medens indekset for eksportvarer var faldet næsten 12 pct. Derimod var i forhold til april 1955 bytteforholdet næsten uændret, idet både import- og eksportvarer var steget ca. 5 pct.

Detailpristallet for april viste en ny opgang, der gør det sandsynligt, at pristallet for juli, der er lønregulerende, vil give arbejdere og tjenestemænd i hvert fald et nyt dyrtidstillæg til efteråret. Man kan ganske vist regne med, at faldet i smørprisen, der ikke var slået igennem i detailhandelen, da priserne til brug ved beregningen af aprilpristallet blev indsamlet, vil påvirke fødevareudgifterne i juli-pristallet i nedadgående retning, men på andre områder må der antagelig regnes med fortsat stigende udgifter. Bl.a. vil udgiften til skatter, der reguleres i juli-pristallet, formentlig gå op.

Pristalsbudgettet.

Kr.	April 1955	Juli 1955	Okt. 1955	Jan. 1956	April 1956	Ændring i pct. April 1955–april 1956
Fødevarer	4052	4191	4283	4347	4408	+ 8.8
Klæder, fodtøj, vask	1630	1674	1706	1721	1736	+ 6.5
Bolig	1015	1015	1015	1058	1058	+ 4.2
Brændsel, belysning	653	672	762	779	809	+23.9
Skatter ÷ børnetilskud	1068	1119	1119	1119	1119	+ 4.8
Sparebeviser	–	÷176	÷176	÷176	÷176	–
Kontingenter o. l.	760	760	760	761	772	+ 1.6
Anskaffelser og vedligeholdelse	589	599	605	608	611	+ 3.7
Spiritus, tobak, fortæring ude	926	934	934	938	938	+ 1.3
Hygiejne, kulturelle udgifter	1127	1141	1165	1177	1180	+ 4.7
Transport	355	358	362	364	364	+ 2.5
Iøvrigt	775	791	808	815	827	+ 6.7
Ialt	12950	13078	13343	13511	13646	+ 5.4[1]
Detailpristallet:						
Juli 1914=100	393	397	405	410	416	.
1935 gnstl.=100	229	231	236	239	241	.
Detailpristallet uden fradrag for sparebeviser:						
Juli 1914=100	393	402	410	415	419	.
1935 gnstl.=100	229	234	239	242	244	.
Særpristallet:						
Juli 1914=100	391	395	403	408	.	.
1935 gnstl.=100	228	230	235	238	.	.

Efter vedtagelsen af mæglingsforslaget om landarbejderoverenskomsterne manglede endnu *slagteriarbejderne* at få deres overenskomstforhold bragt i orden. Her fremsatte forligsmanden den 11. maj et mæglingsforslag, der med anbefaling fra begge sider blev sendt til urafstemning og vedtoges d. 23. maj. De samlede lønforbedringer er af størrelsesordenen 3 mill. kr. pr. år. Desuden har *statens tjenestemænd* opnået lønforhøjelser til et samlet beløb af ca. 51 mill. kr. i indeværende finansår og ca. 74 mill. kr. i 1957–58, og til forhøjelse af de kommunale tjenestemænds lønninger vil der medgå et lignende beløb. Lægges hertil de lønforhøjelser, arbejderne har fået ved de nye overenskomster, kommer man til en samlet årlig lønforhøjelse for arbejdere og tjenestemænd på antagelig noget over

[1] Uden fradrag for sparebeviser 6.7.

300 mill. kr. For industriarbejdernes vedkommende betyder de nye overenskomster en lønforhøjelse på henved 3 pct., og inklusive lønreguleringen efter januar-pristallet kan lønstigningen i år anslås til 4–5 pct. Da arbejdslønnen mange steder i udlandet er steget lige så stærkt eller stærkere, er der næppe sket nogen almindelig forringelse af den danske industris konkurrenceevne ved lønforhøjelserne.

DEN INDENLANDSKE LIKVIDITETSUDVIKLING OG RENTEFORHOLDENE

Nationalbanken forbedrede i januar kvartal sin valutastilling med godt 100 mill. kr., men samtidig reduceredes statens gæld til banken med ca. 175 mill. kr., og banken solgte obligationer for ca. 45 mill. kr. Det samlede resultat af disse bevægelser var en *noget formindsket likviditet.* I april skete der ingen ændringer i statens gæld til nationalbanken, og likviditeten formindskedes yderligere som følge af stigningen i valutagælden. Med forhøjelsen af tolden på tekstilvarer er der taget bestemmelse om, at *deponeringsordningen for tekstilvarer* gradvis skal afvikles. Det beløb, som importørerne har indestående i nationalbanken i henhold til deponeringsordningen, og som ultimo marts udgjorde 143 mill. kr., vil blive udbetalt efterhånden i løbet af 12 måneder.

	April 1955	Maj 1955	Dec. 1955	Jan. 1956	Febr. 1956	Marts 1956	April 1956	Maj 1956
Nationalbanken:								
Udenlandske tilgodeh., netto	÷332	÷401	÷239	÷188	÷163	÷130	÷199	÷251
Nettotilgodehavende hos staten	2376	2557	2469	2290	2476	2292	2293	2564
Obligationer og aktier	473	475	539	514	505	495	491	491
Seddelomløb	1986	1973	2217	2097	2075	2149	2102	2099
Foliokonto	363	488	441	391	522	365	343	512
Tilsammen	2349	2461	2658	2488	2597	2514	2445	2611
Forretningsbankerne:								
Kassebeholdning	762	921	914	802	860	816	780	
Obligationer og aktier	1186	1201	1157	1230	1275	1294	1295	
Udlån ialt	6021	5965	6179	6180	6116	6139	6179	
Indlån ialt	6702	6819	6850	6788	6983	6934	6932	
Sparekasserne:								
Obligationer og aktier	1452	1438	1416	1433	1441	1441	1419	
Udlån ialt	3614	3633	3655	3674	3686	3718	3750	
Sparernes tilgodehavende	4980	5011	4922	4968	5011	5049	5129	

Salget af statsobligationer har været stigende. Nettotilgangen af cirkulerende statsobligationer (pålydende værdi) var i januar kvartal 52 mill. kr., medens det tilsvarende tal for hele året 1955 kun var 57 mill. kr. Desuden steg omløbet af skatkammerbeviser fra 17 til 89 mill. kr., altså med 72 mill. kr. Nettotilgangen af cirkulerende kredit- og hypotekforeningsobligationer var noget mindre end i januar kvartal 1955, nemlig 126 mill. kr. mod 148 mill. kr. Obligationskurserne er ikke undergået nævneværdige ændringer i den forløbne del af 1956, men aktiekurserne har været stigende og ligger nu i gennemsnit ca. 16 pct. højere end på samme tidspunkt i fjor.

STATSFINANSERNE

Efter vedtagelsen af tillægsbevillingsloven for 1955–56 viser drifts- og anlægsbudgettet for dette finansår et *overskud* på godt 500 mill. kr., medens der for indeværende finansår kun er budgetteret et overskud på ca. 350 mill. kr. Af finansminister Kampmanns udtalelser ved tillægsbevillingsforslagets 3. behandling den 18. maj fremgik det imidlertid, at der allerede nu måtte regnes med, at dette overskud ville blive forringet med over 100 mill. kr., væsentlig som følge af højere udgifter til lønninger. Da valutasituationen efter den sidste tids udvikling ikke netop opfordrer til en lempelse af finanspolitikken, vil regeringen imidlertid bestræbe sig for, at der snarest gennemføres *besparelser* eller tilvejebringes *nye indtægter,* der i det mindste kan bringe overskuddet op på de oprindeligt budgetterede 350 mill. kr.

23.–5.–1956.

C.L.

POLITISK KRONIK

UDLANDET

Januar 1956

1. – Saars tre tysksindede partier danner koalitionsregering under ledelse af Den kristeligdemokratiske Unions formand, Hubert Ney.

Det sudanske parlament modtager Storbritanniens og Ægyptens anerkendelse af Sudans uafhængighed og suverænitet. Også USA m. fl. har anerkendt Sudan. USSR anerkender 3. jan. – 22. Sudans udenrigsminister Moubarak Zarrouk udtaler, at den offentlige mening i landet modsætter sig deltagelse i militære alliancer, også den ægyptisk-syrisk-saudiarabiske.

2. – Ved valgene til den franske nationalforsamling går kommunisterne frem fra 98 til 150 mandater. Det nye poujadistiske parti får 52 mandater. (Se iøvrigt artiklen i dette hefte af »Økonomi og Politik«, s. 3–23.)

5. – Efter præsident Titos besøg i Ægypten udsendes jugoslavisk-ægyptisk kommuniqué, der bl. a. vender sig mod pagter og militærblokke, erklærer sig enig i Bandung-principperne og forudser udvidet handelsmæssigt og økonomisk samarbejde mellem Jugoslavien og Ægypten.

7. – Jordans regeringschef Ibrahim Hashem indgiver regeringens afskedsbegæring. Der er proklameret generalstrejke i Amman, og store demonstrationer vender sig mod Bagdadpagten. – 9. dannes ny regering under fhv. udenrigsminister Samir el-Rifai, der erklærer, at han ikke agter at føre Jordan ind i nye pagter, men vil styrke forbindelserne med andre arabiske stater. – 11. Et saudiarabisk-syrisk-ægyptisk memorandum tilbyder Jordan økonomisk bistand til erstatning for den engelske støtte.

9. – I Washington undertegnes en venskabstraktat mellem Costa Rica og Nicaragua, hvorved der bringes en ende på gnidningerne mellem de to lande.

Præsident Eisenhower fremlægger et budskab om landbruget for kongressen. Det indeholder et program, der skal formindske overskudsproduktionen ved oprettelse af en såkaldt jordbank.

10. – Den australske premierminister Menzies omdanner sin regering og indfører efter engelsk mønster en deling mellem en mindre kreds af kabinetsministre (i alt 12) og en gruppe ministre uden for kabinettet.

11. – Udenrigsminister Dulles erklærer i interview i »Life«, at USA i de sidste tre år i tre tilfælde har været på randen af krig, men at faren afværgedes ved, at Dulles lod USSR og Kina underrette om, at USA ville anvende taktiske atomvåben mod kinesiske baser. Interviewet kritiseres bl. a. af den demokratiske præsidentkandidat i 1952, Adlai Stevenson, 14. jan.

13. – Der undertegnes en jugoslavisk-sovjetisk overenskomst om teknisk bistand fra USSR til Jugoslavien og om en 10-års kredit til et ikke-angivet beløb.

14. – Den spanske regering meddeler, at den vil medvirke til selvstyre for Spansk Marokko. – 29. bemyndiger regeringen højkommissæren i Spansk Marokko til efterhånden at lade det marokkanske kabinet varetage indre forvaltningsforhold.

15. – Forslaget til den 6. sovjetiske femårsplan, der skal forelægges kommunistpartiets kongres, regner med forøgelse af sværindustriproduktionen med 70 % og af forbrugsvarer med 60 %.

16. – Ministerpræsident Bulganin erklærer, at USSR er villig til at oprette diplomatiske forbindelser med de af de latin-amerikanske stater, med hvilke Sovjetunionen ikke allerede har sådanne relationer. USSR er også indstillet på en forøgelse af handelen med Latinamerika.

Den ægyptiske regeringschef oberst Nasser offentliggør et forfatningsudkast, der skal til folkeafstemning 26. juni 1956.

Indonesien afbryder forhandlingerne med Holland om de politiske og økonomiske forbindelser mellem de to lande.

Voldsomme uroligheder udbryder i Bombay, efter at premierminister Nehru har meddelt, at byen i forvaltningsmæssig henseende skal sortere direkte under centralregeringen. – 22. har urolighederne kostet 65 menneskeliv.

18. – Det østtyske folkekammer vedtager lovforslag om oprettelse af østtysk hær.

19. – FN's sikkerhedsråd vedtager enstemmigt en let revideret udgave af et d. 12. jan. fremsat vestmagtforslag, indeholdende en fordømmelse af et israelsk angreb på syriske grænseposter 11. dec. 1955.

Den engelske regering hævder i hvidbog om eksporten af militært overskudsmateriel til Mellemøsten, at områdets militære styrkeforhold ikke er ændret ved salget.

20. – Et fælleskommuniqué fra Liberias regering og en sovjetisk delegation meddeler, at de to lande vil udveksle ambassadører.

24. – Finlands landbrugsorganisationer beslutter at forhøje priserne på landbrugsvarer. – 25. meddeler de socialdemokratiske ministre i koalitionsregeringen, at grundlaget for samarbejdet mellem socialdemokrater og agrarpartiet er fjernet ved prisforhøjelserne. Næste dag indgiver de afskedsbegæring til statsminister Kekkonen, der demissionerer d. 27. jan.

25. – Præsident Eisenhower modtager brev fra ministerpræsident Bulganin, der foreslår afsluttelse af venskabs- og samarbejdsoverenskomst mellem USSR og USA. Dette afslår Eisenhower d. 28. jan.

26. – Repræsentanter for Finland og USSR undertegner i Helsinki protokollen om overladelse af Porkala til Finland. Samme dag rykker finske tropper ind i området.

27. – I et memorandum til England og USA om forholdene i Mellemøsten erindrer den franske regering om, at den modsatte sig oprettelsen af Bagdadpagten, og nu er modstander af dens udvidelse.

Et møde i Warszawapagtens militærudvalg åbnes i Prag. Næste dag meddeler et kommuniqué, at dele af Østtysklands nye hær (se 18.1.56) skal underlægges pagtens enhedskommando, og at den østtyske forsvarsminister Willi Stoph vil blive viceoverstbefalende i enhedskommandoen.

31. – Guy Mollet danner fransk regering især bestående af socialister og radikale. Pierre Mendès-France bliver minister uden porteføljе.

Februar 1956

1. – Ministerpræsident Bulganin udtaler i brev til præsident Eisenhower, at FN-chartret ikke kan blive effektivt, før USA og USSR har ordnet deres forbindelser.

Den sovjetiske indenrigsminister S. Kruglov erstattes med N. P. Dudorov.

Det oplyses, at Den sydafrikanske Union har anmodet Sovjetunionen om at nedlægge sin konsulatsrepræsentation i unionen, fordi konsulatet har forbindelse med samfundsomstyrtende elementer, især blandt bantubefolkningen og inderne.

4. – Den franske premierminister Guy Mollet erklærer, at hans politik tilsigter ligestilling for franskmænd og arabere i Algier. Frie valg skal afholdes, så snart ordenen er genoprettet. – 6. ankommer Mollet til Algier og mødes af en fjendtlig demonstration, arrangeret af franske kolonister. Demonstrationen gælder også den nyudnævnte ministerresident i Algier, general Catroux. Mollet meddeler samme dag, at Catroux har anmodet om og fået sin afsked. – 9. udnævnes finansminister Robert Lacoste til hans efterfølger. – 28. udtaler Mollet, at Algier er uløseligt forbundet med Frankrig.

6. – Sikkerhedsrådet anbefaler optagelse af Sudan i FN.

8. – Den engelske koloniminister Lennox-Boyd og Den malayiske Federations premierminister Abdul Rahman undertegner en rapport, hvorefter federationen i august 1957 skal opnå fuldt selvstyre indenfor det britiske statssamfunds rammer.

9. – Den internationale genopbygningsbank vil bidrage til finansieringen af en nildæmning med 200 mill. dollars.

10. – Det japanske parlament vedtager enstemmigt en resolution, der ønsker forbud mod forsøg med kernevåben.

11. – Ved en folkeafstemning på Malta 11. og 12. om øens eventuelle nærmere tilknytning til England går 74,8 % af de afgivne stemmer ind for forslaget.

De to engelske diplomater Guy Burgess og Donald MacLean, der forsvandt i 1951, giver et presseinterview i Moskva, hvori de erklærer, at deres rejse til USSR skyldtes ønske om at arbejde for bedre forståelse mellem USSR og Vesten.

13. – Det sovjetiske udenrigsministerium erklærer, at Mellemostens forhold står i direkte forbindelse med USSRs sikkerhed, og at alle handlinger, der medfører øget spænding i området, må vække sovjetregeringens ængstelse.

Indonesiens regering beslutter med øjeblikkelig virkning at opsige overenskomsten af 1949 om union mellem Indonesien og Holland.

14. – Ved åbningen af det sovjetiske kommunistpartis 20. kongres erklærer partisekretær Khrushchev i centralkomiteens beretning, at tesen om krigens uundgåelighed, så længe imperialismen eksisterer, ikke længere er gyldig. Kommunismens sejr skal baseres på den socialistiske produktionsform. Der findes mange veje til socialismen, herunder også den parlamentariske. Krushchev udtaler også, at det leninske princip om partiets kollektive ledelse tidligere ofte var blevet krænket, men nu respekteres. – 16. udtaler første viceregeringschef Mikojan, at partiet i 20 år har savnet kollektiv ledelse, mens en persondyrkelse florerede. Mikojan kritiserer Stalins skrift »Socialismens økonomiske Problemer i Sovjetunionen« og han efterlyser en ny partihistorie. – 18. meddeler forsvarsminister Sjukov, at USSR er i besiddelse af kernevåben, der kan nå USAs område. Udenrigsminister Molotov siger, at udenrigsministeriet har begået visse fejltagelser og bl.a. undervurderet den internationale arbejderbevægelse, fredsbevægelsen og kolonifrihedsbevægelser. – 24. holder Krushchev, ifølge New York Times 16. marts, møde for de sovjetiske kongresdeltagere og giver opsigtsvækkende oplysninger om Stalins gerninger.

15. – Den finske statsminister Kekkonen, Agrarpartiet, vælges til præsident med 151 stemmer mod socialdemokraten Fagerholms 149. – 17. anmoder Kekkonen Fagerholm om at danne ny regering.

Udenrigsminister Dulles erklærer, at USA fortsat ønsker tilbagegivelse af fuld suverænitet og selvstyre til de baltiske lande.

Den israelske regeringschef Ben Gurion meddeler, at Israel indtil videre vil undlade at iværksætte arbejde ved den israelsk-syriske grænse med afledningen af Jordans vand.

17. – Den engelske finansminister MacMillan meddeler i underhuset, at der vil blive iværksat yderligere foranstaltninger til bekæmpelse af inflationstendenserne og forbedring af betalingsbalancen.

18. – USSR foreslår i note til England, at der indkaldes en international konference til drøftelse af situationen i Viet-nam.

Peking radio meddeler, at Kina og Kambodia har undertegnet en deklaration, bygget på Bandung-principperne.

19. – USSRs, Italiens, Bulgariens, Finlands og Polens kommunistpartier tilkendegiver i det polske kommunistpartis organ Trybuna Ludu, at Kominterns ophævelse i 1938 af det polske kommunistparti var begrundet med falske beviser.

20. – Landdagen i Nordrhein-Westphalen styrter den kristelig-demokratiske Karl Arnolds ministerium, hvorved forbundsregeringen mister sit to trediedeles flertal i forbundsrådet. Den nye regeringschef er socialdemokrat. Ministerstormens ophavsmænd var de frie demokraters partiafdeling i Nordrhein-Westphalen, der hidtil havde samarbejdet med de kristelige demokrater.

21. – Østrigs regering meddeler, at landet vil tilslutte sig Europarådet.

22. – Præsident Eisenhower bemyndiger den amerikanske atomkraftkommission til at stille 40.000 kg uran til rådighed for salg eller udlejning hjemme og ude til fredeligt brug, dog ikke til lande, der selv producerer uran, eller til USSR og sovjetiske vasalstater.

Ved de fransk-marokkanske forhandlinger om Marokkos status erklærer Marokkos regeringschef Si Bekkai, at Marokko bør nyde en suveræn stats rettigheder m.h.t. forsvar, sikkerhed og diplomati. Næste dag udtaler udenrigsminister Pineau, at der ikke, som ønsket af marokkanerne, kan blive tale om ophævelse af den fransk-marokkanske traktat af 1912 uden det franske parlaments samtykke.

23. – 16 medlemmer af Tysklands Frie demokratiske Parti forlader partigruppen i forbundsdagen bl.a. med henvisning til ministerstormen i Nordrhein-Westphalen 20. feb.

Den engelske koloniminister Lennox-Boyd og repræsentanter for en række vestindiske øer undertegner rapport om oprettelse af karaibisk federation inden for det britiske statssamfund.

27. – Repræsentanter for bl.a. USA, USSR, England og Canada indleder konference i Washington om oprettelse af et internationalt organ for atomkraftens fredelige anvendelse.

Den sydafrikanske Unions parlaments to kamre vedtager med de nødvendige to trediedeles majoritet en lov, der overfører Kapprovinsens farvede vælgere til særlige valglister og fratager domstolene retten til at prøve parlamentslove.

28. – Den finske arbejdsgiverforening afslår arbejderkrav om lønforhøjelse. Næste dag afbrydes forhandlingerne mellem arbejdsgivere og fagforbund, hvorefter fagforbundene erklærer, at generalstrejke vil blive iværksat d. 1. marts.

En provisorisk regering for »Republikken Formosa« oprettes i Tokio. Den vender sig på racemæssigt grundlag mod såvel Chiang-Kai-Cheks nuværende nationalkinesiske regering på Formosa som den kommunistiske kinesiske regering i Peking.

29. – Præsident Eisenhower meddeler, at han vil lade sig genopstille som republikansk præsidentkandidat.

Den nye græske regering, der ledes af den hidtidige regeringschef Constantine Karamanlis, og som udelukkende består af medlemmer af Den nationale radikale Union aflægger ed til kong Paul.

Lederen af Tysklands Frie demokratiske Parti, Thomas Dehler, kræver nye forhandlinger med USSR om Tysklands genforening. Forhandlingerne skal dog først finde sted, når der er indhentet oplysning om vestmagternes opfattelse.

Den italienske præsident Gronchi erklærer i den amerikanske kongres, at der er behov for nye samarbejdsformer i den vestlige verden som supplement til de nuværende militæralliancer. Samarbejdet bør også omfatte politiske, sociale og økonomiske områder.

Den tunesiske regeringschef Tahar ben Ammar kræver ved de fransk-tunesiske forhandlinger fuld tunesisk selvstændighed og ophævelse af protektoratsaftalen af 1881. Udenrigsminister Pineau erklærer, at traktaten ikke kan ophæves uden det franske parlaments godkendelse.

Marts 1956

1. – Generalstrejke begynder i Finland. Samtidig indleder landbruget leverandørstrejke. – 3. marts dannes ny regering under socialdemokraten Karl August Fagerholm, bestående af repræsentanter for socialdemokratiet, agrarerne, Det finske folkeparti og Det svenske Folkeparti. Landbruget afblæser leverandørstrejken. – 19. indstilles generalstrejken, efter at en overenskomst er opnået. – 23. får regeringen tillidsvotum for sin holdning under strejken.

•

2. – Den franske udenrigsminister Pineau udtaler, at vestmagterne bør revidere deres udenrigspolitik ud fra en forståelse af, at sikkerhedsspørgsmålet ikke er det eneste problem.

Pineau og den marokkanske regeringschef Si Bekkai underskriver deklaration, der bl.a. siger, at traktaten af 1912 ikke længere er normgivende for de fransk-marokkanske forbindelser, og at de kommende forhandlinger skal føres mellem »de to suveræne og ligeberettigede stater Frankrig og Marokko«.

Kong Hussein af Jordan afskediger chefen for Den arabiske Legion, den engelske generalløjtnant John Bagot Glubb (Glubb Pasha). Næste dag lover regeringen at opfylde sine forpligtelser efter den engelsk-jordanske traktat af 1948. – 9. afslår kong Hussein en indbydelse til at deltage i den saudiarabisk-syrisk-ægyptiske konference i Cairo. – 14. mødes kong Hussein med kong Faisal af Iraq ved grænsen. – 19. meddeles det, at kong Hussein snart vil aflægge besøg i Saudi-Arabien, Syrien og Ægypten. – 29. oplyses det, at Jordan har afslået det saudiarabisk-syrisk-ægyptiske hjælpetilbud (se under 7/1).

Pakistan proklameres som en islamisk republik.

4. – Den franske ministerpræsident Guy Mollet erklærer, at faren for en verdenskonflikt er blevet mindre efter ændringen i den sovjetiske politik.

Ved valgene i Baden-Württemberg går Den kristelig-demokratiske Union lidt frem, socialdemokraterne og De frie Demokrater lidt tilbage.

Valgene til Sydviet-nams nationalforsamling giver præsident Ngo Dinh Diems parti, Den nationale Revolutionsbevægelse, 66 af de 123 mandater. – 8. opsiger den nyvalgte nationalforsamling Geneveaftalerne af 1954 om Indokina.

5. – Den spanske udenrigsminister Artajo oplyser, at Spanien og Spansk Marokko skal forhandle om marokkansk selvstændighed, så snart de fransk-marokkanske forhandlinger er afsluttede. – 7. udtrykker sultanen af Marokko, ben Yussef, sit ønske om sammenslutning af hele Marokko. – 13. indbydes ben Yussef til besøg i Madrid.

6. – En konference mellem den ægyptiske regeringschef Nasser, Syriens præsident el Kuwatly og kong Saud af Saudi-Arabien indledes i Cairo. I et kommuniqué 12. marts meddeles det bl.a., at planer skal udarbejdes til koordinering af arabisk forsvar mod Israel.

9. – Cyperns generalguvernør, Harding, lader lederen af den cypriotiske Enosis-bevægelse, ærkebiskop Makarios deportere til øen Mahé i Seychellerne i Det indiske Ocean. – 10. protesterer Grækenland i note til FNs generalsekretær, Dag Hammarskjöld. Den græske regeringschef Karamanlis henstiller til USA at gribe ind. – 13. udtrykker den amerikanske ambassadør i Grækenland, Cannon, sin regerings deltagelse i anledning af begivenhederne på Cypern og erklærer, at deportationen er sket uden amerikansk vidende. Han fremhæver den græske regerings værdige og statskloge holdning i sagen. Samme dag anmoder den engelske ambassador i Washington, Makins, om en forklaring på Cannons udtalelser. Det amerikanske udenrigsministerium erklærer derefter, at USA ikke er part i sagen. Grækenland kræver Cypern på dagsordenen for FN-generalforsamlingen i efteråret 1956. – 15. udtaler den græske regering i deklaration sit håb om, at forhandlingerne om Cypern kan genoptages, hvis Makarios vender tilbage til øen. Deklarationen forventer »en virkelig manifestation af USAs uro«.

12. – Den franske regering vinder fire tillidsafstemninger i nationalforsamlingen om særlige beføjelser i Algier. – 16. godkendes fuldmagterne af Republikkens Råd. – 23. udsteder regeringen en række dekreter for Algier, bl.a. om jordreformer.

Det polske kommunistpartis førstesekretær Boleslaw Bierut dør. Han var Polens præsident 1947–52 og regeringschef 1952–54.

13. – Sudan og USSR indgår overenskomst om udveksling af ambassadører.

15. – Den ægyptiske regeringschef, oberst Nasser, udtaler at Israel er den vigtigste hindring for virkelig venskabelige forhold mellem USA og den arabiske verden. USA understøtter i virkeligheden kolonialismen, siger Nasser.

17. – Ifølge oplysninger, der er nået frem til Wien og Washington, skal der have fundet demonstrationer og uroligheder sted i Georgiens hovedstad Tiflis i anledning af angrebene på den georgisk fødte Stalin.

20. – Den franske udenrigsminister Pineau og den tunesiske regeringschef Tahar ben Ammar undertegner protokol, hvori Frankrig anerkender Tunis' selvstændighed og erklærer, at traktaten af 1881 ikke længere er bestemmende for de fransk-tunesiske forbindelser. Heraf følger Tunis' ret til at føre selvstændig udenrigspolitik samt oprette politi og hær.

Ala Sastroamidjojo danner ny indonesisk regering uden kommunistisk deltagelse.

21. – Det italienske deputeretkammer genindfører forholdstalsvalgmåden i Italien.

23. – Det islandske Fremskridtsparti lader sine tre ministre forlade regeringen, fordi partiet i modsætning til koalitionspartneren, Selvstændighedspartiet, ønsker aftalen om amerikansk flyverstationering i Keflavik revideret. – 27. indgiver regeringen sin afskedsbegæring. Næste dag vedtager Altinget mod Selvstændighedspartiets stemmer en resolution med krav om revision af forsvarsaftalen af 1951 med USA og om rømning af Keflavik.

Det britiske udenrigsministerium meddeler, at England har en plan færdig til hurtig militær aktion i tilfælde af krig mellem Israel og de arabiske stater.

Udenrigsminister Molotov tilbyder Pakistans chargé d'affaires i Moskva økonomisk hjælp fra USSR til Pakistan.

25. – Ved valgene til Tunis' grundlovgivende forsamling får Den nationale Front, der består af Neo Destour-partiet med tilsluttede grupper, samtlige 98 mandater. Oppositionen bortset fra kommunisterne, opstillede ingen kandidater, men opfordrede sine tilhængere til at boycotte valgene.

26. – I en artikel i Pravda udtrykkes agtelse for Sveriges konsekvente neutralitetsprincip. Det hedder i artiklen, at neutralitetsideens popularitet er i vækst i Danmark og Norge.

29. – Den ungarske radio meddeler, at kommunistpartiets førstesekretær Matyas Rakosi i en tale har udtalt, at fhv. udenrigsminister Laszlo Rajk, der henrettedes i 1949, domtes med urette og på foranledning af Beria.

En svensk delegation med statsminister Erlander i spidsen ankommer til Moskva.

Den arabiske Ligas råd udtaler sin støtte til Algiers kamp mod Frankrig.

DANMARK

Januar 1956

3. – Vestre Landsret omstøder en underretsdom, hvorefter afdøde udenrigsminister P. Munchs private optegnelser i Rigsarkivet skulle udleveres til brug for adjunkt Jan Galster i hans bestræbelser for at føre sandhedsbevis for sine beskyldninger mod den daværende regering for dens handlinger forud for 9. april 1940.

6. – Et ministerielt udvalg foreslår udvidet kontrol med levnedsmidler.

11. – Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg offentliggør en beretning om arbejdet i udvalget og i de af dette nedsatte specialudvalg siden Harpsundmødet i efteråret 1954. Beretningen indeholder forslag om nordisk fællesmarked, herunder fælles nordiske toldsatser, for varegrupper, der omfatter ca. 45% af den nordiske samhandel. Beretningen vil blive forelagt for Nordisk Råd i rådets forestående samling i København, medens udvalget fortsætter arbejdet på andre vareområder. Målet er en samlet plan for et fælles marked for ca. 70% af den internordiske handel, hvilket er en betingelse for, at toldunionen kan opnå GATT's godkendelse.

13. – På et møde af 400 repræsentanter for kommunalbestyrelserne i hovedstadsområdet vedtages det at oprette et hovedstadsråd på 36 medlemmer, nemlig 7 fra Københavns kommune, 2 fra Frederiksberg, 3 fra Københavns amtsråd og en fra hver af de 24 kommuner, der hører til byudviklingsområdet.

16. – I »Arbejdsgiveren« anfører direktør Allan Rise som argument mod det radikale forslag om tvungen voldgift, at staten vil stå magtesløs over for ulovlige strejker, der iværksættes som protest mod voldgiftsrettens kendelser.

»Arbejdsgiveren« skriver iøvrigt om arbejdernes overenskomstkrav, at de indenfor så vigtige områder som jernindustrien, byggefagene, handels- og kontorfagene, for de kvindelige arbejdere og for arbejdsmændene går ud på en gnstl. forhøjelse af lønniveauet med 20%.

18. – I et møde i det udenrigspolitiske nævn drøftes bl. a. udviklingen i det mellemste Østen, herunder særlig forholdet mellem Israel og de arabiske stater. Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen udtaler, at regeringen stadig følger situationen med den største opmærksomhed.

Finansminister Kampmann fremsætter forslag om forhøjelse af tekstiltoldsatserne i forbindelse med overgang fra vægttold til værditold. Merindtægten for Statskassen anslås til 30 mill. kr. årligt. Finansministeren meddeler, at regeringen vil foreslå den såkaldte deponeringsordning for tekstilvarer ophævet samtidig med, at de forhøjede toldsatser træder i kraft.

18. – Trafikminister Kai Lindberg fremsætter forslag om støtte til privatbanerne, dels ved at staten overtager 85% af udgifterne til reguleringstillæg til pensionister under forudsætning af, at kommunerne overtager de resterende 15%, dels ved statsstøtte til fortsat modernisering.

På kommunisternes vegne fremsætter Alfred Jensen forslag om at lempe arbejdsløshedsforsikringslovens betingelser for at opnå huslejehjælp.

Repræsentanter for mejeribrugets hovedorganisationer i Danmark, Finland, Norge og Sverige vedtager på et møde i Århus at gøre de respektive landes myndigheder opmærksom på de farlige økonomiske konsekvenser, som den amerikanske prispolitik kan få for de nordiske landes mælkeproducenter.

Danske Arkitekters Landsforbund har besluttet at anlægge sag for æresfornærmelse mod finansudvalgets formand, Jensen-Broby, der i et radiointerview har betegnet arkitekterne som »næsten en slags snyltere«.

19. – Finansminister Kampmann fremsætter forslag til lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme. Forslaget følger ikke grundskyldskommissionens forslag om at inddrage de bestående grundværdier, men indfører en grundværdistigningsskyld på 4 pct. årlig af den grundværdistigning, der konstateres efter den 11. alm. vurdering pr. 1. oktober 1956. En- og to-familieshuse skal dog fritages for skat af de første 6.000 kr.'s grundværdistigning, sålænge de ikke skifter ejer. Iøvrigt bestemmer forslaget, at der som hidtil skal opkræves en grundskyld til staten på 6 promille af grundværdien efter fradrag for forbedringer, og at den ejendoms (bygnings) skyld, der påhviler de enkelte ejendomme, skal fikseres og fra og med den 12. alm. vurdering nedskrives med $^1/_{10}$ ved hver alm. vurdering.

Økonomi- og arbejdsminister Krag fremsætter forslag til ny lærlingelov. Forslaget bevarer mesterlæresystemet som basis for lærlingeuddannelsen; dog skal uddannelsen under visse betingelser kunne finde sted på værkstedsskoler. I overensstemmelse med lærlingekommissionens flertal foreslås i løbet af 8 år indført obligatorisk dagskoleundervisning, medens kommissionsflertallets forslag om forbud mod kollektive aftaler om begrænsning af lærlingeantallet ikke er medtaget i lovforslaget.

I folketingsudvalget om skattereformen fremsætter de radikale medlemmer forslag om en forenkling af skatteudskrivningen ved at afskaffe erhvervsskatten og skatten til den fælleskommunale udligningsfond. De foreslår desuden, at der ved opgørelsen af den skattepligtige indtægt gives adgang til at reducere en merindtægt med en trediedel.

20. – Socialminister Strøm fremsætter forslag om foranstaltninger vedrørende blinde og stærkt svagsynede og indenrigsminister Carl Petersen forslag om forhøjelse af Frederiksberg og Gentofte kommuners udligningstilsvar til Københavns kommune. Endvidere fremsætter Oluf Pedersen (rf.) forslag til lov om jordrente til staten, i det væsentlige overensstemmende med det i grundskyldskommissionen udarbejdede forslag.

Folketinget vedtager ved 3. behandling enstemmigt forslaget om afgifter af gevinster ved lotterispil m. v.

Dansk Arbejdsgiverforenings hovedbestyrelse konstaterer, at den sidste tids økonomiske udvikling ikke kan motivere en ændring i arbejdsgivernes afvisende holdning over for arbejdernes krav om generelle lønforhøjelser og arbejdstidsforkortning.

25. – Folketinget foretager 1. behandling af tekstiltoldforslaget, der anbefales af ordførerne for s. og k. f., men afvises fra de øvrige partiers side. De konservatives ordfører, Poul Møller, udtaler, at hans parti vil arbejde for, at provenuet af toldforhøjelsen bliver anvendt til nedsættelse af tøjskatten.

25. – Ingmar Wagner (k.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til forbedring af de værnepligtiges forhold.

Arbejdsmarkedskommissionen af 1949 afgiver betænkning om de store fødselsårgange med særligt henblik på uddannelsesproblemerne.

26. – Den danske ambassadør i London aflægger besøg hos viceudenrigsminister Anthony Nutting. Det danske udenrigsministerium oplyser, at ambassadøren tidligere er blevet anmodet om at indhente orientering om det officielle engelske syn på de mellemøstlige problemer.

Justitsminister Hans Hækkerup fremsætter forslag om at ændre straffeloven, således at prøveløsladelse kan finde sted, når fangen har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder (hidtil to trediedele af straffetiden, dog mindst 9 måneder).

Ved folketingets 1. behandling af forslag til lov om lærlingeforholdet drejer debatten sig for en stor del om de kollektive aftaler om begrænsning af lærlingeantallet, som ordførerne for v. k.f., r.v. og r.f. ønsker forbudt.

27. – Nordisk Råds 4. session åbnes på Christiansborg af den afgående præsident, professor Bertil Ohlin, Sverige, der indleder med at byde Finland velkommen i rådet. Til præsident vælges fhv. statsminister Erik Eriksen, Danmark, til vicepræsidenter formanden for

den finske rigsdag K. A. Fagerholm, altingsmand Sigundur Bjarnason, Island, stortingsmand Nils Hønsvald, Norge, og professor Bertil Ohlin, Sverige.

Den dansk-svenske vareudvekslingsaftale forlænges for et år indtil 1. februar 1957.

28. – I Nordisk Råds plenarmøde oversendes de 87 sager, der er opført på rådets sagliste, til videre behandling i udvalg, i de fleste tilfælde uden debat. Økonomi- og arbejdsminister Krag forelægger den foreløbige beretning fra ekspertudvalget om fælles nordisk varemarked (se 11/1) og finansminister Kampmann beretning om samarbejde mellem de nordiske lande om brug af atomenergi til fredelige formål, derunder oprettelse af et fælles nordisk institut for teoretisk atomfysik i København.

Lagmand Kr. Djurhuus bebuder i lagtinget forhandlinger med England om udvidelse af tremilegrænsen for det færøske fiskeri.

31. – Regeringen nedsætter en atomenergikommission på 24 medlemmer og et udvalg på 10 medlemmer, bestående af høje embedsmænd fra de fagministerier, hvis forretningsområder berøres af atomenergikommissionens virksomhed.

Formanden for smedeforbundet, folketingsmand Hans Rasmussen, skriver om forslaget om tvungen voldgift, at folketinget ingen midler har til at få en sådan lovgivning respekteret, da man ikke kan arrestere 700.000 lønarbejdere.

Februar 1956

2. – Nordisk Råds plenarforsamling påbegynder behandlingen af det økonomiske udvalgs indstilling angående et fælles nordisk varemarked. Udvalgets flertal tilråder, at arbejdet i det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg videreføres efter de i beretningen (se 11/1) angivne retningslinier. Et mindretal, de norske medlemmer af udvalget udenfor arbejderpartiet, vil ikke modsætte sig, at arbejdet videreføres og tilendebringes, men ønsker samtidig at udtale, at de undersøgelser, der hidtil er blevet udført, bestyrker den opfattelse, at et fælles nordisk marked vil føre til større ulemper end fordele for Norge.

3. – Nordisk Råds 4. session slutter, efter at der er vedtaget ialt 21 rekommandationer til regeringerne. Under den fortsatte debat om et fælles nordisk varemarked, der ender med, at det økonomiske udvalgs indstilling tages til efterretning, udtaler Bertel Dahlgaard, at det sikkert vil findes rimeligt, at det danske landbrug får adgang til at supplere de to andre landes forsyninger, når deres eget landbrug ikke kan tilfredsstille behovet.

6. – Udvalget om værdifaste obligationer foreslår i sin betænkning, at såvel sparekasser som pensionskasser og forsikringsselskaber får adgang til at placere en del af deres midler i aktier.

7. – Udenrigsministeriet meddeler, at der under forhandlinger mellem en dansk og en britisk delegation om betingelserne for den danske eksport af bacon til Storbritannien efter udløbet af langtidskontrakten den 30. september fra britisk side er fremsat et konkret forslag. Dette forslag vil blive overvejet af de danske landbrugsorganisationer og derefter forelagt den danske regering, som så vil underrette den britiske regering om sin stilling til forslaget.

Finansminister Kampmann fremsætter forslag til revision af motorafgifterne. Benzinafgiften foreslås nedsat med 5 øre til 51 øre pr l, medens vægtafgiften forhøjes, således at det samlede årsprovenu af omsætnings-, vægt- og benzinafgift – for 1956–57 anslået til 640 mill. kr. – ikke ændres.

Trafikminister Kai Lindberg fremsætter forslag om bestyrelsen af de offentlige veje og om tilskud til de offentlige veje. Ved det sidste forslag forlader man den nuværende tilstand, hvorefter alle motorafgifterne principielt skal gå til vejformål, idet det på hvert års finanslov skal bestemmes, hvor stor en del af motorafgifterne der skal overføres til vejfonden.

Undervisingsminister Bomholt fremsætter forslag om 2-årig biblioteksskoleundervisning for folkebibliotekarer i forbindelse med en nyordning af Danmarks biblioteksskole.

8. – I folketinget spørger Fanger (k.f.) indenrigsministeren, om han billiger, at Århus kommune har afskediget en funktionær (fru Agnete Hansen), der nægtede at indmelde sig i Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund. Indenrigsminister Carl Petersen udtaler, at han personlig finder opsigelsen uheldig, men ikke har lovhjemmel til at gribe ind, da statens tilsynspligt ikke omfatter det løst ansatte personale.

9. – Socialminister Strøm fremsætter forslag om ekstraordinær brændselshjælp til arbejdsløshedsforsikrede, der i tiden 1. oktober–31. marts har været ledige i mindst 80 dage.

Folketinget afslutter 1. behandling af regeringsforslaget om beskatning til staten af faste ejendomme og af retsforbundets forslag om jordrente til staten. Ordførerne for v. og k.f. går imod forslaget om fuld grundstigningsskyld, og ordføreren for r.v. ønsker konjunkturtillæget til grundbeløbet, ud fra hvilket grundværdistigningen beregnes, bevaret, og gør sig til talsmand for, at merindtægten for statskassen anvendes til nedbringelse af skatter og afgifter på arbejdsskabte indtægter og formuer. Hans partifælle, Aage Fogh, erklærer sig for tilhænger af konjunkturtillægets bortfald og af, at al Danmarks jord kommer ind under jordrenteprincippet af 1919. Retsforbundets jordrenteforslag afvises af de andre partier med undtagelse af kommunisterne, hvis ordfører erklærer, at de stiller sig positivt til begge lovforslagene.

I Københavns borgerrepræsentations budgetudvalg er der opnået enighed mellem socialdemokrater og konservative om at nedsætte skatteudskrivningen i 1956–57 fra 130 til 127½% af grundbeløbet. Til gengæld forhøjes gas- og elektricitetstaksterne og vandafgifterne.

10. – Poul Sørensen (k.f.) fremsætter på venstres og konservatives vegne forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger mod organisationstvang.

13. – I et møde i atomenergikommissionen giver finansminister Kampmann en redegørelse for baggrunden for kommissionens oprettelse. Til formand for et forretningsudvalg på 7 medlemmer udpeges departementschef H. H. Koch.

14. – Handelsminister Lis Groes fremsætter forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og flode, der viderefører den gældende mælkeordning med enkelte ændringer, og forslag til lov om opfindelser vedrørende krigsmateriel. Dette forslag skal gøre det muligt for Danmark i lighed med andre NATO-lande at afslutte en overenskomst med U.S.A. om hemmeligholdelse af patenter på krigsmateriel.

16. – Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen tilkalder den amerikanske ambassadør og foreholder ham, at salget af smør fra de amerikanske overskudslagre har skadet afsætningen af dansk smør på de europæiske markeder. Efter dansk opfattelse lader den amerikanske fremgangsmåde sig vanskeligt forene med de af FAO udformede og af U.S.A. tiltrådte principper for eksport af overskudsvarer.

Ragnhild Andersen fremsætter på den kommunistiske gruppes vegne forslag om et særligt brændselstillæg til alders- og invaliderentenydere.

17. – Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen orienterer det udenrigspolitiske nævn om, hvilke spørgsmål der formentlig vil blive taget op til behandling under hans forestående besøg i Sovjetunionen. Han gør desuden nævnet bekendt med, at regeringen har rettet henvendelse til Sovjetregeringen om afslutning af en overenskomst om civil luftfart mellem de to lande.

Folketinget foretager 1. behandling af forslagene om ændringer i motorafgifts- og vejlovgivningen. Motorafgiftsforslagene får kun tilslutning fra den socialdemokratiske ordfører. Et hovedpunkt i oppositionens kritik er, at der i motorafgifter ikke bør opkræves mere end nødvendigt til vedligeholdelse og modernisering af vejene.

Udvalget til overvejelse af samarbejdet mellem de for den økonomiske politik bestemmende faktorer (se 14/12 1955) har meddelt finansministeren, at det ikke kan nå at afgive beretning til den fastsatte frist, 1. marts.

Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund protesterer i en fælles henvendelse til det pågældende folketingsudvalg mod det radikale forslag om tvungen voldgift. I henvendelsen peges bl. a. på faren for, at organisationernes forsøg på at få voldgiftskendelser respekteret vil bevirke, at de mister deres autoritet, således at der i stedet for lovlige arbejdskampe bliver tale om ulovlige strejker.

22. – Handelsminister Lis Groes fremsætter forslag om ændringer i beværterloven. Forslaget indeholder skærpede bestemmelser for marketenderier og forsamlingshuse og bestemmer, at betegnelsen »hotel« kun må anvendes af gæstgiverier, der opfylder visse krav.

Socialminister Strøm fremsætter forslag om særlige ydelser til alders- og invalidepensionister m. fl.

Trafikminister Kai Lindberg fremsætter forslag om ratifikation af en international overenskomst vedrørende dannelsen af et europæisk selskab til indkøb af jernbanemateriel.

Heising (s.) fremsætter på de 4 store partiers vegne forslag om nedsættelse af et udvalg på 17 medlemmer, som gennem finansministeren skal holde sig underrettet om atomenergikommissionens arbejde.

I anledning af 40 års dagen for partiets dannelse udgiver det konservative folkeparti en bog: »Til alle mænds tarv«. I et af bogens afsnit er folketingsgruppens nye formand, fhv. minister Aksel Møller, inde på muligheden af at stabilisere folkestyret gennem et samarbejde mellem det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre, sandsynligvis dog først efter et generationsskifte i det radikale venstres ledelse.

23. – Venstres og de konservatives forslag til folketingsbeslutning om at henstille til regeringen ad lovgivningens vej at skabe sikkerhed for, at de i stat og kommune ansatte personer ikke udsættes for organisationstvang (om baggrunden se 8/2), er til 1. behandling. Forslaget møder kun ringe velvilje hos de øvrige partier og hos økonomi- og arbejdsminister Krag, der taler på regeringens vegne. Ordføreren for forslagsstillerne, Poul Sørensen (k. f.) accepterer et forslag af Bertel Dahlgaard (r. v.) om at nedsætte et udvalg, der ikke alene skal undersøge spørgsmålet om den enkeltes ret til at stå uden for en fagforening, men også fagforeningers og arbejdsgiverforeningers ret til ved flertalsbeslutning at disponere over et medlems kontingent til fordel for en politisk anskuelse, som ikke er hans. Under debatten spørger Oluf Pedersen (rf.), om det er rigtigt, at venstre og det konservative folkeparti i 1952 da der blev fremsat et lovforslag om toldforhøjelser, havde modtaget 400.000 kr. fra Industrirådet.

Centralorganisationen af metalarbejdere varsler strejke på 12 skibsværfter og større fabriker fra den 3. marts.

24. – Folketinget vedtager ved 3. behandling enstemmigt socialministerens forslag om ekstraordinær brændselshjælp til arbejdsløse.

Formanden for det konservative folkeparti, Halfdan Hendriksen, erklærer, at partiet aldrig har modtaget bidrag, hvortil der knyttedes vilkår af nogen art.

25. – Statsministeriet nedsætter et udvalg, der skal behandle spørgsmålet om offentlighed i den statslige og kommunale forvaltning samt spørgsmålet om revision af den gamle lov om erklæringers meddelelse til ansøgere og klagere. Formanden for kommissionen er højesteretsdommer Ernst Colov.

27. – De dansk-engelske forhandlinger i anledning af den engelske regerings beslutning om fra 1. oktober at indføre en værditold på 10 pct. på bacon fra ikke-britiske lande resulterer i, at der i London underskrives en protokol indeholdende visse tilsagn til Danmark. Den engelske regering forpligter sig til, såfremt forholdene på baconmarkedet i England skulle udvikle sig på en sådan måde, at der tilføjes danske producenter væsentlig skade, at forhandle med den danske regering om afhjælpende foranstaltninger. Hvis England skulle indføre kvantitative restriktioner overfor indførslen af dansk bacon eller statshandel, vil det suspendere tolden, så længe restriktionerne eller statshandelen er i kraft, og hvis en regulering af indførslen af bacon sker ved tildeling af individuelle kontingen-

ter, vil den engelske regering rådføre sig med den danske om valget af basisperiode og i det mindste tildele Danmark den procent, der er fastsat i handelsoverenskomsten af 1933 med senere ændringer, nemlig 70–75 pct. Disse tilsagn gælder for 4 år fra 1. oktober 1956; i dette tidsrum kan tolden på dansk bacon ikke overstige 10 pct. af værdien. Efter udløbet af denne periode kan ordningen bringes til ophør af en af regeringerne med 6 måneders varsel.

Den færøske eksportsammenslutning, Fóroya Sildsóla, oplyser, at russiske importører allerede har »følt sig for« med henblik på opkøb af 1956-produktionen af færøsk saltsild. I 1954 aftog russerne for henved 20 mill. kr. færøsk saltsild, men i 1955 lå eksporten til Rusland fuldkommen stille.

29. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om ændring i lov om kirkers bestyrelse og lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde (se 29/11 1955) samt forslag om særlige ydelser til alders- og invalidepensionister m.fl. (se 22/2). Folketinget foretager derefter 1. behandling af venstres og de konservatives forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg med henblik på revision af loven om ungdomsundervisning. Undervisningsminister Bomholt mener ikke, at kritikken af lovens administration er berettiget, men vil ikke afvise, at der nedsættes et udvalg.

Forligsmanden meddeler, at han vil forsøge at mægle mellem arbejdsmarkedets parter, men udtaler samtidig, at arbejdernes krav om nedsættelse af arbejdstiden og et generelt løntillæg måske vil gøre det umuligt at bilægge uoverensstemmelserne. Efter henstilling fra forligsmanden går hovedorganisationen ind på ikke at iværksætte strejke eller lockout før 3 dage efter, at mæglingen er erklæret for afsluttet.

Marts 1956

1. – Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om foranstaltninger til støtte for privatbanerne; 6 (rf.) undlader at stemme.

Ved 1. behandling anbefales forslaget om videreførelse af mælkeordningen af ordførerne for s., r.v. og k. samt venstremanden Jens Chr. Christensen, medens ordførerne for v., k.f. og rf. ønsker ordningen afviklet.

2. – Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen og undervisningsminister Bomholt ankommer til Moskva, hvor de modtages af ministerpræsident Bulganin og udenrigsminister Molotov.

Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer vedrørende atomenergikommissionens beretning m. v.

Centralorganisationen af Metalarbejdere og Dansk Arbejdsmands Forbund nægter at følge forligsmandens *henstilling* om ikke at strejke, mens mæglingen står på. Forligsmanden *kræver* derfor i henhold til forligsmandsloven de af de to forbund varslede strejker udsat en uge.

3. – Handelsaftalen med Indonesien er forlænget indtil videre med en opsigelsesfrist på 9 måneder.

6. – Under det danske ministerbesøg i Moskva er der opnået enighed om at genoptage forhandlingerne om en ny vareudvekslingsaftale mellem Danmark og Sovjetunionen. Fra dansk side har man erklæret sig rede til at levere Sovjetunionen et tankskib eller, hvis dette viser sig at være umuligt, to hurtiggående fragtskibe. Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen udtaler efter afslutningen af forhandlingerne, at han på forhånd har gjort det klart at Danmark næppe vil være i stand til at imødekomme ønsket om levering af et tankskib.

Fra dansk side er der under forhandlingerne udtalt ønske om udrejsetilladelse for et par danske familier i Sovjetunionen, hvilket allerede er bevilget, og om frigivelse af danske fanger, hvilket vil blive taget under velvillig overvejelse; det samme gælder spørgsmålet om samarbejde m.h.t. redningsvæsen i Øster-

søen. De danske forhandlere har også rejst spørgsmålet om erstatning for beslaglagte tilgodehavender i de baltiske lande og fået tilsagn om villighed til videre forhandlinger.

På det kulturelle område er der bl. a. sluttet aftale om danske historikeres adgang til arkivstudier i Sovjetunionen, om oprettelse af lektorater og studiestipendier og om udveksling af litteratur.

På et spørgsmål af en russisk journalist udtaler stats- og udenrigsminister H. C. Hansen, at den danske regerings erklæring om stationering af allierede tropper i Danmark er fremsat i relation til et internt dansk problem, der kun kan behandles og afgøres i Danmark.

Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om ændring i lov om økonomisk udligning mellem København, Frederiksberg og Gentofte.

Atomenergikommissionen ansætter professor, dr. phil. T. Bjerge, Danmarks tekniske Højskole, som administrativ leder af kommissionens forsøgsanlæg og professor, dr. phil. J. C. Jacobsen, Universitetets Institut for teoretisk Fysik, som forskningschef.

7. – Reuters chefkorrespondent i Moskva skriver, at diplomatiske iagttagere dèr er enige om, at statsminister H. C. Hansens danske delegation trak det længste strå i forhandlingerne med de sovjetrussiske ledere.

Højesteret er fra nu af delt i to afdelinger.

9. – Finansminister Kampmann fremsætter forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskat til staten for skatteåret 1956–57. Efter forslaget slås de 4 skatter, den alm. indkomstskat til staten, værneskatten, tillægsindkomstskatten og indkomstskatten til den fælleskommunale udligningsfond, sammen til een skat, der udskrives efter to skalaer, en for forsørgere og en for ikke-forsørgere, medens statsindkomstskatterne hidtil er udskrevet efter en fælles skala for alle skatteydere, men således, at der er indrømmet skatteydere med skattepligtige indkomster under 12.000 kr. personlige fradrag gradueret efter indkomststørrelse, forsørgerstilling og bopæl. For formueskattens vedkommende foreslås en sammenlægning af skalaerne for formueskat til staten og til udligningsfonden, og at formuer under 30.000 skal være helt fritaget for formueskat (hidtil 20.000 kr. for statsskatten og 30.000 kr. for den fælleskommunale skat). Sammen med andre lempelser i formuebeskatningen anslås forhøjelsen af formueskattegrænsen at ville medføre et provenutab for 1956–57 på ca. 10 mill. kr.

Finansministeren fremsætter også forslag om børnetilskud med en ændret aftrapning af tilskudsbeløbene, hvilket dog ikke medfører nogen ændring i den samlede udgift, og indenrigsminister Carl Petersen fremsætter forslag om ændringer i loven om den fælleskommunale udligningsfond, hvorefter fondens indtægtstab ved bortfaldet af den fælleskommunale indkomst- og formueskat skal dækkes ved overførelse af en del af statsskatternes provenu; størrelsen af de beløb, der skal overføres, skal fastsættes på de årlige bevillingslove.

10. – Finansminister Kampmann og direktøren for den islandske stats investeringsbank underskriver en aftale om et lån på 16 mill. kr. til finansiering af islandske indkøb i Danmark i forbindelse med anlæg af en cementfabrik i Island. De 16 mill. kr., der er en del af de amerikanske kronetilgodehavender for korn fra de amerikanske overskudslagre (se 15/11 1954), er i henhold til en aftale af 7. marts af U.S.A. udlånt til Danmark med henblik på viderelån til Island. Renter og afdrag skal af Island erlægges i dollars, medens Danmark kan viderebetale renter til U.S.A. i dollars eller kroner.

12. – Flyvevåbnets chef, generallojtnant Tage Andersen, gør rede for den sidste tids flyveulykker og udtaler, at Danmark, hvad ulykkestilfælde angår, ligger i den gode halvdel blandt NATO-landene.

Frederiksberg kommunalbestyrelse vedtager at udskrive skatten for 1956–57 med 95 pct. af grundbeløbet mod 100 pct. for 1955–56 og at forhøje taksterne for gas og elektricitet.

14. – Stats- og udenrigsminister H. C. Hansen og undervisningsminister Bomholt vender hjem fra besøget i Sovjetunionen.

Nationalbankdirektør Svend Nielsen forelægger årsberetning og regnskab for repræsentantskabet. I beretningen advares mod den tendens, der gennem mange år har været til at

give befolkningens øjeblikkelige levefod og beskæftigelse forrangen for alle andre hensyn. Finanspolitikken må ikke svækkes, og der må vises moderation ved opstilling af indkomstkrav og krav til det offentliges indsats.

Folketinget forkaster det kommunistiske forslag til beslutning om foranstaltninger til forbedring af de værnepligtiges forhold med 113 stemmer mod 4 (k.); 6 (rf.) undlader at stemme.

16. – Forligsmanden, direktør Erik Dreyer, meddeler, at uoverensstemmelserne mellem de to hovedorganisationer er så store, at han må opgive videre mæglingsforsøg.

Statsminister H. C. Hansen tilkalder de to parters forhandlingsudvalg og henstiller indtrængende, men uden resultat, at forhandlingerne genoptages med det formål at nærme synspunkterne så meget til hinanden, at det bliver muligt for forligsmanden at stille mæglingsforslag.

Finansminister Kampmann fremsætter forslag til tillægsbevilling for 1955–56. Herefter bliver statens samlede indtægter på drifts- og anlægsbudgettet for indeværende finansår ca. 4691 mill. kr. og udgifterne ca. 4133 mill. kr.

Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om ændringer i politi- og retskredsinddelingen. Forslaget medfører bl. a., at Nordre Birk deles i 3 og Søndre Birk i 5 retskredse. Spørgsmålet om politikredsordningen i Københavns omegn udskydes derimod til løsning senere. Tinget færdigbehandler også forslaget om ændringer i lov om præmiering af opsparing, der vedtages med 110 stemmer mod 6 (rf.).

Folketinget foretager 2. behandling af det af Ninn-Hansen (k.f.) fremsatte forslag om ændring i lov om tipning (se 22/11 1955), der vedtages i en ændret affattelse. Der er i udvalget opnået enighed om, at maksimalpræmien skal forhøjes fra 50.000 til 100.000 kr., og at bestemmelsen om, at ingen må tippe mere end 48 rækker, skal bortfalde.

17. – En række strejker, omfattende ca. 30.000 mand, træder i kraft ved arbejdstidens ophør, blandt andet en »gidselstrejke« overfor skibsværfterne m. fl. store virksomheder i jern- og metalindustrien og en chaufførstrejke i de store olieselskaber.

Statsminister H. C. Hansen henstiller til Dansk Typografforbund, at dagbladene og vigtige officielle publikationer undtages fra strejken i bogtrykfaget, der efter varslet skal træde i kraft den 20. marts. Repræsentanter for forbundet erklærer sig villige til at udsætte strejken til 24. marts og i mellemtiden drøfte spørgsmålet i forbundets kompetente forsamling.

Statsministeren henvender sig også til formanden for Sømændenes Forbund og henstiller, at den varslede strejke ikke kommer til at omfatte landbrugseksporten og forbindelserne til Bornholm og Grønland.

18. – Sømændenes Forbund vedtager på en generalforsamling at afvise statsministerens henstilling om at begrænse strejken, der træder i kraft den 19. marts. Søfyrbødernes Forbund indtager samme holdning.

Trafikministeriet har rettet henvendelse til Dansk Arbejdsmands Forbund om, at der trods chaufførstrejken i olieselskaberne må blive tilført DSB olie.

20. – Økonomi- og arbejdsminister Krag forelægger den økonomiske årsoversigt for folketinget.

Landbrugsminister Smørum fremsætter forslag om tillæg til lov om udlån til modernisering og rationalisering af erhvervsvirksomheder indenfor landbrug, gartneri og frugtavl. Forslaget åbner større muligheder for, at Marshall-lån kan blive stående i en ejendom ved ejerskifte, mod at udlånsrenten forhøjes fra 3½ til 5%.

Strejkerne omfatter nu ca. 60.000 mand.

I folketingsudvalget, der behandler forslaget om tvungen voldgift, foreslår de radikale medlemmer, at folketinget skal opfordre parterne i arbejdskonflikten til at genoptage overenskomstforhandlingerne under forligsmandens mægling, og at de, hvis mæglingen ikke fører til arbejdsfredens genoprettelse, enes om, at konflikten skal afgøres ved frivillig voldgift. De socialdemokratiske medlemmer erklærer, at de kan tiltræde en opfordring til nye forhandlinger, men ønsker at forelægge spørgsmålet om frivillig voldgift for folketingsgruppen. Venstre og konservative udtaler, at det er regeringens sag at tage initiativet. Da forslaget ikke får enstemmig tilslutning i udval-

get, erklærer de radikale, at de ikke på nuværende tidspunkt kan føre sagen frem i folketinget.

Dansk Arbejdsmands Forbund giver regeringen tilsagn om begrænset tilførsel af benzin og olie til Storebæltsoverfarten og til motordrevne tog. Postvæsenet får mulighed for at fortsætte i uændret omfang, og der gives tilsagn om en ordning, hvorefter læger, dyrlæger, jordmødre, sygeplejersker og invalider m. fl. kan få benzin til nødvendig kørsel.

19. – Partiet De uafhængige meddeler, at fhv. statsminister Knud Kristensen af private grunde har ønsket at træde tilbage som formand. Som ny formand er valgt dyrlæge J. Poulsen, Kjellerup. Knud Kristensen fortsætter som formand for det udvalg, der forhandler om samarbejde med det konservative folkeparti og venstre.

21. – Ved folketingets 2. behandling af forslaget om forhøjelse af tekstiltolden foreslår Harald Nielsen (v.) en dagsorden, hvorefter tinget nægter forslaget overgang til 3. behandling, og henstiller, at spørgsmålet om tøjskattens afvikling tages op til forhandling i det udvalg, der behandler loven om omsætningsafgifterne. Dagsordenen forkastes med 101 stemmer (s. og k.f.) mod 69 (v., rv., rf. og k.), medens 2 (Weikop (k.f.) og Thorkil Kristensen (v.)) undlader at stemme. Poul Møller (k.f.) foreslår en dagsorden, hvori tinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag om gradvis nedsættelse af tøjskatten i tiden fra 1. okt. 1956 til 31. marts 1957. Denne dagsorden forkastes med 75 stemmer (s. og Thorkil Kristensen) mod 28 (k.f.), medens 69 (v., r.v., rf. og k.) undlader at stemme. Toldforslagets overgang til 3. behandling vedtages med 101 stemmer (s. og k.f.) mod 69 (v., r.v., rf. og k.). Weikop undlader at stemme.

Dansk Arbejdsgiverforenings repræsentantskab vedtager at erklære lockout fra 3. april. Lockoutvarslet er begrænset til de områder (entreprenør- og byggefagene, jern- og metalindustrien), hvor der allerede er iværksat strejker.

22. – Efter anmodning af statsminister H. C. Hansen indvilger formanden for Dansk Arbejdsgiverforening, direktør Ejnar Thorsen, og formanden for De samvirkende Fagforbund, Eiler Jensen, i at føre en samtale med forligsmanden, direktør Erik Dreyer. Samtalen vil finde sted den 26. marts.

Typografforbundet afslår at efterkomme statsminister H. C. Hansens henstilling om at undtage dagblade og vigtige officielle publikationer fra strejken i bogtrykfaget, der træder i kraft den 24. marts. Strejken omfatter ikke den socialdemokratiske og kommunistiske presse, der ikke er medlem af arbejdsgiverforeningen.

Folketingsmændene Poul Sørensen (k.f.) og Erik Eriksen (v.) opfordrer statsradiofonien til at lade de partier (v., k.f. og r.v.), hvis blade ikke kan udkomme under typografstrejken, få lejlighed til at udsende kommenterende stof i radioen.

Der føres forhandlinger mellem regeringen og Dansk Arbejdsmands Forbund om tilførsel af olie og benzin bl. a. til gartnerierne, hvis produktion står i fare for at ødelægges.

Folketinget foretager 3. behandling af forslaget om ændring i lov om tipning, der vedtages med 128 stemmer mod 13, medens 4 undlader at stemme. Forslaget om foranstaltninger mod olieforurening af havet og forslag om instruks for ombudsmanden vedtages enstemmigt.

23. – Finanslovforslaget for 1956–57 vedtages med 142 stemmer mod 8 (k.), medens 6 (rf.) undlader at stemme. Indtægterne på drifts- og anlægsbudgettet er opført med 4752 mill. kr., udgifterne med 4372 mill. kr. Overskuddet, 380 mill. kr., er 67 mill. kr. mindre end det oprindelig budgetterede. Beløbet til imødegåelse af forventede tillægsbevillinger er blevet nedsat fra 150 til 100 mill. kr., idet finansudvalget i april og maj vil søge at nå frem til besparelser på omkring 50 mill. kr. Forinden den endelige afstemning om finanslovforslaget forkastes en række radikale ændringsforslag om nedsættelse af de militære bevillinger med ca. 100 mill. kr. For ændringsforslagene stemmer r.v., k. og rf., imod s., v. og k.f. Forsvarsminister Rasmus Hansen udtaler under debatten, at medlemmerne af det nedsatte forsvarsudvalg vistnok alle har fået et indtryk af, at forudsætningerne for den gældende forsvarsordning på væsentlige punkter

er blevet ændret, men det er i øjeblikket vanskeligt at sige, hvilke konklusioner der kan drages heraf.

Folketinget færdigbehandler desuden forslaget om ændringer i arbejderbeskyttelseslovgivningen (unge menneskers søndagsarbejde i bagerier og konditorier og budtjeneste om søndagen), der vedtages mod kommunisternes stemmer, og forslaget om ratifikation af en international overenskomst vedrørende dannelsen af et europæisk selskab til fællesindkøb af jernbanemateriel, der vedtages enstemmigt, idet dog kommunisterne undlader at stemme.

Handelsminister Lis Groes oplyser i vareforsyningsudvalget, at afviklingen af deponeringsordningen for tekstilvarer, der er en forudsætning for forhøjelsen af tekstiltolden, begynder i løbet af en måneds tid.

Tekstilvarerne overføres til regional friliste, hvorved liberaliseringsprocenten stiger fra 78 til 85.

Dansk Arbejdsmands Forbund giver tilladelse til, at de 3 største mejerier i hovedstaden får benzin og olie til normal drift.

Havnearbejderne erklærer strejke fra 3. april. Der meldes om strejkeuroligheder i Esbjerg og andre havne.

Storebæltstrafikken har måttet indskrænkes stærkt på gr. af oliemangel. Statsbanerne udsender en nødkøreplan for påsketrafikken.

24. – Folketinget vedtager ved 3. behandling forslaget om forhøjelse af tekstiltolden med 100 stemmer (s. og k.f.) mod 69 (v., r.v., rf. og k. samt den konservative Weikop). Forinden forkastes et af v. og r.v. stillet ændringsforslag om, at loven skal optages til revision senest ved udgangen af november måned 1957.

Forslaget om udskrivningslov for 1956–57 og de dermed i forbindelse stående forslag om børnetilskud og ændringer i loven om den fælleskommunale udligningsfond vedtages enstemmigt ved 3. behandling.

Morgenbladene udkommer, men de ikkesocialdemokratiske eftermiddagsaviser standses af strejken med undtagelse af »Information«, der udsender en nødavis.

Ved landsrettens dom i Klaksvigsagen frifindes Viggo Joensen, der ved underretsdommen var idømt 6 måneders fængsel, og Fischer Heinesens straf nedsættes fra 1½ til 1 års fængsel.

25. – På de samvirkende Fagforbunds informationsmøde i Odense går formanden, Eiler Jensen, stærkt imod enhver tanke om politisk indgreb i arbejdskonflikten og understreger, at ingen skal regne med fagbevægelsens tilslutning til tvungen voldgift. Han gør sig til talsmand for importregulering i stedet for forbrugsbegrænsende foranstaltninger og for nationalbankens omdannelse til statsbank.

26. – Det meddeles, at forhandlingerne mellem hovedorganisationernes formænd og forligsmanden vil blive fortsat.

Ved en aftale mellem arbejdsmandsforbundet og Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl sikres der de gartnerier, hvor olietilførsel er strengt nødvendig for at redde plantekulturer, et begrænset kvantum olie.

Radiorådet giver de i folketinget repræsenterede landsomfattende partier adgang til i en daglig udsendelse at fremsætte kommentarer til situationen. Erik Eriksen udtaler, at arbejdsmandsforbundets kontor er blevet det sted, hvorfra samfundet styres.

28. – Dansk Arbejdsmands Forbund frigiver tilførsel af olie til el-værkerne.

30. – Forligsmanden meddeler, at de to hovedorganisationers forretningsudvalg har erklæret sig villige til at anbefale et af ham skitseret mæglingsforslag. Svar skal afgives den 12. april, og forligsmanden henstiller indtrængende til de arbejderorganisationer, der har medlemmer i strejke, at suspendere strejken, mens afstemningen står på. Det er en forudsætning, at varslede lockouter og strejker ikke iværksættes før afstemningsresultatet foreligger.

Dansk Arbejdsmands Forbund varsler strejke på 120 større gårde fra den 11. april.

31. – Sømændenes Forbund afslår en opfordring fra amtmanden på Bornholm om at komme øen, der er underforsynet p. gr. af vinterens isvanskeligheder, til hjælp, og beslutter at fortsætte strejken.

De politiske kommentarer i radioen standses midlertidigt.